

32101 067739498

Library of

Princeton University.

Charles H. Mc Ilwain
Class of 1894

de Glanville.
TRACTATUS

D E

Legibus et Consuetudinibus

REGNI ANGLIÆ,

TEMPORE REGIS HENRICI SECUNDI

COMPOSITUS,

Justitiæ gubernacula tenente illustri viro

RANULPHO DE GLANVILLA

**Juris Regni et antiquarum Consuetudinum
eo tempore peritissimo.**

**ET ILLAS SOLUM LEGES CONTINET ET CONSUE-
TUDINES SECUNDUM QUAS PLACITATUR
IN CURIÂ REGIS, AD SCACCARIUM,
ET CORAM JUSTICIIS UBI-
CUNQUE FUERINT.**

**Cum MSS. Harl. Cott. Bodl. et Mill.
COLLATUS.**

— JUVAT INTEGROS ACCEDERE FONTES. Lucret.

L O N D I N I:
**PROSTANT VENALES APUD J. WHITE
ET E. BROOKE.**

M. DCC. LXXX.

“ Tametsi enim (viz. scriptores hujusmodi) ob
vetustatem, ac intervenientes quæ insequentæ sunt
mutationes admodum multiplices, Autoritatem in
quamplurimis jam non præstent ejusmodi, quæ
Decisionibus, Judiciis, Consultationibusve per se
solum sufficiet; innumera nihilominus continent,
quæ aut etiamnum manent integra nec omnino
abrogata, aut quæ mores majorum legesque avitas,
mutationibus ejusmodi priores, copiosius ostendunt.”

Seldeni ad Fletam Dissertatio.

P R E F A C E.

1947-11
IT is above a century since the last edition of this book was published, which, whether it was compiled from the REGIAM MAJESTATEM of Scotland, or the REGIAM MAJESTATEM from this work, was for some time doubted; but is now cleared up, in the most satisfactory manner, by Mr. Davidson, of Edinburgh, who has published a small pamphlet expressly on the subject, wherein he has proved, by the internal evidence of the two books, that the ensuing treatise is the Original; observing, at the same time, "that GLANVILLE is regular, methodical, and consistent throughout; whereas the REGIAM MAJESTATEM goes out of GLANVILLE's method, for no other assignable reason than to disguise the matter, and thereby is rendered confused, unsystematical, and in many places contradictory."

1890
394
11

That this treatise was composed in the time of Henry the Second was never yet disputed, and consequently that it is the most ancient book extant upon the laws and customs of England; containing not only the maxims and rules upon the various subjects of which it treats; but also the modes of practice, and forms of writs used in every case.

Whether GLANVILLE, at that time Chief Justiciary of England, was the author of this treatise, in the strict sense of the word; or whether it was written by another person under his inspection, does not seem to be of any great importance, as it is allowed on all hands, that if the following tract was not written by that great lawyer and statesman, it was at least composed under his immediate directions^a.

To say any thing concerning the excellence and utility of this treatise would be superfluous, since it has been cited and commented upon by Lord Coke, Sir Matthew Hale, Sir Henry Spelman, Selden, and by most of the eminent lawyers and antiquaries of the last century; and has been likewise honoured with the peculiar notice of one of the first Historians, and of one of the first Lawyers of the present age.

^a Vide Lord Lyttelton's *Hist. of Hen. II.* vol. 2d. 4to. p. 267.

P R E F A C E.

To this noble and learned Historian therefore, and to the excellent Commentaries on the laws of England (a work which has rescued the law itself from the imputation of obscurity, and makes every one more enamoured, as they become more acquainted with the admirable Constitution and Laws of their country) the reader is referred, for whatever is necessary to elucidate and explain the particular subjects treated of in this book.

I will only add some testimonies of the author and his work.

Lord COKE, in the preface to his 8th Report, gives us a very minute detail of the author and his family; but I shall extract only what relates to this Treatise.

“ RANULPHUS DE GLANVILLA, Juf-
ticiarius Capitalis sub Henrico Secundo,
Legum Angliæ partem doctiffime pariter
atque confultiffime literis commendavit—
Et ne reverendiffimo illi judici videar
ingratus, (cujus testimonium hifce meis
lucubrationsibus sæpe a me habes prola-
tum) pro fructu quem ex pulcherrimis
ejus operum arvis me collegiffe confiteor,
in honorem ejus, &c.”

P R E F A C E.

Sir MATTHEW HALE in his History of the Common Law, declares, that “ in this tract of time (namely under the Norman kings) the laws of England received a great advance and perfection, as appears by that excellent collection of GLANVILLE, written even in Henry the Second’s time.” 8vo. Edit. page 131.

SELDEN calls him, “ vir spectatissimus, summâque apud Henricum polens gratiâ et primarium in regimine publico locum occupans.” Dissert. ad Fletam. C. I. S. 2.

Lord LYTTTELTON, speaking of this book, says, “ the writer apologizes for the style of his work, from the necessity of using the terms of law, with a view to make it more instructive ; but though for this reason the Latin is frequently impure, the style in general is clear, concise, and proper for the subject ; and in method it far exceeds the Decretum of GRATIAN, and the Lombard book of Feuds.” See Hist. of Hen. II. Vol. II. 4to. p. 267.

Mr. Justice BLACKSTONE in the last chapter of his admirable work, says, “ that in Henry the Second’s reign, much was done to methodize the laws

laws and reduce them into a regular order, as appears from that excellent treatise of GLANVILLE; which, though some of it be now antiquated and altered, yet, when compared with the code of Henry the First, it carries a manifest superiority." Com. B. IV. C. 33.

This edition hath been collated with two manuscripts in the British Museum, with one in the Bodleian library at Oxford, and with one in the possession of the learned Doctor Milles, Dean of Exeter, F. R. S. and President of the Antiquarian Society.

These collations formed part of the amusement of a gentleman of the profession some years ago, who put them into my hands, in order to make this edition more perfect.

The manuscripts are referred to in the notes by their initials thus :

H. *Harleian.*
C. *Cottonian.*

B. *Bodleian.*
M. *Dr. Milles's.*

Where one word or sentence is substituted for another, it is printed in *Italics*,

and the first word, agreeing with the printed book, in Roman, the same character with the text.

The method adopted to distinguish the *omissions* and *additions* by a *caret* and an *additur*, is too obvious to require any explanation. None of the MSS. are without many and evident faults; otherwise it might have been better to have printed this edition from the one most perfect, but none of the above MSS. being sufficiently so, I was induced to make that choice, which is, with deference, submitted to the studious reader.

JOHN RAYNER.

Hil. Term 20 Geo. III.
A. D. 1780.

CAPITULORUM

CAPITULORUM TITULI, ET ANALYSIS.

De Placitis quæ pertinent ad Curiam Regis,
vel ad Vicecomitem; et de Effoniis et aliis
præparatoriis, quæ solent in placitis eve-
nire, usque quo ambæ partes simul appa-
reant in Curia. Fol. 1.

G ENERA placitorum.	Cap. 1
Quæ crimina pertinent ad Coronam Regis et quæ crimina ad Vicecomites.	2
Quæ placita civilia in Curia Regis tractantur.	3
Quæ placita civilia per breve Regis pertinent ad Vice- comitem.	4
Quodlibet placitum de libero tenemento vel Feodo potest Rex trahere in Curiam suam quando vult.	5
Breve de summonendo aliquo ut alicui reddat liberum tenementum vel veniat inde responsurus in Curia Regis.	6
Quid juris sit si sctore et summonitoribus venientibus, summonitus neque venit neque effoniatorem mittit ad diem statutam vel si summonitus venerit vel non venerit infra tertiam summonitionem vel ad tertiam summonitionem.	7
Breve per quod salvatur dies per Regem warrantum.	8
Quid juris sit, si summonitus ad ultimum veniens omnes summonitiones negaverit.	9
Quod tribus vicibus continuis potest quisunque se effo- niare.	10
Diversæ speciei effoniorum.	11
De effonio de infirmitate veniendi et quod post tertium effonium poterit infirmus per literas suas responsalem pro se mittere, et quid juris sit si neutrum fecerit.	12
Breve	

Capitula, &c. Libri Primi.

Breve de seifando in manum Regis tenementum illius qui tribus vicibus se effoniaverit et ad quartam diem nec venit, nec responsalem misit.	Cap. 13
Breve de capiendis effoniatoribus ejusdem.	14
Item quartâ summonendus est idem ut respondeat de capitali placito et quare non warrantizavit effoniatorem suum.	15
Breve de summonendo plegio ejusdem effoniatoris.	16
Quid juris sit, si prædictus tenens venerit vel non venerit infra xv dies postquam ejus tenementum captum est in manum domini Regis pro ejus surfisâ.	17
Breve de faciendâ seifinâ petenti pro surfisâ tenentis.	18
De effonio de infirmitate de reseantifâ.	19
Breve de videndâ infirmitate se effoniantis per infirmitatem de reseantifâ utrum sit languor an non.	20
De eo qui se effoniat nunc uno modo videlicet per infirmitatem veniendi, nunc alio videlicet per infirmitatem de reseantifâ.	21
De tenente qui semel in Curia respondet et inde datâ ei die licite recessit, et de surfis ejus se effoniando vel non effoniando vel primo se effoniando et postea non effoniando.	22
Quod effoniator, sicut et Dominus ejus, expectandus est per quatuor dies.	23
Si effoniator se effoniaverit.	24
Non prodest tenenti venire post effonium ejus receptum, et postquam data est dies effoniatori et adversarius recessit a Curia.	25
De effonio de esse ultra mare.	26
De effoniis repentini casus ad salvandos iiij dies quibus adversarius expectatur in Curia.	27
De effoniis diversis de esse in servitio Regis citra mare vel ultra.	28
De effonio quod dicitur de eâdem villâ, videlicet quando quis se effoniat per infirmitatem, quando venit in villam illam ubi est Curia Regis.	29
De effonio de esse in peregrinatione.	30
Quid juris est, si tenens non venit ad primam diem quia forte non est summonitus; vel si summonitus est, Vicecomes cum brevi Regis de summonitione faciendâ non venit, vel si summonitores absint.	31
De absentia et effoniis petentis qui standi ad rectum plegios invenit, et quid juris sit si nec venerit nec se effoniaverit, sive dederit, vel non dederit plegios de clamore suo prosequendo.	32
De absentia utriusque partis.	33

Capitula, &c. Libri Secundi.

CAPITULA, &c. LIBRI SECUNDI.

De his quæ solent contingere circa vel statim post ingressum litis, et de diracionatione tenementi per duellum vel per magnam Assisam, et de campionibus, et de his quæ pertinent ad duellum, vel ad magnam Assisam. Fol. 26.

- D**E præsentia utriusque partis et quando tenens potest vel non potest petere visum tenementi petiti et de novis ejus essoniis. Cap. 1
- Breve de faciendo visu tenementi. 2
- De his quæ ad duellum pertinent et de campionibus; et de essoniis utriusque campionum et de pænâ victi. 3
- Breve de faciendâ Seisinâ tenementi post finem duelli ipsi petenti, si ejus campio victor fuerit. 4
- Si petentis campio victus fuerit, tenens clamabit quitus. 5
- De magnâ Assisâ et ex quibus causis procedere debeat vel remanere. 6
- Commendatio magnæ Assisæ, et quo ordine tenens pervenit ad beneficium ejus per breve Regis. 7
- Breve á tenente perquisitum de prohibendo placito super tenemento contra eum in Curiâ alicujus jam inchoatâ propter magnam Assisam supervenientem. 8
- Breve de prohibendo placito de libero servitio propter prædictam Assisam. 9
- Per brevina prædicta tenens Pacem habet de placito quod contra eum movit petens, donec per petentem perquiratur breve de summonendis quatuor militibus ad eligendum duodecim milites ad prædictam Recognitionem faciendam. 10
- Breve á petente perquisitum ad summonendos quatuor milites ad eligendum duodecim milites ad prædictam Recognitionem faciendam. 11
- De essoniis tenentis post hanc Assisam summonitam et qualiter quandoque major quatuor milites quandoque pauciores eligant duodecim milites vel plures ad Recognitionem faciendam, sive veniat sive non veniat tenens. 12

Capitula, & c. Libri Tertii.

- De quibus rebus possit se quis ponere in magnam Assisam, sive contra Dominum sive contra extraneum. Cap. 13
- Quid contineatur in sacramento duodecim militum electorum ad faciendam Recognitionem. 14
- Breve de summonendis duodecim militibus propter Assisam electis ut veniant ad Recognitionem faciendam, et de summonendo tenente. 15
- Recognitionis fiet die ad Assisam capiendam præfixâ sive veniat tenens sive non, nec essoniam aliquod ei valet; focus est si se essoniaverit petens. 16
- Quid juris sit, si quidam juratorum sciant rei veritatem, quidam non, vel nulli eorum, et qualiter jurare debent. 17
- Qualiter procedet Assisa ubi omnes duodecim de rei veritate sunt certi sive pro petente sive pro tenente. 18
- De penâ temere jurantium in magnâ Assisâ, et quod ubi non potest esse duellum, ibi non potest esse hæc Assisa, et contra. 19
- Breve de faciendâ Seisinâ alicui de alio tenemento dationato per hanc Assisam. 20
- Quid juris sit, si nulli vel pauciores duodecim fuerint inventi qui rei veritatem sciant. 21

CAPITULA, &c. LIBRI TERTII.

De Warrantis et de duobus Dominis, per quorum unum se advocat petens, et per alterum tenens. Fol. 47.

- D**E diversis Warrantis ipsius tenentis in Curiâ apparentis, et de essoniis eorum, vel si dicat rem suam non esse, sed alterius. Cap. 1
- Warrantus cogitur venire ad Curiam ad warrantizandum tenementum, vel ad ostendendum quare non debeat warrantizare. 2
- Breve de summonendo warranto ad veniendum. 3
- Utrum warrantus, per breve Regis summonitus, possit se essoniare vel non, et quid juris sit si non venit ad warrantizandum tenentem. 4
- Quid juris sit, quando quis omittit in Curia vocare warrantum suum. 5
- Si

Capitula, &c. Libri Quarti.

- Si tenens dicat terram petitam esse de Feodo unius Domini, et petens de alterius, summonebuntur ipsi Domini, et differri poterit placitum propter essonia illorum. Cap. 6
- Quid juris sit, si dominus tenentis concedat vel negat in Curiâ terram petitam de Feodo suo esse. 7
- Quid juris sit, si Dominus petentis idem concedat vel negat. 8

CAPITULA, &c. LIBRI QUARTI.

De Advocationibus Ecclesiarum. Fol. 56.

- D**E Advocationibus Ecclesiarum, et si placitum fuerit de jure Advocationis, vel de Seisina ultimæ præsentationis. Cap. 1
- Breve de summonendo eo qui deforciat alii præsentationem Ecclesie. 2
- De essoniis illius qui per breve prædictum est summonebitur, et quid fiet si non venerit. 3
- Breve de capiendâ præsentatione Ecclesie in manum Regis propter defaultam possidentis eam. 4
- Qualiter Seisina præsentationis capienda est in manum Regis, et postea a tenente replegianda. 5
- Quibus verbis placitum fiet de jure Advocationis, et de dirationatione ejus per duellum vel per magnam Assisam. 6
- De placito super præsentatione Ecclesie non vacantis. 7
- Breve de summonendâ Personâ Ecclesie non vacantis, et de summonendâ advocato. 8
- Si Persona Ecclesie, vel possidens præsentationem, non venerit ad diem statutam, vel se essoniaverit, et cum Persona venerit, advocet se vel per petentem vel per possidentem, et si is vel ille concesserit vel negaverit quod Persona dixerit. 9
- Quicumque advocatorum præsentationem evicerit, Persona sua Ecclesiam retinebit. 10
- Quid juris sit, si victus de jure Advocationis perquirat Assisam de præsentatione ultimæ Personæ. 11
- Si duo Clerici contendant in Curiâ Christianitatis super aliquâ Ecclesiâ qui advocent se per diversos advocatos, placitum

Capitula, &c. Libri Quinti.

- placitum eorum differetur, petente altero advocatorum per breve Regis donec unus eorum evicerit in Curiâ Regis. Cap. 12
- Breve de prohibendo placito in Curiâ Christianitatis de Ecclesiâ donec dirationetur Advocatio in Curiâ Regis. 13
- Breve item de prohibendo placito prædicto, et de summonendis prædictis Judicibus ecclesiasticis, si super prohibitionem prioris brevis processerint in prædicto placito; et de summonendo illo qui alium trahit in Causam in Curiâ Christianitatis. 14
-

CAPITULA, &c. LIBRI QUINTI.

De Questione Status, et de Nativis. Fol. 70.

- P**LACITUM de Questione Status quando, scilicet, liber petitur in servum, vel servus proclamat Libertatem. Cap. 1
- Breve per quod qui petitur in servum, et dicit se liberum patrem habere in Comitatu ut in Curiâ Regis questio hæc dijudicetur. 2
- Quid juris sit, si petens vel petitus ad diem non venerit, vel si se effoniaverit vel non. 3
- Per consanguineos liberos vel servos probatur vel improbatur in Curiâ Libertas vel Servitus in quo placito duellum locum non habet. 4
- Quibus modis perducitur servus ad Libertatem, vel in eâ se tuetur, sed non omnino habebit privilegia liberi hominis. 5
- Ex quali patre vel matre nascitur Nativus, et de partitione puerorum inter Dominos. 6
-

CAPITULA, &c. LIBRI SEXTI.

De Dotibus. Fol. 77.

- Q**UANTA, et qualis, et ex quibus rebus debeat esse rationabilis Dos. Cap. 1
Item

Capitula, &c. Libri Sexti.

- Item de eodem plenius, et quando ampliatur Dos ratione
questus vel non. Cap. 2
- Vir, sed non uxor, de Dote facere poterit quicquid voluerit : et si uxor contradixerit post mortem viri, dotem amittet. 3
- Qualiter, mortuo viro, uxor possit ingredi Dotem suam nominatam. 4
- Breve de Recto ad warrantum pro adipiscendâ parte Dotis quæ abest. 5
- Placitum de Recto de parte Dotis alienatâ deducitur in Curiam warranti vel in Comitatu cum ipse defecerit de recto, et abinde in Curiam Regis trahitur, si Justitiis placuerit. 6
- Breve de transferendo placito de parte Dotis a Comitatu in Curiam Regis. 7
- Sicut prædicta loquela, ita et omnis alia, cum Justitiis placuerit, transfertur a Comitatu ad Curiam Regis, et qualiter loquela hæc de parte Dotis ibi deduci debeat. 8
- Breve de summonendo hærede defuncti ad warrantizandam Dotem. 9
- Quid juris sit, si hæres summonitus nec venit, nec effroniaverit. 10
- Quid juris sit, si hæres ad Curiam veniens concedat vel neget quæ mulier dicit de parte Dotis. 11
- Si villa detur in Dotem cum omnibus partibus suis, cui aliqua ejus pertinentia, deest tempore dotationis sed postea perquiritur. 12
- Si vir Dotem uxoris alienaverit, hæres ejus eam delibet vel excambiet. 13
- Si tota Dos alienata fuerit, placitum ab initio erit in Curiam Regis. 14
- Breve de summonicione faciendâ, propter Dotem de qua nihil a muliere habetur. 15
- Quod necessaria sit hæredis præsentia, ubi placitatur de Dote, et per quod breve summonebitur. 16
- De placito Dotis nominatæ aut non nominatæ, et si Dos non fuerit nominata, quæ debeant dividi inter mulierem et hæredem et quæ non, ut habeat mulier Dotem rationabilem, et de diversis casibus quæ circa Dotem emergere solent. 17
- Breve de Dote amensurandâ si major est Dote rationabili. 18

CAPITULA

Capitula, &c. Libri Septimi.

CAPITULA, &c. LIBRI SEPTIMI.

De Hæredibus legitimis et Bastardis, masculis aut fœminis, majoribus sive minoribus; et de Custodiâ, et privilegio minorum, et de ultimis hæredibus qui sunt Domini, cum Feodum cadit in manum eorum; et de hæredibus intestati et de Usurariis et eorum hæredibus, et de maritagiis, et aliis donationibus antecessorum, et eorum testamentis et debitis; quæ omnia hæredes eorum tenentur warrantizare. Fol. 91.

DE donationibus quæ sunt de hæreditate vel questu in Maritagiis vel servientibus pro servitio vel Collegio tempore sanitatis vel infirmitatis, vel bastardo filio vel mulierato, et de questionibus juris circa has donationes, et de donationibus Episcoporum et prælatorum. Cap. 1

Quod hæredes debent warrantizare donationes antecessorum. 2

Multiplex distinctio hæredum, sive fuerint masculi sive fœminæ, et de juribus earum, et qui hæredes aliis preferuntur, et distinctio hæreditatum quando dividitur hæreditas inter hæredes et quando non. 3

De hæredibus ex transversô venientibus, qui eorum aliis preferantur. 4

Quod hæres debeat testamentum antecessoris servare et ejus debita reddere, et qui possunt facere testamenta, et de quibus et quantis rebus et quibus personis. 5

De testibus et executoribus testamentorum. 6

Breve de faciendo stare rationabilem divisam. 7

De placito de divisa mortuorum et quod fieri habeat in Curiâ Christianitatis. 8

De hæredibus majoris et minoris ætatis, et de jure majorum, et privilegio in custodiâ minorum. 9

Quod hæredes debeant esse in custodiâ Regis vel aliorum capitalium Dominorum. 10

In quorum custodiâ debeant esse hæredes sokomannorum. 11

Capitula, &c. Libri Octavi.

De jure mulierum hæredum et viduarum et custodiâ earum, et quorum assensu nubere debent.	Cap. 12
Bastardus, et qui non est natus de legitimo matrimonio, hæres esse non potest, et quod placitum de Bastardiâ in Curiâ Christianitatis agitur.	13
Breve de Bastardiâ, per quod de Bastardiâ placitatur in Curiâ Christianitatis.	14
Quando aliquis dicendus est rectus hæres aut Bastardus.	15
De hæredibus Bastardi vel Intestati vel Usurarii et de cattallis eorum.	16
Ex quot et quibus causis civilibus five criminalibus cadunt catalla vel hæreditates in manus Regis vel Dominorum, qui tunc dicuntur ultimi hæredes.	17
Distinctiones et jura maritagiorum et in quâ Curiâ placitari debent.	18

CAPITULA LIBRI OCTAVI.

De Concordiâ factâ in Curiâ et de Chirographis concordiam continentibus, et de Recordis Curie vel Curiarum, si alterutra partium Concordiam et Finem factum in Curia infregerit.

D E Concordiâ factâ in Curia Regis.	Cap. 1
Forma cujusdam Chitographi Curie Regis de causâ in Curiâ Regis terminatâ.	2
Forma alteriusmodi Chirographi Curie Regis de Causâ in Curia minori terminatâ, sed in Curiâ Regis recordatâ.	3
Breve de observando Fine facto in Curiâ Regis si alterutra partium infregerit vel Chirographo communi contradixerit.	4
Breve de observando Fine facto in Curiâ Regis, alterutra partium jam infracto.	5
Breve de summonendis Justitiis itinerantibus ad faciendum in Curiâ Recordum Concordie coram eis factæ.	6
Breve de Recordo Comitatus transmittendo ad Curiam	de

Capitula, &c. Libri Noni.

- de supradictâ loquelâ coram Justiciis itinerantibus deductâ. Cap. 7
- De Recordis Curie et quod eis semper est standum, et de Recordis aliarum Curiarum et quod eis non semper est standum nisi in casibus, et de Judicio illarum si falsum dicatur ab alterutrâ partium.** 9
- Breve item de quo supra, id est de Recordo Comitatus ex consensu partium transmittendo ad Curiam de aliquâ loquelâ.** 10
- Item de Recordis minorum Curiarum factis in Curia Regis causâ consilii capiendi, et de Recordis Comitatus in casibus quibusdam.** 11
-

CAPITULA LIBRI NONI.

De Homagiis et Releviis, et Serviitiis, et Auxiliis, et de Purpresturis et limitibus invasivis.

DE homagiis et releviis, et quando et a quo et qualiter, et quibus Dominis fieri debet homagium et relevium, et quid debet homo Domino suo ex homagio, et quod Dominus poterit suâ authoritatê sine brevi Regis cogere Vassallum respondere ei in Curia suâ, si inique aliquid egerit erga Dominum contra homagium suum, et si servitium ei debitum de terrâ suâ non fecerit. Cap. 1

- De quibus rebus fiant homagia et quibus non.** 2
- Quibus personis fiant homagia et de releviis quæstio.** 3
- Item de homagiis et releviis et quando et a quibus, et quibus Dominis fieri debeant vel non debeant homagia et relevia, et quid debeat homo Domino suo vel non, ex homagio novo vel veteri, et de warrantizatione tenementi dati pro servitio vel homagio alicui.** 4
- Breve de recipiendo homagio et rationabili relevo.** 5
- Utrum, quis cogitur vel non cogitur recipere homagium et relevium alterius.** 6
- Breve de summonendâ magnâ Assisâ cum Vassallus in eâ se ponit contra Dominum suum, petentem ejus hæreditatem**

Capitula, &c. Libri Decimi.

- reditatem per breve Regis de Recto, et nolentem ejus homagium inde recipere. Cap. 7
- Utrum possit Dominus cogere in Curia sua Vassallum auctoritate propria sine brevi Regis prestare sibi auxilium et servitia et relevia. 8
- Breve de justiciando Vassallo ad reddenda Domino predicta, si ipse Dominus impotens est illum per se justiciare. 9
- De placito predicto per predictum breve inter Dominum et Vassallum in Comitatu, et quod Misericordia cujuslibet placiti, quod in Comitatu deducitur, vicecomiti debetur. 10
- De purpresturis quas quis facit contra Regem vel contra Dominum suum vel contra alium quemlibet, et de Misericordia Regis qualis sit. 11
- Breve de justiciando tenente alicujus standi ad rectum Domino suo in Curia Domini sui de purprestura quam contra eam fecit. 12
- Item de purpresturis contra Dominum vel alium quemlibet de limitibus invasis. 13
- Breve de faciendis rationabilibus divisis inter diversa tenementa. 14
-

CAPITULA LIBRI DECIMI.

De Debitis laicorum quæ debentur ex diversis contractibus, videlicet ex venditione, emptione, donatione, mutuo, commodato, locato, conducto, et de plegiis, et vadiis sive mobilibus sive immobilibus et de Cartis debita continentibus.

- P**LACITUM de debitis laicorum. Cap. 1
- Breve de summonitione faciendâ propter debita reddenda. 2
- Qualiter distringendus est debitor ut veniat de debito responsurus, et de debito quod debet sub plegiorum datione. 3
- b 2 Breve

Capitula, &c. Libri Decimi.

- Breve de summonendo plegio debitoris ut reddat pro eo
si ipse defecerit. Cap. 4
- Si plegii apparentes in Curiâ confiteantur vel negent
omnes, vel quidam, plegiationem, et de jure plegiorum
et de contentione inter ipsos, et quando habent re-
gressum ad eum quem plegiaverint et quando non. 5
- De debito quod sub vadii positione debetur, et de distinc-
tione et jure vadorum. 6
- Breve de summonendo debitore de vadio acquietando
versus creditorem, cum terminum statutum præ-
terit. 7
- Si debitor apparens in Curiâ confiteatur vel neget vadium
suum esse vel debitum accepisse, et de jure vadorum,
et de diversitate eorum sive sunt mobilia sive immo-
bilia. 8
- Breve de summonendo creditore de restituendo vadio
debitori. 9
- Si creditor apparens in Curiâ dicat se vadium tenere ut
vadium vel ut feudum suum. 10
- Si creditor per debitorem vel per alium a Seisinâ vadium
ceciderit illud non recuperabit. 11
- Si creditor petat quod sibi detur per fidem vel per testes
vel per duellum vel per Cartam, et qualiter probatur
vel improbat Carta, et quot modis quis convictus
cedit in Misericordiam Regis. 12
- De his quæ debentur ex causâ commodati. 13
- De his quæ debentur ex causâ emptionis vel vendi-
tionis, et si res empta fuerit tradita vel non, vel
pretium vel arrhæ datæ, et ad quem spectat vitium
vel periculum rei emptæ. 14
- De warrantizatione rei immobilis vel mobilis venditæ
vel donatæ, sive fuerit furtiva vel non. 15
- Breve de attachiando eo qui clamatur warrantus rei fur-
tivæ. 16
- De incerto warranto rei furtivæ, et de generali proba-
tione in Curiâ rei emptæ vel commodatæ. 17
- De his quæ debentur ex causâ locati vel conducti, et
quod de prædictis privatis contractibus non se intro-
mittat Curia Regis. 18

Capitula, &c. Libri Undecimi.

CAPITULA LIBRI UNDECIMI.

De Responsalibus qui loco Dominorum ponuntur in Curiâ, ad lucrandum vel perdendum pro eis.

- Q**UALITER ponantur responsales in Curiâ, loco Dominorum suorum. Cap. 1
Breve de recipiendo responsalem in aliâ Curiâ, quem constituit Dominus ejus in Curiâ Regis responsalem pro eo. 2
Quod responsali suo tantum et non Domino profunt essonia, et de removendo primo responsali et alio substituendo, et quis quem poterit ponere responsalem. 3
Dominus tenere cogitur, quod responsalis fecerit nec gravatur responsalis, licet Dominus non sit solvendo. 4
Qui possunt vel non possunt responsales fieri vel facere per literas, vel sine, et an responsalis possit facere pro se responsalem vel pro Domino. 5
-

CAPITULA LIBRI DUODECIMI.

De placito de Recto, et de diversis brevibus Regis de Recto Vicecomitibus vel Dominis Feodi directis, super diversis casibus.

- P**LACITA de Recto quandoque ab initio tractantur in Curiâ Regis, quandoque ex minoribus Curiis ex post facto ad eam transferuntur ex pluribus causis. Cap. 1.
Nemo potest alium trahere in placitum de libero servitio vel tenemento sine brevi Regis directo ad Dominum de quo clamat tenere. 2
Breve de recto pro tenemento libero ad Dominum de quo quis clamat tenere. 3
Breve de Recto pro reddito libero ad eundem. 4
b 3 Breve

Capitula, &c. Libri Duodecimi.

- Breve de Recto pro tenemento vel reddito libero. Cap. 5
Placita cujusque Curie secundum consuetudines suas agitantur. 6
- Quo ordine et quomodo et in quo loco debeat petens probare Curiam aliquam sibi de recto defecisse, antequam transferat loquelam suam ad Comitatum vel ad Curiam Regis, et quid juris erit si eam transferat sine probatione defectus ipsius Curie. 7
- Ad Dominum, de quo quis clamat tenere, debet breve de Recto dirigi, et quid juris sit si petens de uno clamat tenere, et tenens non de illo sed de alio teneat. 8
- Quae placita de recto ad Vicecomitem pertinent, de quibus brevia inferius ponuntur. 9
- Breve de Recto de non vexando tenente indebitis consuetudinibus et servitiis. 10
- Breve de Nativis et Fugitivis. 11
- Breve de averiis replegiandis quae capta sunt pro indebitis consuetudinibus, donec loquela audiatur in Comitatu. 12
- Breve de pastura amensuranda inter aliquos secundum quantitatem Feodorum eorundem. 13
- Breve de assamentis consuetis habendis in bosco et pastura in liberis tenementis. 14
- Breve ne capitalis Dominus indebitis consuetudinibus vexet tenentem sui tenentis, et de averiis ejus replegiandis donec loquela audiatur in Curia Regis. 15
- Breve de faciendis rationabilibus divisionibus inter duo tenementa. 16
- Breve de facienda divisione mortui stare. 17
- Breve de reddendis catallis, quae capta sunt in tenemento, cum ipso tenemento, cujus petens recuperaverit Seisinam per Recognitionem Novae Disseisinae. 18
- Breve ne quis negotium quod sibi a Rege vel a Justiciis attornatum est faciendum, alii vel aliis attornet faciendum. 19
- Breve de rationabili Dote habenda, et ne de catallis defuncti fieri divisio, donec ejus debita persolvantur. 20
- Breve de prohibendo placito in Curia Christianitatis de laico Feodo. 21
- Breve de attachiando illo, qui alium trahit in placitum, de laico Feodo suo in Curia Christianitatis, et de prohibendo alio ne placitum illud sequatur. 22
- Placita Comitatum, quia ibi diversis modis deducuntur pro diversitate consuetudinum illorum, in hoc libro omittuntur. 23

Capitula, &c. Libri Tertii Decimi.

Si breve de Recto plus vel minus vel aliter contineat quam deberet, vel si circa nomen vel servitii quantitatem in eo erretur. Cap. 24

Nemo cogitur respondere in placito de suo libero tenemento sine brevi Regis, nisi fuerit tenementum Ecclesie, quod quidem placitum in Feodo Ecclesie deducetur, nisi Recognitio inde petatur an sit ecclesiasticum vel laicum. 25

CAPITULA LIBRI TERTII DECIMI.

De Placitis per Assisas et Recognitiones, et de diversis Disseisinis.

P OST placita de Recto, agitur hic de placitis de Seisinis per Recognitiones. Cap. 1	
De diversis Recognitionibus. 2	
De morte antecessoris, cujus hæres major est. 3	
Breve de morte antecessoris qui obiit in peregrinatione. 4	
De morte antecessoris, cujus hæres minor est. 5	
Breve de morte antecessoris qui habitum religionis assumpsit. 6	
Quo ordine perveniatur ad hanc Assisam de morte antecessoris, et de essoniis tenentis. 7	
Breve de faciendâ Seisinâ petenti post Recognitionem factam. 8	
Post Seisinam tenementi et catallorum in eo inventorum petenti factam, remanet placitum de Recto petenti. 9	
Si Seisina adjudicata fuerit tenenti absenti, remanet placitum de Recto petenti. 10	
Qualiter procedet hæc Assisa, cum uterque tunc litigantium major fuerit et præsens in Curia, vel pro quibus articulis a tenente petenti objectis remanere debeat. 11	
Qualiter procedet hæc Assisa, cum uterque fuerit minor vel solum petens. 12	
Qualiter procedet vel remanebit hæc Assisa, cum solus tenens fuerit minor. 13	
Breve de summonendâ Recognitione, utrum pater minoris, 14	

Capitula, &c. Libri Tertii Decimi.

- ris, contra quem alius petit Recognitionem de morte antecessoris, seiscitus fuerit de aliquo tenemento die quâ obiit ut de Feodo vel ut de Wardâ. Cap. 14
- Item qualiter procedet vel remanebit hæc Affisa, cum solus tenens fuerit minor. 15
- Breve de summonendâ Recognitione, utrum aliquis sit infra ætatem vel non. 16
- Quid juris sit, si prædictus qui minorem se dixit, per hanc Recognitionem judicetur esse major vel minor. 17
- De Recognitione de ultimis præsentationibus Personarum. 18
- De essoniis hujus Recognitionis et de jure ejus, et qualiter, et quibus rationibus procedat vel remaneat. 19
- Breve de summonendâ Recognitione de ultimis præsentationibus Personarum. 20
- Breve de summonendâ Recognitione, utrum ultima præsentatio alicujus Ecclesiæ facta fuerit ut de Feodo vel ut de Wardâ. 21
- Quid juris sit, si per Recognitionem vel hoc vel illud judicetur. 22
- De Recognitione, utrum aliquod tenementum sit laicum vel ecclesiasticum. 23
- Breve de summonendâ Recognitione, utrum aliquod tenementum sit laicum vel ecclesiasticum. 24
- De essoniis hujus Recognitionis et de jure ejus, et quod eisdem rationibus procedit vel remanet, quibus aliæ supradictæ Recognitiones. 25
- De Recognitione, utrum aliquis obierit seiscitus de aliquo tenemento ut de Feodo vel ut de vadio, ubi verus hæres est petens. 26
- Breve de summonendâ Recognitione, utrum aliquis teneat aliquod tenementum in Feodo vel in vadio, ubi verus hæres est petens. 27
- Item de Recognitione prædictâ, ubi verus hæres est tenens. 28
- Breve de summonendâ Recognitione, utrum quis obierit seiscitus de tenemento aliquo de Feodo vel ut de Vadio, ubi verus hæres est tenens. 29
- Quid juris sit, si per Recognitionem vel hoc vel illud probetur, et an expectandus sit warrantus in hâc vel in aliâ Recognitione. 30
- De tribus Recognitionibus residuis simul, videlicet, utrum quis sit infra ætatem vel non, et utrum quis seiscitus fuerit de aliquo tenemento libero de quo obiit, an de Feodo

Capitula, &c. Libri Quarti Decimi.

Feodo vel de Wardâ, et utrum quis præsentavit ultimam Personam occasione Feodi sui vel Wardæ. Cap 31	
De Recognitione de Novâ Disseisinâ quæ, ad arbitrium Regis, quandoque fit major quandoque minor.	32
Breve de Novâ Disseisinâ de libero tenemento.	33
Brevia de Nova Disseisinâ variantia secundum diversitatem tenementorum, in quibus fiunt Disseisinæ.	34
Breve de Novâ Disseisinâ de fossato levato vel prostrato.	35
Breve de Novâ Disseisina de stagno molendini exaltato.	36
Breve de Novâ Disseisinâ de communi pasturâ.	37
De jure, et pertinentiis, et effectu hujus Recognitionis, per quam, cum tenemento, etiam catalla in eo capta recuperantur.	38
Breve de reddendis cattallis quæ capta sunt in tenemento cum ipso tenemento, cujus petens recuperabit Seisinam per hanc Recognitionem.	39

CAPITULA LIBRI QUARTI DECIMI.

De Placitis de Criminibus quæ ad Coronam Regis spectant.

D E placito de crimine læsæ majestatis, cum videlicet quis famatur vel accusatur quod machinatus sit in mortem Regis vel in seditionem regni vel exercitus.	Cap. 1
De placito de occultatione inventi thesauri fraudulosa.	2
De placito de Homicidio five sit Murdrum five aliud Homicidium.	3
De placito de crimine Incendii.	4
De placito de crimine Roberiæ.	5
De placito de crimine Raptûs.	6
De placito de crimine Falsi.	7
Placitum de Furtis ad Vicecomites pertinet.	8

REGULÆ GENERALES,

quæ in hoc Tractatu notantur.

QUANTACUNQUE vel qualiscunque assignata fuerit Dos alicui mulieri, si inde satisfactum fuerit mulieri quantum ad Ostium Ecclesiæ assignatum fuit ad Dotem, nunquam de cætero poterit amplius ad Dotem petere. Lib. vi. Cap. 2
Solutus Deus hæredem facere potest, non homo.

vii. 1

Nemo ejusdem tenementi simul potest esse hæres et Dominus. ib.

Terra, sicut alia quælibet hæreditas, naturaliter quidem ad hæredes hæreditabiliter descendit; nunquam autem naturaliter ascendit. ib.

Mulier nunquam cum masculo partem capit in hæreditate aliquâ, nisi forte aliud speciale fiat in aliquâ civitate. . vii. 3

Melior est conditio possidentis. ib.

Nunquam enim Custodia alicujus de jure alicui remanet, de quo habeatur suspicio, quod possit, vel velit, aliquod jus in ipsâ hæreditate clamare. vii. 11

Quotiescunque aliquis aliquid fecerit vel dixerit in Curiâ, propter quod per Judicium

Regulæ Generales.

- cium Curie exheredatus fuerit, hæreditas ejus ad Dominum Feodi, de quo illa tenetur, tanquam Escaeta, solet reverti. vii. 17
- Nullum Servitium, five Relevium five aliud, potest quis ab hærede, five fuerit major five minor, exigere, donec ipsius hæredis receperit Homagium de tenemento unde Servitium habere clamat. ix. 1
- Mutua quidem debet esse Domini et Homagii Fidelitatis connexio. ix. 4
- De quolibet Placito quod in Comitatu deducitur et terminatur, Misericordia, quæ inde provenit, Vicecomiti debetur. ix. 10
- Quotiens aliquid fit ad nocumentum regii tenementi, vel regie viæ vel civitatis, Placitum inde ad Coronam domini Regis pertinet. ix. 11
- Est autem Misericordia domini Regis, quâ quis per juramentum legalium hominum de vicineto eatenus americiandus est, ne aliquid de suo honorabili contenemento amittat. ib.
- Quicumque aliquid dixerit in Curia, vel in Placito, quod iterum negaverit; vel unde Sequelam vel Warrantum vel probationem sufficientem non habuerit; vel ad cujus contrarium probandum vel ad quod negandum per sufficientem probationem districtus fuerit; in Misericordia domini Regis remanet. x. 12
- Conventio legem vincit. x. 14
- Generaliter remanebit Assisa, si is qui tenet confiteatur in Curia illum antecessorem, cujus Seisina petitur, fuisse inde seisitum die quâ obiit in Dominico suo, sicut de Feodo suo, cum cæteris articulis in brevi illo expressis. xiii. 11
- De

Regulæ Generales.

De nullo Placito tenetur respondere is qui infra ætatem est. per quod possit exhæredari, vel per quod amittere possit vitam vel membrum, donec plenam habuerit ætatem. xiii. 15

Victus, five fuerit appellans five appellatus, semper in Misericordiâ domini Regis remanet propter violentam Disseisinam.

id. 38

In omnibus autem Placitis de Feloniâ solet accusatus per plegios dimitti, præterquam in Placito de Homicidio, ubi, ad terrorem, aliter statutum est. xiv. 1

Mulier autem in nullo Placito de Feloniâ ad accusationem admittitur, nisi in quibusdam exceptis casibus. id. ib.

Generaliter admissum est, quod mulier audiat accusans aliquem de injuriâ corpori suo inflictâ. id. 3

. PROLOGUS.

PROLOGUS.

REGIAM POTESTATEM, non solum armis contra rebelles et gentes sibi regnoque insurgentes, oportet esse decoratam, sed et legibus, ad subditos et populos pacificè regendos, decet esse ornatam; ut utraque tempora, Pacis et Belli, gloriosus Rex noster ita feliciter transigat, ut effrænatorum et indomiturum, dextra fortitudinis, elidendo superbiam, et humilium et mansuetorum, æquitatis virgâ, moderando Justitiam, tam in hostibus debellandis semper victoriosus existat, quam in subditis tractandis equalis jugiter appareat. Quam eleganter autem, quam strenuè, quam callidè, hostium obviando malitiis, excellentissimus Rex noster, hostilitatis tempore, armatam exercuerit militiam, nemini venit in dubium; cum jam in
omnem

P R O L O G U S .

omnem Terram exierit laus ejus, et in omnes fines ^a Orbis Terræ magnalia ejus. Quam justè, quam discretè, et quam misericorditer, erga subditos suos tempore Pacis ipse Pacis amator et auctor se habuerit, non ambigitur; cum tantæ æquitatis sit suæ celsitudinis Curia, ut in eâ nullus Judicium tam attritæ frontis, tam temerariæ sit præsumptionis, qui a Justitiæ tramite aliquatenus ^b audeat declinare, aut ^c veritati ullatenus præsumat contraire. Ibi enim pauperem non opprimit adversarii potentia, nec a limitibus Judiciorum propellit quenquam amicorum favor, aut ^d gratia. Legibus namque regni et consuetudinibus, de ratione introductis et diu obtentis, et quod laudabilius est, talium virorum (licet subditorum) Rex noster non dedignatur consilio, quos morum gravitate, peritiâ Juris et regni consuetudinibus, suæ sapientiæ et eloquentiæ prerogativa, aliis novit præcellere, et ad causas mediante Justitiâ decidendas et lites derimendas, nunc severius, nunc mitius

^a Orbis caret. B. ^b audeat caret. B.
viam ullatenus præsumat excedere. Ibi B.
 Legibus B.

^c *veritatis*
^d *gloria.*

agendo,

PROLOGUS.

agendo, prout viderint expedire, ipsis rerum argumentis, comperit ^f cum ratione promptissimos. Leges namque Anglicanas, licet non scriptas, Leges appellari non videtur absurdum, (cum hoc ipsum lex sit, “quod principi placet, legis habet vigorem”) eas scilicet, quas super dubiis in consilio definiendis, procerum quidem consilio, et principis accedente autoritate, constat esse promulgatas. Si enim ob scripturæ solummodo defectum leges minime censerentur, majoris (proculdubio) auctoritatis robur ipsis legibus videretur accommodare scriptura, quam vel decernentis æquitas, vel ratio statuentis. Leges autem et Jura regni scripto universaliter concludi, nostris temporibus omnino quidem impossibile est; cum propter scribentium ignorantiam, tum propter earum multitudinem confusam: verum sunt quædam in Curiâ generalia, et frequentius usitata, quæ scripto commendare non mihi videtur presumptuosum, sed et plerisque perutile, et ad adjuvandam memoriam admodum necessarium. Horum itaque par-

^o *rei* argumentis B.

^f *esse* additur B.

ticulam

PROLOGUS.

ticulam quādam in scripta redigere decrevi, stilo vulgari et verbis curialibus utens ex industriā, ad notitiam comparandam eis qui hujusmodi vulgaritate minus sunt exercitati. Ad quorum evidentiam ^h præsens opus Libris et Capitulis sequentibus distinxī.

^h totum opus sequens Libris et eorum Capitulis in hunc modum duxi distinguendum. H. B. LIBER

LIBER

LIBER PRIMUS.

De Placitis quæ pertinent ad Curiam Regis, vel ad Vicecomitem; et de Eſſoniis et aliis preparatoriis, quæ ſolent in placitis evenire, uſque quo ambæ partes ſimul appareant in Curiâ.

C A P. 1.

Placitorum, aliud eſt criminale, aliud civile. Item placitorum criminalium, aliud pertinet ad Coronam domini Regis, aliud ad Vicecomites provinciæ. Ad Coronam domini Regis pertinent iſta.

C A P. 2.

Crimen quod in legibus dicitur crimen læſæ majestatis, ut de nece vel ſeditione perſonæ domini Regis vel regni, vel exercitûs; occultatio inventi Theſauri frauduloſa, placitum de Pace domini Regis infractâ, Homicidium, Incendium, Roberia, Raptus, crimen Falfi, et ſi quæ
B alia

Cognitio
furti detra-
hitur Vice-
comiti, sta-
tuto Magnæ
Chartæ, c.
17.

alia sunt similia: quæ scilicet crimina ultimo puniuntur supplicio, aut membrorum truncatione. Excipitur ⁱ crimen Furti, quod ad Vicecomites pertinet, et in Comitatibus placitatur et terminatur. Ad Vicecomites etiam pertinet pro defectu Dominorum cognoscere de ^k Medletis, de Verberibus, de Plagis etiam, nisi accusator adjiciat de Pace domini Regis infractâ.

C A P. 3.

Placitum civile, aliud in Curiâ domini Regis ^l tantum placitatur et terminatur; aliud ad Vicecomites provinciarum pertinet. In Curiâ domini Regis habent ista tractari et terminari; placitum de Baronis, placitum de Advocationibus Ecclesiarum, quæstio Status, placitum de Dotibus unde mulieres ipsæ nil penitus perceperunt, querela de Fine facta in Curiâ domini Regis non observato, de Homagiis faciendis, et Releviis recipiendis, de Purpresturis, placitum de Debitis laicorum; et ista quidem placita solummodo super proprietate rei, prodita sunt: de illis autem quæ super possessione loquuntur, et per Recognitiones placitantur et terminantur, inferius loco suo dicetur.

^l tantum additur. M.

^k Melletis, de H. C. B.

^r tantum caret. M.

C A P. 4.

Ad Vicecomites provinciarum pertinent ista; placitum de Recto, de liberis tenementis per breve domini Regis, ubi Curia Dominorum probantur de recto defecisse; quod qualiter fieri debeat, inferius suo loco dicitur: placitum de Nativis, sed per breve domini Regis.

C A P. 5.

Cum clamat quis domino Regi aut ejus Justiciis, de feodo aut de libero tenemento suo; si fuerit querela talis, quod debeat vel quod dominus Rex velit eam in Curia sua deduci; tunc is qui queritur tale breve de Summonitione habebit.

C A P. 6.

Rex Vicecomiti salutem: Præcipe A. quod ^m sine dilatione reddat B. unam hidam terræ in villâ illâ, unde idem B. queritur quod prædictus A. ei deforceat: et nisi fecerit, summane eum per bonos summonitores, quod sit ibi coram me vel Justiciariis meis in crastino post octabas clausi Paschæ apud locum illum, ostensurus quare non fecerit; et habeas ibi sum-

^m *juste et additur.* C. B.

B 2

monitores

Liber Primus.

monitores et hoc breve. Teste Ranulpho de Glanvilla apud Clarendon.

C A P. 7.

Summonitus autem, ad diem præfixam aut venit aut non, ⁿ aut nuntium aut ^o Effsonium mittit, aut neutrum. Si neque venit, neque mittit Effsonium, adversarius ejus qui petit adversus eum, die statutâ coram Justiciis appareat, et se adversus eum liti offerat; et ita in Curiâ per tres dies expectabit. Si vero nec quartâ die venerit, apparentibus summonitoribus, et asserentibus se bene eum summonuisse, et idem probare se offerentibus juxta ^p considerationem Curiz; ^q iterum per aliud breve summonebitur per intervalla quindecim dierum ad minus, et erit breve ut veniat responsurus, tam super capitali placito, quam super eo quod ad primam summonitionem non veniat; et ita tribus summonitionibus sub hac formâ emissis, si non ad tertiam summonitionem venerit, neque miserit, capietur ^r tenementum in manum domini Regis; et ita per quindecim dies remanebit. Et si infra illos quindecim dies non venerit, adversario ejus adjudicabitur Seisina, ita quod de

ⁿ venit, item si non venerit, aut nuntium C. M.
^o Effsoniorum mittit, C. ^p consuetudinem Curiz; B.
^q tunc secundum Considerationem additur. M. ^r terra ejus in M.

cætero

cætero non audietur, nisi super proprietas, per breve domini Regis de Recto. Si vero infra illos dies quindecim venerit, volens replegiare tenementum, præcipietur ei, quod ad quartam diem veniat, et habebit quod de jure habere debet: et ita poterit Seisfinam recuperare si venerit. Si vero ad tertiam Summonitionem venerit, et præmissas Summonitiones recognoverit, statim amittit Seisfinam, nisi dies salvare possit per ^f dominum Regem warrantum, et per breve quod incontinenti ostendat.

C A P. 8.

Rex ^t Justiciis salutem: Warrantizo B. ^u qui fuit apud illum locum per præceptum meum illo die, in servitio meo, et ideo coram vobis eo die Affizis nostris interesse non potuit, et vobis mando, quod pro absentia sua ^w illius diei, eum non ponatis in defaultam, nec in aliquo sit perdens. T. &c.

C A P. 9.

Si Summonitiones omnes negaverit, pro quâlibet jurabit duodecimâ manu: et si unus juratorum die statutâ defecerit;

^f domini Regis warrantum, M. ^t Vicecomiti salutem: B. ^u quod fuerit apud B. ^w illius diei caret. B.

aut persona alicujus eorum juste excipi possit, sine recuperatione alterius ^x juratoris, eâdem horâ Seifinam suam amittit propter defaultam. Si vero sufficienter juratum fuerit, eâ die de placito respondebit.

C A P. 10.

Si ad primam diem non venerit summonitus, sed se effoniaverit, si effonium fuerit rationabile, recipietur; et ita tribus vicibus continuo poterit se effoniare: et quia variis ex causis contingit aliquem se effoniare, et ^y juste; de diversis generibus effoniorum videamus.

C A P. 11.

Effonium de
reseantifâ
idem valet
quod effo-
nium de
malo lecti.

Effoniorum aliud provenit ex infirmitate, aliud aliunde provenit. Item cum ex infirmitate, quandoque ex infirmitate veniendi, quandoque intervenit ex infirmitate de reseantifâ.

C A P. 12.

Summonitus itaque, si ad primam diem per infirmitatem veniendi fecerit se effoniare, erit in electione adversarii præsentis, vel exigere probationem legitimam il-

^x juratoris, caret. C. B. ^y juste; caret. B.

lius effonii ab eo effoniatore, ^z eâ ^a die vel ^b plegium inveniet, vel fidem dabit, quod ad diem nominatam habebit garrantum suum de illo effonio, et ita tribus vicibus continuis poterit se effoniare hoc modo. Et si ^c tertiâ die non venerit, ^d neque se effoniaverit, tunc considerabitur quod ad aliam diem sit in propriâ personâ, aut pro se sufficientem responsalem mittat, ad lucrandum vel perdendum ^e pro eo loco suo; et sic ^f quicumque die statutâ suo loco venerit, offerens se defensionem illius cum literis ejus vel sine literis; si notum sit eum esse conjunctam personam absentis, pro eo accipietur in Curiâ ad lucrandum vel perdendum. Si vero ad quartam diem post tria effonia venerit, et omnia effonia warrantizaverit? probabit quodlibet effonium jurejurando propriâ et unicâ manu, et sic de placito eadem die respondebit. Si ad quartam diem neque venerit, neque responsalem miserit, capiatur tenementum in manum domini Regis, missio brevi a Curiâ ad Vicecomitem illius provincie, ubi tenementum illud est; quod breve est in hæc verba.

^z et additur. M. ^a eodem die M. ^b altero additur. C. B. ^c alterum additur. M. ^d plegios inveniet, M. ^e quarto die M. ^f sed nec se C. M. ^o pro eo caret. C. ^g quinto die M.

Liber Primus.

C A P. 13.

Rex Vicecomiti salutem : Præcipio tibi quod sine dilatione capias in manum ^s meam ^h medietatem terræ de illâ villâ, quam M. clamat ut dotem suam versus R; de quâ placitum est inter eos in Curiâ meâ, et diem captionis Justiciis meis scire facias. Et summane per bonos summonitores prædictum R. quod sit ^l coram me vel Justiciis meis apud Westmonasterium a crastino octabis clausi Paschæ in quindecim dies, auditurus inde iudicium suum. Et habeas ibi summonitores et hoc breve. T. Ranulpho de Glanvilla apud Westmonasterium, &c. Et præterea præcipietur Vicecomiti illius provinciæ, ut effoniat illos capiat, et tanquam falsarios per hoc breve retineat.

C A P. 14.

Rex Vicecomiti salutem : Præcipio tibi quod sine dilatione diligenter quæras per Comitatum tuum A. qui falso effoniavit B. versus C. in Curiâ meâ, et salvo facias eum custodiri, donec ^k aliud inde habueris præceptum meum. T. &c. Et præterea ^l interim summonebitur principalis

^s tuam medietatem C. B. ^h tenementum quod M. clamat B. ^l coram me caret. C. ^k aliud caret. C. ^l iterum summonebitur C.

reus,

reus, quod sit coram domino Rege, vel Justiciis ejus, ostensus quare effoniatorum suum non warrantizaverit, et de capitali placito responsurus. Præterea summonebitur plegius^m effoniatorum inde per hoc breve.

C A P. 15.

Rex Vicecomiti salutem: Summone per bonos summonitores T. quod sit coram me vel Justiciis meis apud Westmonasterium, a clauso Paschæ in quindecim dies, ostensus quare non habuerit J. coram me apud Westmonasterium die illâ ad warrantum de effonio, quod J. pro eo fecit in Curiâ meâ versus M. sicut plegiavit ipsum ad habendum eum. Et habeas ibi summonitores, et hoc breve, T. &c.

C A P. 16.

Si vero infra quindecim dies venerit, volens replegiare tenementum, præcipietur ei quod sit ad diem nominatam, ut tunc habeat quod habere debet de jure; et ita si venerit sub plegiatione, Seisinam recuperabit, et retinere poterit. Si omnes summonitiones, et omnia effonia negaverit, et hoc idem probaverit juramentis duodecimâ manu, pro singulis diebus fa-

^m *effoniatoris* inde C. B.

ciendis;

Consultur
non plegia-
tioni, Stat.
9 Edw. III.
c. 4.

ciendis; vel si primam summonitionem recognoverit, et tria effonia warrantizaverit et quartam diem per dominum Regem warrantum salvare poterit per breve, scilicet quod incontinenti habeat, sic quoque poterit Seifinam suam ^a retinere. Si vero infra quindecim dies non venerit, ad diem proximam adjudicabitur Seifina adversario ejus, ita quod ille nunquam audietur inde nisi per breve domini Regis de Recto. Mittetur autem adversarius in Seifinam illius tenementi ad Vicecomitem, per hoc breve.

C A P. 17.

Rex Vicecomiti salutem: Præcipio tibi, quod sine dilatione seifias M. de tantâ terrâ in illâ villâ, de quâ placitum fuit in Curiâ meâ, inter ipsum et R. quia Seifina illius terræ adjudicata est eidem M. in Curiâ meâ pro defectu R. T. &c.

C A P. 18.

De infirmitate vero de reseantifâ si quis se effoniare voluerit, hoc tribus vicibus facere poterit ^o. Dum tamen tertiâ die ante datam diem, effoniator effonium suum præsentaverit loco competenti, et coram

^a recuperare et retinere. C. ^o et per duos effoniatore. Dum. C. M.

personâ

personâ idoneâ : et si ad tertiam summotionem non venerit, considerabitur ut videatur utrum infirmitas illa sit languor an non, quod ut fiat præcipietur Vicecomiti per hoc breve.

C A P. 19.

Rex Vicecomiti salutem : Præcipio tibi quod sine dilatione mittas quatuor legales homines de Comitatu tuo, ad videndum si infirmitas B. unde se effoniaverit in Curiâ meâ versus R. sit languor vel non. Et si viderint quod sit languor, tunc ponant ei diem a die visionis in unum annum et unam diem, quod sit coram me vel Justiciis meis, vel sufficientem responsalem mittat inde responsurum. Et si viderint quod non sit languor, tunc ponant ei certam diem quo veniat, vel sufficientem responsalem mittat, inde responsurum. Et summone per bonos summotores prædictos quatuor milites, quod tunc sint ibi ad testificandum visum suum, et quam diem ei posuerint ; et habeas ibi summonitores et hoc breve. T. &c. Notandum etiam, quod duo effoniatore necessarii sunt ad hoc effonium faciendum ad minus.

C A P.

C A P. 20.

Præterea notandum, quod duo prima effonia possunt esse de infirmitate veniendi, et tertium de reseantifâ : quod si sic evenerit, mittetur ad videndum utrum sit languor an non. Si autem duo prima effonia fuerint ^p de reseantifa, et tertium de infirmitate veniendi ; considerabitur tanquam omnia essent de infirmitate veniendi, quia secundum naturam ultimi effonii semper est judicandum.

C A P. 21.

Si quis aliquâ vice responderit in Curiâ, et illi præfenti dies ibi præfixa fuerit ; si ad illam diem neque venerit, neque responsalem miserit, capietur tenementum in manum domini Regis sine replegiatione ; et summonebitur ille, ut veniat auditurus ^q inde iudicium suum ad diem nominatam : et ita sive veniat sive non, amittat Seifinam propter defaultam ; quia de cætero summonitionem ^r differri non poterit, nisi per breve domini Regis quod incontinenti ostendat, quo diem non servatam salvare possit. Sed licet alterâ vice in Curiâ responderit ; si licite recesserit,

^p de infirmitate de C. ^q inde caret. B. ^r differri non H. M.

ad tria effonia recuperare poterit, nisi ^o pactum aliud ^t inducat. Si vero primo se effoniaverit quis et secundo, neque venerit neque se effoniaverit, præcipietur Vicecomiti quod effoniatores illum attachiet, tanquam ^u falsarium per præscriptum breve.

C A P. 22.

Sciendum autem, quod cum quis se effoniaverit, effoniator poterit se effoniare rationabili effonio. Si quis enim volens se rationabili modo effoniare et effoniatores ad se effoniandum transmiserit, et ille ^v obiter in aliquod rationabile impedimentum inciderit, quo minus ad diem statutam venire possit; expectabitur usque ad quartam diem, sicuti et Dominus ejus; quod si infra quartam diem venerit, recipietur ^x effoniator ejus, quâcunque die venerit, et potest salvare dies præteritas, eisdem ^y de ^z causis quibus ^a et Dominus.

C A P. 23.

Poterit etiam si id elegerit se effoniare per alium effoniatores ipse principalis effoniator, ita tamen quod ille secundus

^o per actum aliud C. nec pactum M. ^t indicat. Si M. ^u felonem per C. ^v ob id in C. ^x effoniam ejus, C. B. ^y de caret. M. ^z omnibus additur. M. casibus quibus B. ^a tenens additur. M.

effoniator

effoniator dicat in Curiâ, ^b tenentem, proposito effonio rationabili, detentum, non posse ad illam diem venire nec pro perdere, nec pro lucrari et ad ^c modo se ^d effoniandum illum alium destinasse, et ipsum effoniatores in tale impedimentum incidisse, quod ad illam diem venire non poterit et hoc paratus est probare secundum ^e considerationem Curia: : sic autem recipietur effonium tale, et dabitur etiam ipsi tenenti dies per talem effoniatores, ita quod assecurabit inde warrantum suum habere ad ^f talem diem datam; et ita ad diem ipsam oportebit ipsum tenentem principalem effoniatores warrantizare, et ejus effonium solito modo probare, et primum effoniatores, similiter et secundum, nisi primâ die ipsemet ^g effonia sua probaverit ad petitionem adversarii.

C A P. 24.

Si vero post effonium suum propositum in Curiâ infra quartam diem venerit, volens inde agere vel respondere ipse tenens; si per effoniatores prius fuerit dies datus in Curiâ, et pars adversa sic recesserit a Curiâ, ^h petens nullum habe-

^b *venientem ex proposito* B. ^c *modo caret.* B.
^d *inde additur.* C. B. ^e *consuetudinem Curia: :* B.
^f *talem caret.* B. ^g *effonium suum probaverit* B.
^h *petens caret.* B.

bit inde recuperare, quantum ad ipsum diem præteritum.

C A P. 25.

Est et aliud genus effoniandi et necessarium, cum quis effoniat de esse ultra mare; et tunc si recipiatur effonium, dantur ipsi effoniato ad minus quadraginta dies. Si vero ulterius ¹ illo vel alteriusmodi effonio rationabili se effoniaverit, de cætero solitus cursus servabitur in Respectu dando.

Vide Stat. Westm. 1. c. 43. de contraplacitando huic effonio.

C A P. 26.

Sunt et alia effonia, quæ loca fortasse habere possunt ad salvandos illos ^k quatuor dies vel aliquem eorum, per quem vel quos expectatur adversarius in Curiâ; ut subita aquarum inundatio, aut alius casus repentinus, qui prævideri non poterit.

C A P. 27.

Per servitium domini Regis item rationabiliter se effoniat quis; et cum in Curiâ probatur hoc effonium, et admittitur, remanebit loquela sine die; donec constiterit eum ab illo servitio domini Regis rediisse: unde hi qui assidue sunt in servitio domini

¹ alio, vel C. B. ^k tres vel adduntur. M.

Regis,

Regis, ut fervientes ipsius, hoc effonio non gaudebunt; ergo circa eorum personas observabitur solitus cursus Curiaë, et juris ordo. Sed circa ¹prædicta effonia hoc modo distinguendum est: qui per servitium domini Regis se effoniari facit, aut prius comprehendit eum summonitio unde adversarius ejus quærit eum ponere in placitum; aut prius ivit in servitium domini Regis et postmodum est summonitus. Si vero prius fuerit in servitio domini Regis, ^m et interim de placito summonitus, indistincte verum est, et obtinet quod superius dictum est. Si prius ponetur quis in placitum, et postea se facit effoniari per servitium domini Regis; refert utrum is per mandatum domini Regis vel præceptum generale vel speciale, ex necessitate sit in illo servitio an alias. Si ex præcepto domini Regis ad illud servitium fuerit vocatus; tunc quoque idem ⁿ Juris erit quod in superiori casu. Si vero alias ex voluntate, non ex præcepto domini Regis, in servitium ipsius de novo se ingesserit; distinguitur utrum ierit ultra mare ^o in servitium illud, an citra remanserit. Si ultra mare, dabitur ei Respectus quadraginta dierum ad minus; quod si

¹ prædictum effonium hoc C. ^m et interim de placito summonitus, indistincte verum est, et obtinet quod superius dictum est. Si prius ponetur quis in placitum, caret. B. H. ⁿ Ordo additur. H. B. ^o vel non, an H. B.

infra

infra illos quadraginta dies non redierit, observabitur solitus cursus Curiaë, et Juris ordo. Et quodocunque in Curia apparet vel per se, vel per responsalem, oportebit eum habere breve domini Regis ^P ad warrantifandum suum effonium de præmissis, quod incontinenti exhibeat. Si citra mare fuerit in servitio domini Regis, tunc in voluntate Justiciariorum domini Regis erit et in beneplacito, breviorum terminum dare ei vel ampliorum, secundum quod viderint domino Regi expedire; dum tamen observetur Juris ordo.

C A P. 28.

Contingit præterea aliquem effoniari in Curia, per infirmitatem quâ quis detinetur in eadem villa, cum illuc venerit ad placitum suum prosequendum: et tunc considerabitur in Curia, quod in crastino veniat, et ita per tres dies continuos expectabitur; et ex hac causâ Respectum trium dierum continuorum habebit: qui si tertiâ die ita se inde effoniaverit, tunc mittentur quatuor milites ^q ad eum, per considerationem Curiaë, ad videndum utrum sit in tali statu quod possit venire ad Curiam an non; et si viderint quod possit, tunc ei præcipient quod ad Curiam veniat, et ibi

^P ad warrantum suum de primis effoniis quod incontinenti offendet. Si. B. ad warrantum suum de primis effoniis Si H. C. ^q ad eum caret. B.

C

faciat

faciat quod facere debet. Et si viderint eum non posse venire, et hoc in Curiâ testati fuerint, tunc habebit aliam diem rationabilem et ita Respectum quindecim dierum ad minus.

C A P. 29.

Est præterea essonium quod quandoque in Curiâ præsentatur, scilicet de esse in peregrinatione. Sed distinguendum est, utrum ^r is qui, taliter se essoniat, fuerit positus inde in placitum antequam iter ipsum arripuerit ^s an non : quod si prius summonitionem inde habuerit, observabitur cursus Curix et Juris ordo. Si ^t vero prius inde nullam habuerit summonitionem; tunc iterum distinguendum est utrum iverit ^u ad Hierusalem an alium locum. Si versus Hierusalem iverit is qui se essoniare facit, tunc solet ei dari Respectus unius anni, et unius diei, ad minus : de aliis vero peregrinationibus solet dari Respectus pro voluntate domini Regis et beneplacito vel ejus Justiciariorum, pro longitudine vel brevitate itineris, prout viderint temperandum.

^r *essoniat* prius fuerit positus H. B. ^s an non ; caret. B. ^t non, tunc distinguitur quo iverit vel ad B. ^u in peregrinatione versus Hierusalem M.

C A P. 30.

Apponitur autem in brevi de summonitione faciendâ, Vicecomiti directo, hæc clausula, “ et habeas ibi summonitores et hoc breve :” ideoque ab initio quærendum est ad diem datam in Curiâ, offerente se liti eo qui petit, utrum Vicecomes breve et ^w summonitores ibi habeat, ^z an non : et si habeat, ^y tunc testatâ summonitione procedendum erit in placito, secundum quod præmonstratum est. Si vero illâ die præsens non fuerit Vicecomes, nec infra quartam diem venerit, ^z usque ad quam diem expectandus est tenens ipse, tunc præcipietur ei iterum per breve domini Regis, quod tenentem summoneat de capitali placito per breve de secundâ summonitione, et quod ille veniat ostensurus, quare per primum breve illam summonitionem non fecerit. Est autem breve de secundâ summonitione, continens breve de primâ summonitione, et præterea hanc clausulam ; “ Et tu ipse tunc sis ibi ostensus quare illam summonitionem ei non feceris, sicut tibi præceptum fuit per aliud breve meum, et habeas ibi

^w *summonitionem* ibi M. ^z an non : caret. B.
^y *tunc testata est summonitio et procedendum* C. B.
^z usque ad quam diem expectandus est tenens ipse, caret. C.

“ hoc breve, et illud aliud breve.” Ad diem autem illam veniens Vicecomes, aut dicit se executum fuisse præceptum domini Regis, aut ^a confitebitur illud non fuisse executum. Si confiteatur se non fuisse executum, ^b tunc remaneat in Misericordiâ domini Regis; et sic ille qui petit primam diem ^c intelliget amisisse, et de novo summonendus est ille qui tenet. Si vero dixerit se summonitionem primam legitimis summonitoribus faciendam injunxisse, et iidem ibi præsentés sunt hoc ipsum confitentes; tam Vicecomes quam illi in Misericordiâ remaneant, si ^d primam summonitionem non fecerint, sicut eam facere tenebantur; et prima dies penitenti ita erit inutilis. Sin autem illi, quos Vicecomes summonitores nominaverit, præsentés sint asserentes hoc eis a Vicecomite non fuisse injunctum; tunc distinguendum est, utrum ^e Vicecomes summonitionem illam eis faciendam injunxerit in Comitatu, sicut semper fieri debet, (ita quod, si ante Comitatum præsentetur loquela, attachiabitur usque ad Comitatum, et tunc plene fiat summonitio) an alio modo. Si in Comitatu hoc eis injunxerit, et hoc fuerit recte testatum; illi, scilicet summonitores, in Misericordiâ remanebunt,

^a non. Si B. ^b erit in B. ^c amittet,
 et B. ^d primam caret C. ^e id in Co-
 mitatu, prout semper fieri debet, hoc eis injunxerit,
 (ita B.

quia

quia Comitatus in hoc contradicere non possunt. Si vero extra Comitatum, minus publice quam fieri deberet, hoc eis injunxerit Vicecomes, et illi hoc negaverint, Vicecomes in Misericordiâ remanebit, quod præceptum domini Regis, ut debet, non est executus. Hujusmodi enim publici actus, scilicet summonitiones injungere, plegios de clamoribus prosequendis et de stando ad rectum capere, publice debent celebrari; ne, si super his quæ præparatoria sunt ad expedienda negotia fieri posset contentio, ea ipsa esset occasio diutius protrahendi negotia. Si vero ad primam diem summonitores non adsint, asserentes se legitime fecisse primam summonitionem, et ad primam diem suos habuerint effoniatos, qui et eos effoniaverint et adjecterint quod summonitionem recte fecerint; tunc prima dies petenti judicabitur utilis, et illi in Misericordiâ remanebunt, eo quod ad primam diem non aderant ad testificandam summonitionem, sicut eis fuit injunctum, nisi primam diem salvare possint per ^f domini Regis Warrantum; sed notandum quod excusare legitime se possunt summonitores illi ad primam diem uterque vel alter ^g, et tunc petenti prima dies similiter adjudicabitur utilis.

^f *dominum Regem Warrantum C. B.*
additur, M.

^g *Eorum,*

vel avus meus fuit feifitus in dominico suo sicut de feodo, tempore Regis Henrici Primi vel post primam coronationem domini Regis, et unde cepit commoda ad valentiam quinque solidorum ad minus, ut in bladis et fenis et aliis commodis; et hoc promptus sum probare per hunc liberum meum hominem I. et si quid de eo male contigerit, per illum vel per illum tertium (et quot voluerit ita poterit nominare, sed unus eorum tantum vadabit duellum) qui hoc vidit, vel audivit;” vel per alia verba sic; “et hoc paratus sum probare per hunc liberum hominem II. cui ^a pater suus injunxit in extremis agens, in fide qua filius tenetur patri, quod si aliquando loquelam de terra illa audiret, hoc diracionaret sicut id quod pater suus vidit et audivit.” ^e Audita vero loquelam et clameo petentis, in electione ipsius tenentis erit se versus petentem defendere per duellum, vel ponere se inde in ^f magnam Assisam domini Regis, et petere Recognitionem quis eorum majus jus habeat in terra illa. Si vero per duellum se defendere voluerit, tenetur tunc defendere Jus ipsius petentis de verbo in verbum, sicut versus eum ostendit, vel per se vel per aliquem alium hominem idoneum. Sed nota quod postquam

De vita et
morte
origines
habeat
junctum
fuit
Westm. 11.
c. 44.

Ex Stat.
Westm.
c. 44. ap-
paret plu-
duobus a-
tachiame-
tis existi-
debuisse
Communi
Lege, ant-
quam pro-
cederetur
districtio-
nem.

^a ipse injunxit H. C. B. M.
H. B. ^f magnam caret. C. M.

^e Audito clameo

duellum

duellum inde fuerit vadiatum, oportebit eum qui tenet terram defendere per duellum, et non de cætero poterit se inde in *Affsam* ponere. Et post vadiationem duelli, poterit iterum se tribus vicibus rationabiliter effoniare continuis ex personâ sui ipsius, et aliis tribus vicibus ex personâ championis sui. Factis autem omnibus effoniis ^f quæ recte fieri possunt, antequam duellum inde feriat, necesse habet petens ut in *Curiâ* appareat, et championem suum ibi habeat promptum ad pugnandum. Nec sufficiat eum alium tunc demum producere championem quam unum eorum super quos posuit diracionationem; neque enim alius pro eo poterit cambiare ^g post primam vadiationem. Si vero is qui duellum vadiavit interim pendente ^h lite obierit; si morte naturali, et hoc fuerit per *visinetum* declaratum, (ut semper fieri debet, si de hoc dubitetur,) poterit petens ad unum eorum, super quos posuit diracionationem suam, ⁱ primo recuperare, vel ad alium idoneum, etiam si nullum alium nominaverit, dum tamen inde sit testis idoneus ^k; et sic de novo placitum incipietur. Si vero suâ culpâ interierit, loquelam ita Dominus amittet. Item quæro utrum campio ipse

^f quæ recte fieri possunt, caret. B. ^g qui primam
 facit vadiationem. H. B. ^h placito obierit; H. B.
ⁱ primo caret C. ^k ad diracionandum; additur. B.

C A P. 31.

De absentia tenentis quedam premissa sunt quae tunc locum habent, quando tenens ipse, sine plegiorum datione, simpliciter est summonitus. Si vero ^b fuerit loquela talis quod tenens ipse plegios invenerit standi ad rectum, ¹ et Justiciarii vel Comitatus hoc recordati fuerint; (quod contingit in civili negotio de Fine facto in Curia domini Regis coram Rege vel Justiciariis ejus non observato, et in novis Disseisinis) tunc quidem si tenens ipse ad primam diem neque venerit, neque ^k se effoniaverit, plegii considerandi sunt in Misericordia domini Regis, et super capitali placito plegii etiam affortiabuntur; et ita tribus vicibus, eo semper absente, in placito illo est procedendum; et si ad tertiam summonitionem non venerit, capiatur teneamentum ipsum in manum domini Regis, et retinebitur eodem modo quo praedeterminatum est, plegiis etiam in Misericordia remanentibus, qui et summonendi sunt quod sint ad certam diem in Curia, audituri inde suum Judicium. Si autem fuerit negotium criminale, ut

Ex Stat. Westm. 1. c. 44. apparet plura duobus attachiamen- tis exiisse debuisse Communi Lege, antequam procederetur ad districtio- nem.

^b fuerit loquela talis quod tenens ipse caret. B. ¹ tunc si recordatum fuerit recte per justiciarios vel per Comitatum inde plegios invenisse. (quod C. M. ^k Miserit ad se effoniandum, plegii B.

de

de Pace domini Regis infractâ ; tunc secundum Juris ordinem, ut in superiori casu, erit et hic procedendum ; ¹ nisi quia hic reſtatus, si ad tertiam summotionem non venerit, capietur corpus ejus, plegiis suis remanentibus in Misericordiâ.

C A P. 32.

Expeditis his, quæ circa absentiam tenentis frequentius solent accidere, de his quæ de absentia petentis fiunt, restat inspicere. Et quidem si ad primam diem non venerit is qui petit, effoniare sese poterit eisdem rationabilibus effoniis quibus et tenens, et eisdem modis. Quod si non venerit, nec se effoniaverit, tunc juxta considerationem Curie dimittetur tenens sine die, si præsens fuerit vel per se vel per alium, ut debet. Ita tamen ut petens tale recuperare habeat versus eum, ^m si iterum inde placitare voluerit, quali modo habeat. Et si ⁿ iterum placitum illud versus eundem velit movere ; quæro quid Juris ibi sit, et qualiter punienda sit illius defaulta. Ad

¹ nisi quia hic reſtatus est ad tertiam summotionem non venerit, corpus suum attachiabitur, de consilio tamen ut festinantius punietur reſtatus est propter curie contemptum, statim si ad primam diem non venerit, capietur corpus ejus, plegiis remanentibus C. ^m quale inde habere debet. Et C. B. ⁿ inde versus eum placitare voluerit, quæro H. B.

hoc autem diverſi diverſis modis reſpon-
dent. Dicunt enim quidam, quod non
niſi cuſtum et expenſas et primum
breve amittet, loquelam autem non ;
ſed de novo placitum incipiet. Alii
dicunt quod loquelam verſus adverſarium
penitus amittet, ſine omni recuperatione ;
et propter Curixæ contemptum, in Miſe-
ricordiâ domini Regis ſimiliter remane-
bit. Alii dicunt quod in Miſericordiâ
domini Regis erit de cætero et in ° Regis
beneplacito, utrum velit eum ad illud
placitum amplius admittere vel reſtituere,
an non, et quando. Hæc autem ſim-
pliciter ſufficiunt ubi loquela ſine ple-
giatione procedit. Si vero ille qui petit,
plegios invenerit de clamore ſuo proſe-
quendo, et diem ſuam neque per ſe ne-
que per alium quemcunque ſervaverit ;
tunc is qui tenet dimittetur ^p ſine die et
petens illud breve, ſecundum quosdam,
et totum cuſtum amittet, et plegii ejus
erunt in Miſericordiâ ut ſupra : aut ſe-
cundum alios, loquelam ſuam amittet,
et plegii, &c. Sed hoc ita obtinet, ſi
loquela ſit tantummodo ſua, quod ſæpius
contingit in civilibus negotiis. Verum
ſi fuerit loquela non tantum ſua ſed etiam
domini Regis, ut in criminali negotio de
Pace domini Regis infractâ ; tunc quia
loquelam illam non niſi ſibi amittere po-

° regis caret. C. M. ^p ſine die caret. B.

teſt,

test, imo etiam illam prosequi tenetur; corpus ejus de cætero in prisonam mittetur, et salvo custodietur, donec Appellum prosequi velit; et plegii ejus præterea in Misericordiâ remanebunt.

C A P. 33.

Quandoque contingit utrunque abesse, et tunc in voluntate domini Regis vel ejus Justiciariorum erit, si voluerint, versus utrunque contemptum curiæ vel falsum clamorem prosequi.

LIBER SECUNDUS.

De his quæ solent contingere circa vel statim post ingressum litis, et de diracionatione tenementi per duellum vel per magnam Assisam, et de campionibus, et de his quæ pertinent ad duellum, vel ad magnam Assisam.

C A P. I.

UTROQUE autem * litigantium præsentem in Curiâ, et petente clamante tenementum petitem, poterit tenens petere Visum terræ. Sed ad hoc, ut detur ei inde Respectus, distinguitur utrum is qui tenet, habeat plus terræ in villâ illâ, ubi terra illa quæ petitur, est, an non. Et si plus ibidem non habuerit, nulla dabitur ei inde dilatio: sin autem plus terræ ibi habuerit, tunc dabitur ei inde Respectus, et alia dies ei ponetur in Curiâ; et cum ita recessum fuerit a

* tam tenente quam petente, in curiâ apparente et petente versus tenentem tenementum C. M.

Curiâ,

Curiâ, ad tria effonia rationabilia poterit tenens recuperare de novo, et præcipietur Vicecomiti illius provinciæ, ubi tene-mentum illud est, quod mittat liberos homines de Comitatu suo ad videndam terram illam per hoc breve.

C A P. 2.

Rex Vicecomiti salutem: Præcipio tibi quod sine dilatione mittas liberos homines et legales, de visineto de illâ villâ, ad videndam unam Hidam terræ in villâ illâ quam M. clamat versus R. et unde placitum est inter eos in Curiâ meâ, et habeas quatuor ex illis coram me vel Justiciis meis eâ die, ad testificandum visum suum ^b et quam diem ei posuerunt T. &c.

C A P. 3.

Post tria effonia rationabilia, Visum terræ comitancia, utroque litigantium iterum apparente in Curiâ, petens ^c ipse loquelam suam et clameum ostendat in hunc modum. “ Peto versus istum H. Feodum dimidii Militis vel duas carucatas terræ in illâ villâ, sicut Jus meum et hoereditatem meam, unde pater meus

^b et quam diem ei posuerunt, T. &c. caret. C. M.
^c clameum suum ostendat B. M.

De visu et
 auditu non
 exigitur
 hodie jus-
 jurandum
 statuto
 Westm. I.
 c. 40.

vel avus meus fuit seifitus in dominico suo sicut de feodo, tempore Regis Henrici Primi vel post primam coronationem domini Regis, et unde cepit commoda ad valentiam quinque solidorum ad minus, ut in bladis et fenis et aliis commodis; et hoc promptus sum probare per hunc liberum meum hominem I. et si quid de eo male contigerit, per illum vel per illum tertium (et quot voluerit ita poterit nominare, sed unus eorum tantum vadiabit duellum) qui hoc vidit, vel audivit;” vel per alia verba sic; “ et hoc paratus sum probare per hunc liberum hominem I. cui ^d pater suus injunxit in extremis agens, in fide quâ filius tenetur patri, quod si aliquando loquelam de terrâ illâ audiret, hoc diracionaret sicut id quod pater suus vidit et audivit.” ^e Auditâ vero loquelâ et clameo petentis, in electione ipsius tenentis erit se versus petentem defendere per duellum, vel ponere se inde in ^f magnam Assisam domini Regis, et petere Recognitionem quis eorum majus jus habeat in terrâ illâ. Si vero per duellum se defendere voluerit, tenetur tunc defendere Jus ipsius petentis de verbo in verbum, sicut versus eum ostendit, vel per se vel per aliquem alium hominem idoneum. Sed nota quod postquam

^d *ipset* injunxit H. C. B. M.
 H. B. ^f *magnam caret*, C. M.

^e *Audito clameo*

duellum

duellum inde fuerit vadiatum, oportebit eum qui tenet terram defendere per duellum, et non de cætero poterit se inde in Affisam ponere. Et post vadiationem duelli, poterit iterum se tribus vicibus rationabiliter effoniare continuis ex personâ sui ipsius, et aliis tribus vicibus ex personâ campionis sui. Factis autem omnibus effoniis ^f quæ recte fieri possunt, antequam duellum inde feriat, necesse habet petens ut in Curiâ appareat, et campionem suum ibi habeat promptum ad pugnandum. Nec sufficiat eum alium tunc demum producere campionem quam unum eorum super quos posuit diractionationem; neque enim alius pro eo poterit cambiare ^g post primam vadiationem. Si vero is qui duellum vadiavit interim pendente ^h lite obierit; si morte naturali, et hoc fuerit per visinetum declaratum, (ut semper fieri debet, si de hoc dubitetur,) poterit petens ad unum eorum, super quos posuit diractionationem suam, ⁱ primo recuperare, vel ad alium idoneum, etiam si nullum alium nominaverit, dum tamen inde sit testis idoneus ^k; et sic de novo placitum incipietur. Si vero suâ culpâ interierit, loquelam ita Dominus amittet. Item quæro utrum campio ipsius

^f quæ recte fieri possunt, caret. B.

^g qui primam fecit vadiationem. H. B.

ⁱ primo caret C.

^h placito obierit; H. B.

^k ad dirationandum; additur. B.

petitoris alium loco suo possit ponere in Curiâ ad faciendam illam diractionem, quam ille susceperat loco suo? Equidem secundum Jus et consuetudinem regni antiquam non licet, nisi filium suum legitimum; et nota quod talis debet esse campio petentis quod sit et esse possit inde testis idoneus. Nec in propriâ personâ suâ licebit petitori prosequi Appellum suum, quia id fieri non potest nisi per testem idoneum audientem, et videntem. Defendens autem defendere se poterit, vel per seipsum si voluerit, vel per alium ad hoc idoneum, ¹ si per alium se defendere elegerit. Si vero campionem produxerit, et ille interim moriatur, quæro quid Juris ibi sit? utrum is qui tenet possit se per alium defendere, an loquelam suam debeat amittere, an tantum Seisinam? Hic distinguendum est ut prius. Nota etiam quod campio defendens non poterit loco suo in Curiâ alium ad defensionem illam suscipiendam producere, nisi filium suum ^m legitimum. Contingit autem multociens quod campio conductitius in Curiâ producitur pro mercede ⁿ ad diractionem faciendam. Et si contra illius personam excipiat pars adversa, dicens eum minus idoneum propter hoc, quod præmium inde accepit ad

¹ si vero per alium se defendere elegerit, et idem interim C. M. ^m legitimum. caret. C. B. M. ⁿ ad diractionem faciendam. caret. H. B.

diractionem

diracionationem illam faciendam, et hoc paratus est probare versus eum (si id negare voluerit) aut per se, aut per alium, videntem ^o ubi inde præmium accepit; super hoc audietur, et remanebit principale duellum. Si vero super hoc convictus fuerit et per duellum victus ^p fuerit, campio petentis, tunc Dominus suus loquellam suam amittet, ^q et ille campio, tanquam victus, omnem legem terræ amittet; scilicet quod de cætero nunquam admittetur in Curiâ ut testis, ad diracionationem pro aliquo alio per duellum de cætero faciendam; pro semetipso autem poterit vel corpus suum defendendo, vel atrocem injuriam sui proprii corporis prosequendo, ut de Pace domini Regis infractâ. Jus etiam suum versus alium per duellum defendere poterit de feodo et hæreditate suâ. Finito autem duello, pæna ^r sexaginta solidorum imminet victo nomine recreantifæ, ^s et præterea legem terræ amittet. Et si defensor victus fuerit, Dominus ejus terram petitam cum fructibus et ^t commodis, tempore Seifinæ in feodo illo ^u inventis, amittet, nunquam de cætero in

^o ubi inde præmium accepit; caret. C. ^p fuerit campio petentis caret. H. M. ^q et ille campio tanquam victus, omnem legem terræ amittet; caret. B. ^r novem solidorum C. ^s et ita diracionationem pro alio per duellum facere non poterit, additur. C. M. ^t commoditatibus tempore C. M. ^u receptis amittet, C. M.

Curiâ

Curiâ inde audiendus. Ea enim quæ in Curiâ domini Regis per ^w duellum semel fuerint terminata negotia, perpetuam habent firmitatem. Et deinde Vicecomiti præcipietur, ut victori terram diracionatam habere faciat, et eum inde in Seifinam mittat, per tale breve.

C A P. 4.

Rex Vicecomiti salutem ; Præcipio tibi, quod sine dilatione seifias M. de unâ hidâ terræ in illâ villâ, de quâ placitum fuit inter ipsum et R. in Curiâ meâ, quia illa Hida terræ adjudicata est ei in Curiâ meâ per finem duelli. Teste Ranulpho, &c.

C A P. 5.

Et hæc ita, si petens obtinuerit in duello. Si vero idem victus fuerit per campionem suum victum, tunc tenens quietus clamabitur de ejus clameo sine recuperatione ejusdem petentis. * Hæc de duello, ubi tenens se per duellum defendere voluerit vel elegerit contra petentem.

^w duellum semel caret. C. * si per duellum tenens se defendere elegerit contra petentem, prædicto modo procedunt. Cap. 6. C.

C A P.

C A P. 6.

Si autem in magnam Affisam domini Regis se ponere maluerit is qui tenet, aut petens similiter se in Affisam inde ponet, aut non. Si semel concefferit petens in Curiâ, quod se inde in Affisam ponet; et hoc verbo coram Justiciis in banco sedentibus exprefferit, de cætero non possit resilire, sed per Affisam illam oportebit eum perdere vel lucrari. Si vero in Affisam ^y magnam se ponere noluerit, tunc oportebit eum aliquam causam ^z monstrare quare Affisa inter eos inde esse non possit; quemadmodum si fuerint consanguinei, et ex eodem stipite parentelæ, unde hæreditas ipsa movetur. Et si hoc petens objecerit, tenens vero hoc ipsum confitebitur aut non: si vero hoc in Curiâ concefferit, remanebit eo ipsa Affisa, ita quod per verba placitabitur et terminabitur in Curiâ ipsâ negotium; quia tunc legitime inquiretur quis eorum propinquior sit ipsi stipiti, et ita hæres justior. Et per hoc diracionabit Jus suum hæres propinquior, nisi adversarius in Curiâ dicere poterit, quare Jus suum ille alius vel ad tempus, vel perpetuo amiserit, vel aliquis antecessor suus; veluti si donaverit vel vendiderit, aut escambiaverit, vel alio modo rite

^y magnam caret. C.

D

^z in curiâ additur. M.

alienaverit;

alienaverit; aut si per feloniam ille vel antecessores ejus in universum amiserint Jus suum, unde latius inferius tractabitur. Et si super aliquo istorum articulorum arrestetur loquela, poterit ex incidenti per verba hinc inde proposita, ad duellum recte perveniri. Verum si omnem parentelam inter se et petentem defenderit is qui se in Affisam posuit, vel saltem quod de eodem stipite non sint de quo movetur hæreditas; tunc decurrendum est ^a ad communes eorum consanguineos, qui ad hoc vocandi sunt ad Curiam, ut per eos disquiratur eorum parentela. Qui si concorditer affirmaverint eos descendisse de eodem stipite, unde movetur hæreditas, eorum super hoc stabitur assertioni. Sed si alter adhuc litigantium pertinaciter contradicat; decurrendum erit ad visinetum, cujus cum consanguineis super hoc omnino acquiescendum est testimonio. Idem quoque fiet si parentes ipsius inveniuntur discordes, quia tunc ^b stabit veredicto visineti. Factâ autem ^c inquisitione, certissime si inventi fuerint et probati ^d ex eodem stipite unde movetur hæreditas descendisse, cessat quidem Affisa, et per verba, ut prædixi, procedet loquela. Sin

^a ad visinetum additur. C. M. ^b ad vicinetum erit recuperandum et ejus veredicto credendum. Factâ C. M.
^c prædicto modo diligenti additur C. M. ^d litigantes additur. C. M.

autem

autem confiterit Curiaë et Justiciis domini Regis contrarium, tunc petens qui hoc objecit, scilicet quod essent de eodem stipite, ut Affisam malitiose adimeret, loquelam suam amittet. Nullo autem interveniente quare Affisa procedere non debeat, tunc per eam tam finaliter quam per duellum terminabitur negotium.

C A P. 7.

Est autem * magna Affisa regale quoddam beneficium, clementiâ principis de consilio procerum populis indultum, quo † vitæ hominum et status ‡ integritati tam salubriter consulitur, ut in Jure quod quis in libero soli tenemento possidet retinendo, duelli casum declinare possunt homines ambiguum. Ac per hoc contingit insperatæ et præmaturæ mortis ultimum evadere supplicium, vel saltem perennis infamiæ opprobrium, illius infesti et invericundi verbi quod in ore victi turpiter sonat consecutivum. Ex æquitate autem maximâ prodita est legalis ista institutio. Jus enim, quod post multas et longas dilationes, vix evincitur per duellum; per beneficium istius constitutionis, commodius et acceleratius expeditur. Affisa enim ipsa tot non expectat effonia quot duellum,

* magna caret. H. C. B.
 ‡ integritati caret. M.

† juri hominum B.

ut ex sequentibus liquebit. Ac per hoc et laboribus hominum parcitur, et sumptibus pauperum. Præterea, quanto magis ponderat in judiciis plurium idoneorum testium fides, quam unius tantum; tanto majori æquitate nititur ista^h constitutio, quam duellum. Cum enim ex uniusⁱ jurati testimonio procedat duellum, duodecim ad minus legalium hominum exigit ista constitutio juramenta. Pervenitur autem ad Affisam ipsam hoc ordine. ^k Quare is qui se in Affisam posuit ab initio, perquiret breve de Pace habendâ, ne de cætero ab adversario ponatur in placitum per breve, quo prius inter eos placitum fuit de tenemento unde tenens posuit se in Affisam^l.

C A P. 8.

Rex Vicecomiti salutem: Prohibe N. ne teneat placitum in Curiâ suâ quod est inter M. et R. de unâ hidâ terræ in illâ villâ, quam idem R. clamat versus præfatum M. per breve meum, nisi duellum inde vadiatum fuerit; quia M. qui tenens est, posuit se inde in Affisam meam, et petit Recognitionem fieri, quis eorum majus Jus habeat in terrâ illâ. Teste

^h *institutio*, quam B. ⁱ *juratoris testimonio* H.
^k *Quia* is H. C. B. ^l *breve de pace habendâ tale est*
 additur. H. C. M.

&c.

&c. Si vero placitum fuerit de servitio, unde ille qui tenet ponit se in Affisam, ^m quod facere licet; tunc tale erit breve.

C A P. 9.

Rex Vicecomiti salutem: Prohibe N. ne teneat placitum ⁿ in Curiâ suâ quod est inter M. et R. de servitio ^o octo solidorum, et unius sextarii mellis, et duabis stikis anguillarum quæ præfatus M. exigit a præfato R. de servitio annuo de libero tenemento suo, quod de eo tenet in illâ villâ, de quo tenemento idem R. recognoscit se debere ei octo solidos per annum pro omni servitio, ^p nisi duellum inde vadiatum fuerit; quia R. a quo servitium exigitur, ponit se inde in Affisam meam, et petit Recognitionem utrum inde debeat per annum octo solidos pro omni servitio, et insuper ^q unum sextarium mellis, et duas stikas anguillarum. Teste &c.

C A P. 10.

Per talia antem brevia, Pacem perqui-

^m *magnam* additur. M. ⁿ in curiâ suâ *caret*. B. ^o *duo* solidorum, C. ^p nisi duellum inde vadiatum fuerit; quia R. a quo servitium exigitur, ponit se inde in Affisam meam, et petit Recognitionem utrum inde debeat per annum octo solidos, pro omni servitio: *caret*. C. ^q *duos solidos* et additur. C. B.

rit is qui tenet, et in Affisam se ponit donec adversarius ad Curiam veniens aliud breve perquirat; scilicet, ut per quatuor legales milites de Comitatu, et de visineto, eligantur duodecim milites legales de eodem visineto, qui super sacramentum suum dicant uter litigantium majus Jus habeat in terrâ petitâ. Breve autem de quatuor militibus summonendis ^r tale est.

C A P. II.

Rex Vicecomiti salutem: Summone per bonos summonitores quatuor legales milites de visineto de Stoke, quod sint ad-clausum Paschæ, coram me vel Justiciis meis, apud Westmonasterium ad eligendum super sacramentum suum duodecim legales milites de eodem visineto, qui melius veritatem sciant, ad recognoscendum super sacramentuum suum, utrum M. aut R. majus Jus habeat in unâ hidâ terræ in Stoke, quam M. clamat versus R. per breve meum, et unde R. qui tenens est posuit se in Affisam meam et petit Recognitionem fieri, quis eorum majus Jus habeat in terrâ illâ; et nomina eorum imbrevari facias. Et summone per bonos summonitores R. qui terram illam tenet, quod tunc sit ibi

^r *ad eligendum duodecim milites additur. M.*

auditurus

auditurus illam electionem, et habeas ibi summonitores, &c.

C A P. 12.

Ad diem illam poterit se tenens effoniare, et iterum ad tria rationabilia effonia recuperare, quod videtur recte posse fieri ; quia, ut in superioribus dictum est, quotiens aliquis in Curiâ apparuerit, et ibi facit quod de Jure facere debet, iterum de novo ad effonia sua recuperabit : sed tunc ita eveniet, vel evenire poterit, quod tot vel plura effonia intervenire poterint per magnam Affisam, quot per duellum, quod præmissis non est consonum. Esto enim quod tenens ipse tribus vicibus se possit effoniare continuis, contra electionem duodecim militum per quatuor milites faciendam : post tria illa effonia, eo ad Curiam veniente, aliquis vel aliqui illorum quatuor militum, eâdem die se poterint effoniare. Et si hoc, poterit iterum tenens post eorum effonia se de novo effoniare : et ita vix aut nunquam Affisa ad effectum perduceretur. Sed nota quod apparentibus in Curiâ quatuor militibus, die sibi præfixâ, paratis duodecim alios eligere, ^f de hoc ex æquo prodita est quædam constitutio, juxta quam de consilio Curix

^f de bono et æquo H. C. B. M.

D 4

ita

ita solet res expediri; quod siue venerit siue non is qui tenet, nihilominus per illos quatuor milites, et super eorum sacramentum, fiet electio duodecim. Verum si præsens esset tenens ipse, contra aliquem vel aliquos eorum duodecim iuste aliquid forsitan posset excipere, et super hoc in Curiâ audiretur: de consilio et absenti inde satisfaciendo non tantum duodecim eligentur, sed tot etiam, ut sine omni contradictione et causatione possit absenti cum redierit satisfieri. Excipi autem possunt juratores ipsi eisdem modis quibus et testes in Curiâ Christianitatis iuste repelluntur. Præterea notandum quod si venerit is qui se posuit in magnam Assisam, licet non omnes illi quatuor milites venerint; de consilio et communi assensu litigantium, per unum etiam illorum quatuor militum poterint illi duodecim milites eligi, adhibitis illi duobus vel tribus militibus aliis de eodem Comitatu, si in Curiâ fuerint inventi, licet ad hoc non fuerint vocati: ad maiorem autem cautelam, et ad omnem cavillationem devitandam, solent sex vel plures milites ad curiam ipsam, ad electionem faciendam, vocari. Ad hæc autem taliter expedienda, plus proficit sequi Curix consilium, quam Juris † et curix cursum consuetum servare, unde

† et curix caret, H. C. B.

providentiæ

providentiæ committitur et arbitrio domini Regis, vel ejus Justiciarum, rem istam utilius et æquius temperare.

C A P. 13.

Potest autem quis se ponere in Assisam de servitio, de terrâ, et ^u desuper de demandis servitii, et de Jure Advocationis alicujus Ecclesiæ, non solum versus extraneum, sed etiam versus Dominum; scilicet ut recognoscatur quis eorum, videlicet, utrum Dominus majus habeat hanc retinendi in Dominico, an vassallus tenendi hanc de eo. Facile est autem inde formare brevia juxta diversa negotia.

C A P. 14.

Factâ electione duodecim militum, summonendi sunt illi ut ad Curiam veniant, parati super sacramentum suum dicere, quis eorum, scilicet an tenens an petens, majus Jus habeat in suâ demandâ; et per tale breve fiat summonitio.

C A P. 15.

Rex Vicecomiti salutem: Summone per bonos summonitores, illos duodecim

^u *desuper demandis servitii, et H. C.*

milites

milites R. et N. (et sic de singulis,) quod sint eâ die coram me vel Justiciis meis ad locum illum, parati sacramento recognoscere, utrum R. vel N. majus Jus habet in unâ hidâ terræ, vel in aliâ re petitâ, quam prædictus R. ^w qui clamat versus prædictum N. et unde prædictus N. qui rem illam tenet, posuit se in Affisam nostram, et petiit inde Recognitionem, quis eorum majus Jus habeat in re ^x petitâ, et interim terram illam vel tenementum ipsum, unde exigitur servitium, videant; et summe per bonos summonitores N. qui rem ipsam tenet, quod tunc sit ibi auditurus illam Recognitionem.

C A P. 16.

Die autem ^y duodecim militibus præfixâ ad Recognitionem faciendam, si venerit is qui tenet siue non, sine dilatione Recognitio ipsa procedat, ^z nec valebit ei essonium, quippe cum ejus præsentia non sit necessaria, quin sine eo possit fieri Recognitio; cum si præsens esset, nil dicere possit quare remaneret, qui jam in Curiâ se in ^a Affisam posuit.

^w qui caret. C. B. ^x illa et B. ^y recognitionis siue H. B. ^z nec ei locus patebit se *essoniandi*, non enim necessaria est ejus præsentia, quin M. ^a ipsam additur. C.

Secus tamen est de absentia petentis: ^c quia si se essoniaverit, remanet Assisa eadem die, et alia dies dabitur in Curia; quia perdere potest quis propter defaultam, lucrari vero nemo potest omnino absens.

C A P. 17.

Procedente autem Assisa ad faciendam Recognitionem ^d ipsam, aut bene notum est Jus ipsum ipsis juratoribus omnibus, aut quidam sciunt et quidam nesciunt, aut omnes ignorant. Si nulli eorum rei veritatem inde sciverint; et hoc in Curia super sacramentum ^e eorum testati sint sive fuerint, ad alios recurrendum erit, donec tales inveniantur qui rei veritatem inde scierint. Sin autem quidam eorum rei veritatem sciant, quidam non; relictis ignorantibus, ^f alii quidem vocandi sunt ad curiam, donec duodecim ad minus reperiantur inde concordantes. Item si quidam eorum dixerint pro uno, quidam pro alio litigantium; adjiciendi sunt alii donec duodecim ad minus in alterutram partem ^g concorditer acquieverint. Ju-

^c quia si ille se eadem essoniaverit die, quod fieri potest, eo ipso remanebit assisa ad illam diem, et alia C. ^d ipsam, aut bene notum est jus ipsum ipsis juratoribus omnibus, aut quidam sciunt et quidam nesciunt, aut omnes ignorant. caret. H. B. ^e suum recognoverint, ad B. ^f tales additur. B. ^g concordant. Jurare H.

rare autem quilibet eorum debent, qui ad hoc vocati sunt, quod non falsum inde dicent nec veritatem tacebunt scienter. Ad scientiam autem eorum qui super hoc jurant inde habendam exigitur, quod per proprium visum suum et auditum illius rei habuerint notitiam, vel per verba patrum suorum et per talia quibus fidem teneantur habere ut propriis.

C A P. 18.

Cum antem apparuerint duodecim milites ad Recognitionem ipsam faciendam, de rei veritate certi; tunc procedat *Affisa* recognitura quis eorum, vel petens vel tenens, majus Jus habeat in re petita. Quod si dixerint ipsum tenentem majus Jus inde habere, vel alia dixerint per quæ sufficienter constet domino Regi vel *Justiciis* suis, quod idem majus Jus habeat in terrâ petita; tunc quidem per considerationem *Curiæ* dimittetur ipse quietus a clameo petentis in perpetuum: ita quod petens ipse de cætero nunquam inde audietur in *Curiâ* cum effectu. Lites enim per magnam *Affisam* domini Regis legitime decisæ, nullâ occasione rite resuscitantur in posterum. Sin autem per *Affisam* ipsam pro petente fuerit judicatum in *Curiâ*, tunc adversarius suus terram petitam amittet cum fructibus et commoditatibus omnibus in terrâ ipsâ, tempore

tempore Seifinæ inventis, eidem restituendam.

C A P. 19.

Pæna antem in hâc Affisâ temere jurantium ^h ordinata est, et ipsi regali institutioni eleganter inserta. Si enim ipsi juratores perjurasse in Curiâ fuerint legitime convicti, vel in Jure confessi, omnibus catallis et rebus mobilibus spoliabuntur, domino Regi eisdem applicandis; de clementiâ autem principis maximâ, salvis eis tenementis solis liberis; præterea in carcerem detrudentur et ibi per annum ad minus in prisonâ detinebuntur: insuper de cætero, legem terræ amittentes, perpetuam infamiæ notam inde merito incurrent. Quæ pæna ideo recte ⁱ instituta est, ut quolibet ab illicitâ præstatione ^k sacramenti in tali casu coerceat similitudo supplicii. Notandum etiam quod nunquam potest duelum ubi Affisa nequit esse, nec e converso. Mittetur antem petens, si adjudicetur ei tenementum, ad Vicecomitem illius provinciæ ubi tenementum est, ad Seifinam suam ^l recuperandam per hoc breve.

^h ordinaria est, H. B. M. ⁱ constituta est, C. B.
^k juramenti in M. ^l accipiendam per C. M.

C A P.

C A P. 20.

Rex Vicecomiti salutem: Præcipio tibi quod sine dilatione seifias N. de unâ hidâ terræ in villâ illâ quam petit versus R. unde idem R. posuit se in Affisam meam, quia idem R. diracionavit terram illam in Curiâ meâ per Recognitionem. T. &c.

C A P. 21.

Si vero reperiantur nulli milites de visineto, nec de Comitatu ipso, qui ^m rei veritatem inde sciant, quid Juris erit? Numquid eo ipso obtinebit is qui tenet versus petentem? Quod si hoc ita est, ergo petens ipse Jus suum, si quod inde habuerit, amittet? super hoc etiam potest procedere dubitatio. Esto enim quod duo vel tres legales homines vel plures sunt, dum tamen pauciores sint duodecim, qui se testes hujus rei faciant, et se ad id diracionandum offerunt in Curiâ, si fuerint ejus ætatis, quod per duellum diracionationem facere possint, et omnia verba in Curiâ præsentent, per quæ solet duellum considerari in Curiâ, nunquid super hoc audietur aliquis eorum quære.

^m rei caret. M.

LIBER

LIBER TERTIUS.

De Warrantis et de duobus Dominis, per quorum unum se advocat petens, et per alterum tenens.

C A P. I.

ORDO placitandi, in Curiâ qui observatur, is est quem prædiximus; quando ejus, qui tenet, præsentia solummodo necessaria est, et non alterius, ad respondendum inde. Exigitur autem tam præsentia alterius quam tenentis, si idem dicat in Curiâ rem petitam non esse suam, sed eam tenere ut sibi commodatam; vel sibi locatam vel in vadium datam; vel ^a suæ custodiæ commendatam; vel aliquo alio modo sibi, tamen ut alienam, deputatam: aut si rem suam dicat esse, sed tamen inde aliquem warrantum habere; ut ex ejus donatione, vel venditione, vel ^b in escambium datione; vel ex aliquâ hujusmodi causâ,

^a *causa custodiæ* H. B. ^b *escambiatione*; vel M.
rem

rem ipsam habeat. Si vero dicat in Curiâ rem suam non esse, sed alienam; tunc ille, cujus eam esse dixerit, summonebitur, sed per aliud breve confimile; et sic de novo versus eum incipietur ^c placitum. Et cum tandem in Curiâ apparuerit, aut similiter dicet rem suam esse, aut suam non esse. Si vero dicat rem suam non esse; tunc is qui eandem suam fuisse in Curiâ prius asseruerat, terram illam eo ipso sine recuperatione amittet; et summonebitur ille ut veniat in Curiâ auditurus inde iudicium suum: et sic, sive ipse venerit, sive non, Seisinam recuperabit adversarius. Cum vero aliquem inde warrantum vocaverit in Curiâ is qui tenet, tunc rationabilis dies ponetur ei in Curiâ ad habendum ibi warrantum suum: ^d et ita ad tria effonia de novo recuperare poterit ex personâ propriâ et ad alia tria ex personâ sui warranti. Tandem vero apparante eo in Curiâ, qui vocatus est inde warrantus, ^e aut rem illam ei warrantizabit, aut non. ^f Si eam warrantizare voluerit, tunc cum eo omnino placitabitur, ita quod de cætero sub ejus personâ omnia, quæ ad placitum ipsum exiguntur, pro-

^c placitum. caret. H. C. ^d et ita ad effonia sua de novo, scilicet ad tria ex personâ suâ warranti, poterit recuperare et ad C. ^e aut rem illam ei warrantizabit, aut non. caret. B. ^f si rem warrantizaverit, tunc H. B.

cedent :

cedent : verum si ante hoc se effoniaverit, per effonium suum non poterit se defendere is qui vocavit eum warrantum, quin ~~per~~ absentiam suam ponatur in defaultâ. Verum si præsens in Curiâ de warranto ei defecerit, qui eum ad warrantum traxerat, tunc inter eos omnino placitabitur; ita quod per verba hinc inde proposita poterit ad duellum inde perveniri; sive suam Cartam inde habuerit sive non, is qui eum vocavit ad warrantum; dum tamen testem idoneum inde ad diractionem faciendam habuerit, qui et hoc diractionare voluerit. Et nota, quod cum constiterit eum qui trahitur ad warrantum, debere ei warrantizare rem illam, de cætero non poterit eam perdere is cui warrantizare debeat eam; quia si res illa in Curiâ dirationetur, tenebitur ei ad competens escambium, si habuerit unde id facere possit.

C A P. 2.

Contingit autem quandoque, quod is qui vocatus est warrantus in Curiâ nolit ad Curiam venire ad warrantizandum ei rem ipsam, vel ad demonstrandum ibi, quod illam illi warrantizare non debet. Ideoque ad petitionem ejus, qui eum inde vocavit warrantum, de consilio et beneficio Curie ^s justiciabitur ad id facien-

^s *justificabitur* ad H. C. B. M.

E

dum,

dum, et per tale breve inde summonetur.

C A P. 3.

Rex Vicecomiti salutem : Summone per bonos summonitores N. quod sit coram me vel Justiciis meis ibi eâ die ad warrantizandum R. unam hidam terræ in villâ illâ, quam clamat de dono ejus vel de dono M. patris sui, si eam illi warrantizare voluerit ; vel ad ^h ostendendum quare illi eam warrantizare non debeat : et habeas summonitores, et hoc breve T. Ranulpho, &c.

C A P. 4.

Die autem statutâ, aut poterit se effoniare warrantus, aut non : si non, tunc denegatur ei ⁱ, jus quod alii conceditur, sine culpâ suâ ; quod est inconveniens, et etiam videtur iniquum. Si vero se effoniare poterit, esto quod tribus vicibus recte se effoniaverit, et tertio secundum Jus et consuetudinem Curie consideretur, quod ad quartam diem veniat vel responsalem mittat : qui si ad illam diem neque venerit, neque responsalem miserit, quæro quid Juris ibi sit ? Quia, si capiatur tenementum in manus domini

^h demonstrandum quare. H. B. ⁱ potestas et additur. H. B.

Regis,

Regis, hoc videretur iniquum et contra Jus ipsius tenentis, cum ipse inde non fuerit judicatus in defaultâ. Si vero id non fiat, tunc videbitur Jus ipsius petentis, si quid inde habuerit, injuste deferri. Et quidem ita fiat secundum Jus et consuetudinem regni; quia si alius terram ipsam, vel Seisinam ipsius terræ per defaultam warranti sui amiserit, warrantum inde ei tenebitur ad competens escambium; et per hoc^k distringi poterit ad Curiam venire et tenementum ipsum warrantizare, vel aliquid monstrare quare ei warrantizare non debeat.

C A P. 5.

Contingit etiam quandoque, quod is qui tenet, licet warrantum habeat¹ in Curiâ nullum vocat warrantum, sed Jus tamen ipsius petentis per se omnino defendit. Sed si hoc fecerit, et terram illam amiserit per duellum, nullum recuperare de cætero habebit inde versus warrantum. Sed secundum hoc quæri potest, si per duellum se defendere poterit sine assensu et^m præsentia warranti, et utrum se inde in Assisam magnam domini Regis, præter assensum etⁿ præsentiam warranti, ponere poterit? Et qui-

^k *breve* distringi M. ¹ *tamen inde* in H.
^m *præscientiâ* warranti, H. B. ⁿ *præscientiam* warranti, H. B.

dem per Affisam potest se defendere, pari ratione ac per duellum.

C A P. 6.

Solet præterea plerumque differri negotium per absentiam Dominorum; quando scilicet petens ipse clamat tenementum petitum pertinere ad feodum unius, et is qui tenet dicit se idem tenere de feodo ° alterius Dominorum: et tunc summonendus est uterque Dominorum illorum ad Curiam, ut, illis præsentibus, loquela illa audiatur et debito modo terminetur; ne illis absentibus injuria aliqua inferri videatur. Ad diem autem quâ summoniti sunt ad Curiam venire, poterit se uterque eorum aut eorum alter licite effoniare, et tribus vicibus solito more. Esto ergo quod tribus vicibus effoniato Domino tenentis, consideretur quod ipse P ad Curiam veniat vel responsalem mittat; qui si nec tunc venerit, neque responsalem miserit, considerabitur quod tenens ipse inde respondeat et defensionem inde suscipiat: et si per defensionem vicerit, sibi quidem terram illam retinebit, et servitium domino Regi^a de cætero inde faciat; quia Dominus suus servitium suum per defaultam suam

° aliorum dominorum: M. P ad curiam caret. C.
 ¶ de cætero caret. B.

amittet,

amittet, donec veniat et ibi faciat quod inde facere debet. Eodem modo poterit Dominus ipſius petentis ſe eſſoniare; quo demum apparente in Curiâ, quæro utrum Dominus tenentis poſſit iterum de novo ſe eſſoniare? Et quidem poterit, donec ^r ſemel in Curiâ ^r apparuerit; quia tunc oportebit ^r eum dicere aliquid, quare non oportebit eum amplius expectare: et hoc ſimiliter tenendum eſt circa perſonam alterius Dominorum. Si vero poſt tria eſſonia ſua abſens fuerit Dominus petentis, quæro quid Juris ibi ſit? Equidem ſi ſe inde prius eſſoniaverit, capiuntur eſſoniatores ipſi, et corpus ^a ipſius petentis attachiabitur propter Curix contemptum; et ita diſtringetur ad Curiam venire, ut ibi audiatur, quid inde dicere velit.

C A P. 7.

Si vero præſens uterque fuerit Dominorum, Dominus ipſius tenentis aut warrantizabit quod terra illa petita de feodo ſuo ſit, aut id negabit. Si id warrantizaverit, tunc in ejus voluntate erit, deſenſionem inde ſuſcipere, aut eam tenenti committere; et utrum iſtorum fiat, ſalvum erit Jus utriuſque, ſcilicet tam ipſius

^r ſimul in H. B. ^r apparuerint; quia B. ^r eum
dicere aliquid, quare non oportebit caret. B. ^a ejus
attachiabitur B.

fius Domini quam tenentis, si in placito vicerint. Si vero victi fuerint, et Dominus servitium et tenens terram illam sine recuperatione amittet. Si vero ^w Dominus ipsius tenentis in Curiâ præfens de warranto ei defecerit, poterit inter eos placitum converti, si dicat tenens Dominum suum de warranto injuste ei deficere; et ideo injuste, quia inde ei fecit servitium nominatum et tantum, tanquam Domino illius feodi vel antecessores sui ei vel antecessoribus suis; et de hoc habeat audientes, et videntes, et aliquem idoneum testem ad diractionem inde faciendam, vel aliam idoneam et sufficientem probationem, juxta considerationem Curix, faciendam.

C A P. 8.

Circa personam ^x Domini petentis, simili modo distinguendum est; eo enim apparente in Curiâ aut terram petitam ad feodum suum clamat, aut non. Et ita si clameum petentis warrantizaverit et terram illam ad feodum suum clamat, in ejus voluntate erit aut se ad diractionem petentis tenere, si hoc elegerit, aut per se Jus suum versus alium diracionare, salvo Jure utriusque illorum, scilicet, tam ipsius quam petentis, si ^y

^w idem dominus poterit B.
^y ipse vicerit. Si H. B.

^x domini caret. C.
 vicerint.

vicerint. Si vero victi fuerint, uterque illorum inde erit perdens. Si vero clamorem ipsius petentis minime warrantizaverit, tunc is qui eum inde in Curiam ad warrantum vocaverit, in Misericordia domini Regis remanebit propter falsum clamorem suum.

LIBER QUARTUS.

De Advocationibus Ecclesiarum.

C A P. I.

PLACITUM de Advocationibus Ecclesiarum moveri solet, tum Ecclesiis ipsis vacantibus, tum non vacantibus. Cum itaque Ecclesiam aliquam vacare contigerit, et is, qui se Advocatum Ecclesiæ illius gerit, ad eandem Ecclesiam Personam præsentaverit; si quis ejus præsentationem contradixerit, et ipsam præsentationem clamaverit, distinguendum est utrum fiat contentio super ipsâ Advocatione, id est, super Jure ipso præsentandi Personam, an super ultimâ præsentatione, id est, super Seisinâ Juris præsentandi Personam. Si super ultimâ præsentatione tantum fiat contentio, ita quod is qui clamat, dicat se vel aliquem antecessorum suorum ultimam habuisse inde ^a donationem et præsentationem, tunc per Assisam, de Advocationibus

^a donationem et caret, C.

Ecclesiarum

Ecclesiarum proditam, loquela illa tractabitur; et summonebitur inde Affisa ad Recognitionem inde faciendam, scilicet quis advocatus tempore Pæcis ultimam Personam mortuam ad Ecclesiam illam præsentaverit: et de hâc Affisâ plenius inferius cum aliis Recognitionibus dicitur. Ille autem, qui per Affisam ipsam ultimam præsentationem in Curiâ diractionaverit, eo ipso Seisinam præsentationis Ecclesiæ vacantis, super quâ contentio est, diracionabit; ita quod Personam ad eandem Ecclesiam licite præsentabit, salvo Jure et clameo petentis super Jure Advocationis. Si vero Jus Advocationis tantum petatur; tunc is qui petit, adjiciet se vel aliquem antecessorum suorum habuisse ultimam præsentationem illius Ecclesiæ, vel adversarium suum vel aliquem ex antecessoribus ejus adversarii habuisse eandem præsentationem concedet; vel dicet quod aliquis tertius eam habuerit vel quod nesciat quis ultimam præsentationem habuerit. Quicquid autem istorum dicat, adversario clamante ultimam præsentationem ex Personâ suâ vel ex Personâ alicujus antecessorum suorum, procedet semper Recognitio super Jure præsentandi, ^b nisi in uno solo prædictorum casuum, quando, scilicet is qui pe-

^b nec in B.

tit concedit adversario, quod ille vel aliquis antecessorum suorum ultimam inde præsentationem habuerit: tunc enim sine ^c Recognitione unam Personam præsentabit ad minus. Diracionatâ autem ultimâ Præsentatione per Assisam vel alio modo legitime, et Persona ad ejus præsentationem, qui diracionavit in Curiâ, in Ecclesiâ ipsâ instituta; tunc is qui super Jure Advocationis placitare voluerit, tale breve habebit.

C A P. 2.

Rex Vicecomiti salutem: Præcipe N. quod juste et sine dilatione dimittat R. Advocationem Ecclesiæ in villâ illâ, quam clamat ad se pertinere, et unde queritur quod ipse injuste ei deforceat; et nisi fecerit, summone per bonos summonitores eum quod sit eâ die ibi coram nobis vel Justiciis nostris offensurus quare non fecerit; et habeas ibi summonitores et hoc breve.

C A P. 3.

Summonitus autem, ^d eisdem modis et eisdem effoniis, ut superius in tractatu ^e terræ diximus, poterit se effoniare. Esto

^c omni additur. M. ^d is qui advocationem ipsius ecclesiæ deforceat eisdem effoniis C, M. ^e de placitis additur. M.

igitur

igitur quod, factis tribus effoniis, ad quartam diem neque venerit neque responsalem miserit ^f, quid igitur Juris erit? Equidem capienda est Seifina præsentationis illius Ecclesiæ in manu domini Regis, et per hoc breve.

C A P. 4.

Rex Vicecomiti salutem: Præcipio tibi quod sine dilatione capias in manum meam, præsentationem Ecclesiæ de illâ villâ quam N. clamat versus R. et de quâ placitum est in Curiâ meâ inter eos; et diem captionis scire facias Justiciis meis, &c.

C A P. 5.

Tenetur autem Vicecomes præceptum illud exequi in hunc modum: debet quidem ad Ecclesiam illam accedere et ibi publice coram probis hominibus protestari, se seifiasse in manus domini Regis ^g præsentationem illius Ecclesiæ, et sic per quindecim dies remanebit Seifina in manus domini Regis; ita quod ^h volens eam replegiare tenens ipse poterit eam recuperare, eo modo quo prædeterminatum est in primo libro.

^f *difforcator* additur. H. B. ^g *advocationem* illius, B. C. ^h *infra illas quindecim dies* additur. C. M.

C A P. 6.

Excursis autem omnibus effoniis, quibus se effoniare poterit is, versus quem placitum movetur; ad diem placitanti-
 bus in Curiâ præfixam, aut uterque adest, aut neuter, aut unus tantum. De absentia autem unius tantum aut utriusque, judicandum est secundum similitudinem eorum quæ superius dicta sunt in tractatu de placito terræ; utroque vero præsentem in Curiâ, is qui petit, Jus suum in hæc verba versus adversarium suum proponet. “ Peto Advocationem illius
 “ Ecclesiæ sicut Jus meum, et pertinen-
 “ tem ad hæreditatem meam, et de quâ
 “ Advocatione ego fui seifitus, ⁱ vel ali-
 “ quis antecessorum meorum fuit, tem-
 “ pore Regis Henrici ^k avi domini Hen-
 “ rici Regis, vel post Coronationem do-
 “ mini Regis; et ^l adeo seifitus, ^m ad
 “ eandem Ecclesiam vacantem præsen-
 “ tavi Personam aliquo prædictorum
 “ temporum; et ita præsentavi, quod ad
 “ præsentationem meam Persona fuit in
 “ eâ Ecclesiâ instituta: et si quis hoc
 “ voluerit negare, habeo probos homines
 “ qui hoc viderunt et audierunt, et pa-

ⁱ vel aliquis antecessorum meorum fuit. caret. H. B.
^k et post H. B. ^l ideo seifitus, H. B. C. ^m quia
 additur. B. C.

“ rati

“ rati sunt hoc diracionare secundum
 “ considerationem Curiaë, et maxime
 “ illum B. et illum et illum.” Audito
 autem clameo ipsius petentis, poterit se
 defendere per duellum is qui tenet; et
 secundum hoc procedent omnia de cætero
 sicut superius expedita sunt: sin autem
 in Assisam magnam se ponere voluerit is
 qui tenet, bene licet ei hoc, et procedet
 inde Assisa sub formâ supradictâ.

C A P. 7.

Ecclesiâ autem aliquâ non vacante, po-
 terit esse contentio super Advocatione
 ejusdem Ecclesiæ, si Persona vel is qui
 se Personam gerit in Ecclesiâ ipsâ, ad-
 vocet se per unum Advocatum ⁿ; et alius
 credens se esse rectiorem advocatum ejus-
 dem Ecclesiæ, clamat eandem Advoca-
 tionem; tunc ad ejus petitionem dabitur
 ei tale breve.

C A P. 8.

Rex Vicecomiti salutem: Summone
 per bonos summonitores Clericum illum
 N. Personam illius Ecclesiæ, quod sit
 coram me vel Justiciis meis apud West-
 monasterium ad ° diem illam, ostensurus

ⁿ ecclesiæ ejusdem; additur, C. M. et alius credens
 se esse rectiorem advocatum, caret. B. C. ° illum
 terminum, ostensurus H.

quo

quo advocato se tenet in Ecclesiâ illâ, cujus Advocationem miles ille M. ad se clamat pertinere. Summone etiam per bonos summonitores ipsum N. qui Advocationem illam ei deforceat, quod tunc sit ibi ostensurus quare Advocationem ipsam ei deforceat; et habeas ibi summonitores et hoc breve. Teste, &c.

C A P. 9.

Clericus autem summonitus, si ad diem statutam neque venerit, neque miserit, ^p neque ad primam neque ad secundam, neque ad tertiam summonitionem; quæro quomodo distringi debeat ut ad Curiam veniat, maxime si nullum habeat laicum feodum unde possit distringi? Simili modo quæri poterit, cum se tribus vicibus effoniaverit in Curia, et quartâ die neque venerit neque responsalem pro se miserit, quid inde faciendum sit? Sed in utroque istorum casuum, præcipietur Episcopo illius loci vel ejus officiali, si nullus fuerit ibi Episcopus, quod vel eum distringat ad Curiam venire, vel defaultam suam suâ manu puniat capiendam Ecclesiam in manum suam, vel alio modo, secundum quod poterit de Jure eum distringat. Tandem vero ad Curiam veniens Clericus, aut tenebit se advocatum ^q

^p neque ad primam caret. H. B. additur. M.

^q alium aut ad

illum

illum qui Advocationem illam petit, et se ad præsentationem illius fuisse institutum vel ad præsentationem alicujus suorum antecessorum asserit, ^r vel se ad alium advocatum tenebit. Si ad illum advocatum se teneat qui petit, tunc remanebit placitum in Curiâ domini Regis. Et si advocatus neget id quod ipse dicit, se scilicet fuisse ad suam præsentationem institutum vel alicujus antecessorum suorum; si super hoc versus Clericum illum placitare voluerit, coram suo Judice ecclesiastico placitum prosequetur. Si vero alium nominaverit advocatum, qui inde summonitus sit venire ad Curiam; tunc summonitus, venit aut non venit. Si non, neque ad primam, neque ad secundam, neque ad tertiam summonitionem venerit; vel si primâ, et secundâ, et tertiâ se effoniaverit in Curiâ, et quartâ die neque venerit neque responsalem miserit; ^t quo modo distringetur, ^r et quo modo punietur ejus defalta? Equidem capiatur Advocatio illius Ecclesiæ, unde contentio est, in manum domini Regis, et per quindecim dies ita remanebit; quod si infra illos quindecim dies non venerit; tunc is qui Advocationem ipsam petit, Seisinam habebit. Sed quid erit de Clerico ipso? Nunquid tunc eo ipso Ecclesiam amittet? Sin au-

^r vel se ad alium advocatum tenebit. caret. M.
^t quo modo distringetur, et caret. C. ^r vel quo H.

tem ad Curiam venerit is qui summoniatus est, aut dicet se advocatum illius Ecclesiæ, aut nullum Jus in Advocatione illâ clamabit. Si nullum Jus inde clamet, tunc remanebit in Curiâ Regis placitum illud, et erit placitum inter advocatum et Clericum in Curiâ Christianitatis. Lite vero pendente, si Ecclesiâ ipsa vacare ceperit, quæro cujus interim erit præsentatio? Et quidem si nulla fuerit dubitatio mota super ultimâ præsentatione, quin is, versus quem petitur Jus Advocationis, habuerit ultimam præsentationem vel aliquis antecessorum ejus; tunc ipse interim Personam præsentabit, donec Seisinam ipsam amiserit. Ex quo patet, quod si seisiata fuerit Advocatio alicujus Ecclesiæ in manus domini Regis propter defaultam advocati, et infra illas quindecim dies ceperit vacare; non amittet præsentationem suam advocatus ipse infra illas quindecim dies. Si vero Jus Advocationis suum esse dicat, et illud tanquam suum defendere voluerit; tunc quidem procedet loquela eo ordine quo prædictum est. Qui si obtinuerit, tam ipse quam Persona sua a clameo adversarii sui liberabitur; si vero placitum illud perdiderit, tunc ipse Advocationem suam perpetuo perdet et omnes hæredes ejus.

C A P.

C A P. 10.

De Clerico autem, Personâ ejusdem Ecclesiæ, quid erit faciendum, qui Personatum ejusdem Ecclesiæ se habuisse per ejus præsentationem dixerit in Curiâ? equidem in Curiâ domini Regis nil amplius de eo agitur, nisi quod de Advocatione ipsâ inter advocatos judicabitur. Sed in Curiâ Christianitatis, advocatus, qui de novo jus Advocationis evicit, versus Clericum ipsum coram Episcopo suo vel ejus officiali placitabit; ita quod si tempore præsentationis credebatur is Patronus per quem fuit præsentatus, tunc remanebit illi Ecclesia illa omnibus diebus vitæ suæ. Statutum est etiam super hoc in regno domini Regis de Clericis illis qui Ecclesias obtinent per tales advocatos, qui si in Advocationes Ecclesiarum tempore guerræ violenter intruserint, ne Ecclesias illas, quam diu vixerint, amittant; et ita soluta est questio supra posita. Sed post^u decessum eorum ad rectos advocatos revertentur præsentationes ipsarum Ecclesiarum.

C A P. 11.

Juxta prædicta autem quæri potest,

^u tempora eorum C.

F

cum

cum quis advocatus dirationarit in Curiâ domini Regis Advocationem versus aliquem, et postea processu temporis Persona ipsius Ecclesiæ obierit; utrum is, versus quem dirationata fuerit Advocatio, possit de novo quærere Assisam de ultimâ præsentatione; et si breve de Assisâ inde perquisierit, ita quod Assisa sit inde summonita, quid deinde adversario sit faciendum? Esto enim quod ille nunquam Personam ad Ecclesiam illam præsentaverit, sed pater suus vel aliquis antecessorum suorum; et quod objiciatur ei ab adversario quod Recognitionem inde habere non debeat, eo quod Advocationem ipsam in Curiâ versus eum per judicium perdiderat; numquid igitur eo ipso remanebit Assisa ^x an non? Videtur quod ideo ^y remanebit, quia ille Seisinam illius Advocationis nunquam habuerit, eo quod non ultimam ^z præsentationem habuerit; sed videtur quod recte petere poterit Seisinam patris sui, non obstante aliquo quod factum sit super Jure ipso præsentandi. Si vero iterum placitare possit de novo super ^a ultimâ præsentatione, tunc non videtur quod perpetuo firma sint ea quæ in Curiâ domini Regis per judicium semel sunt terminata negotia. Si enim prius adjudicata fuerit ali-

^x et non videtur H. B. C. ^y remanere debeat quod cum ille H. B. C. ^z præsentationem habuerit; sed caret. B. ^a illa ultima C.

cui Advocatio alicujus Ecclesiæ, non videtur quod aliquo modo inde de cætero aliquam Seisinam juste recuperare debeat in ipsâ Curiâ, versus illum maxime qui Advocationem illam diracionavit nisi aliqua nova causa intervenerit, quare super hoc audiri debeat. ^b Si ita summonita esset Assisa super hoc, remaneret eo ipso quod concedi possit ab adversario illum vel aliquem antecessorum ejus ultimam habuisse præsentationem; sed dicit quod si quid Juris ille vel antecessores sui inde habuerint, illud amiserunt in Curiâ domini Regis per judicium; et probato hoc per recordum Curiæ, loquelam amittet, et præterea in Misericordiâ domini Regis remanebit.

C A P. 12.

Notandum etiam, quod quandoque contingit quod cum Clericus aliquis movet alicui Clerico controversiam super Ecclesiâ aliquâ in Curiâ Christianitatis; si per diversos advocatos advocent se in Ecclesiâ illâ ^c, ad petitionem alterius advocatorum; defendetur placitum illud in Curiâ Christianitatis, donec diracionetur in Curiâ domini Regis ad quem advocatum pertineat Advocatio ejusdem Ecclesiæ, et per hoc breve.

^b responderetur ad hoc quod additur. C. M. ^c Clerici illi additur. H. B.

C A P. 13.

Rex Judicibus illis ecclesiasticis salutem: Indicavit nobis R. quod cum J. Clericus suus teneat Ecclesiam illam in illâ villâ per suam præsentationem, quæ de suâ Advocatione est, ut dicit, N. Clericus eandem petens ex Advocatione M. Militis, ^d ipsum J. coram vobis in Curiâ Christianitatis inde trahit in placitum. Si vero præfatus N. Ecclesiam illam diracionaret ex Advocatione prædicti M. palam est quod jam dictus R. jacturam inde incurreret de Advocatione suâ. Et quoniam lites de Advocationibus Ecclesiarum ad Coronam et dignitatem meam pertinent, vobis prohibeo, ne in causâ illâ procedatis, donec diracionatum fuerit in Curiâ meâ, ad quem illorum Advocatio illius Ecclesiæ pertineat. T. &c. Si vero post prohibitionem illam in Causâ illâ processerint, tunc summonebuntur quod veniant inde responsuri in Curiâ domini Regis per hoc breve.

C A P. 14.

Rex Vicecomiti salutem: Prohibe Judicibus illis ne teneant placitum in Curiâ

^d ipsum caret. B.

Christianitatis

Christianitatis de Advocatione illius Ecclesie, unde R. advocatus illius Ecclesie queritur quod N. inde eum traxerit in placitum in Curia Christianitatis; quia placita de Advocationibus Ecclesiarum ad Coronam et dignitatem meam pertinent. Et summe per bonos summonitores ipfos Judices, quod sint coram me vel Justiciis meis, eâ die ostensuri quare placitum illud tenuerunt contra dignitatem meam in Curia Christianitatis. Summe etiam per bonos summonitores præfatum N. quod tunc sit ibi ostensurus quare præfatum R. inde traxerit in placitum in Curia Christianitatis. Et habeas ibi, &c. Teste, &c.

LIBER QUINTUS.

De quæstione Status, et de Nativis.

C A P. I.

SEQUITUR de quæstione Status placitum, quod est inter aliquos, quando quis trahit alium a Libertate in Villenagium, vel quando aliquis, in Villenagio positus, petit Libertatem. Cum quis autem petit alium in Villenagio positum tanquam nativum suum, habebit breve de Nativis Vicecomiti directum. Et coram Vicecomiti loci eundem per breve illud clamabit versus illum qui eum in Villenagium tēnet, ^a et in Comitatu suo. Et si Villenagium suum coram Vicecomite in Comitatu non contradicatur, tunc placitum illud super nativo illo coram Vicecomite procedet, sicut inferius dicitur, inter clamantem illum nativum et tenentum. Si vero liberum hominem se esse dixerit is qui petitur, et super hoc

^a et in Comitatu suo, *caret.* H. B. C. M.

demonstrando

demonstrando securum fecerit Vicecomitem, tunc remanebit loquela illa in Comitatu; quia Vicecomes de placito illo se amplius de Jure intromittere non debet. Veruntamen si super hoc idem Vicecomes loquelam illam audire voluerit, tunc is qui petitur clamet se Justitiis et habebit breve Regis: quod si fecerit securum Vicecomitem de demonstrandâ libertate suâ, tunc ponatur loquela illa coram Justitiis domini Regis in Curiâ domini Regis et interim Pacem habebit is qui Libertatem petit. Breve autem tale erit.

C A P. 2.

Rex Vicecomiti salutem: Questus est mihi R. quod N. trahit eum ad Villenagium, de sicut ipse est liber homo, ut dicit. Et ideo præcipio tibi quod si idem R. fecerit te securum de clamore suo prosequendo, tunc ponas loquelam illam coram me vel Justitiis meis eâ die; et interim eum Pacem inde habere facias: et summe per bonos summonitores prædictum N. quod tunc sit ibi ostensus quare trahit eum ad Villenagium injuste. Et habeas ibi, &c.

C A P. 3.

Summonebitur itaque per idem breve is
 F 4 qui

qui clamat eum in Villenagium, et ei dies ponetur quâ clameum suum profectetur. Die autem statutâ, si non venerit is qui petitur ad Villenagium, neque nuncium neque effonium miserit, fiat inde secundum formam prædictam in tractatu de loquelis per plegios attachiatis. Si vero se effoniare voluerit, hoc ei licet eisdem et totidem effoniis et vicibus, ut prædictum est. Si vero is, qui alium ad Villenagium clamat, neque venerit eâ die neque miserit, dimittetur alius sine die, si præsens fuerit, sub tali formâ; scilicet, quod is qui clamat, tale recuperare habeat quale de Jure habere debet, unde superius dictum est plenius. Interim in Seisfinâ Libertatis erit is qui ad Villenagium clamabatur.

C A P. 4.

Utroque autem præsentate in Curiâ^b hoc modo diracionabitur Libertas in Curiâ: siquidem producet is, qui Libertatem petit, plures de proximis et confanguineis suis de eodem stipite unde ipse exierat exeuntes, per quorum libertates, si fuerint in Curiâ recognitæ et probatæ, liberabitur a jugo servitutis is qui ad Libertatem^c proclamatur. Si vero con-

^b tam eo qui ad Villenagium trahitur; quam eo qui eum clamat, additur. M. ^c proclamatur, Si B.

tradicator

traditur status Libertatis eorundem productorum, vel de eodem dubitetur, ad visinetum erit recurrendum; ita quod per ejus veredictum sciatur, utrum illi liberi homines sint an non; et secundum ^d dictum visineti judicabitur. Si vero alios produxerit is qui eum ad villenagium trahit ad probandum contrarium, eo scilicet quod illi homines quos ibi producit nativi sui sint, ita quod de uno stipite communi cum illo, quem ad nativum clamat, exierint; tunc similiter si utrinque producti recognoscantur communes consanguinei, disquiratur per visinetum qui eorum eidem sunt proximiores, et secundum hoc judicabitur. Similiter quoque fiet, si ex unâ parte producti ^e negent eundem in aliquâ parte consanguinitatis attingere; vel si dubitetur super hoc, omnis hujusmodi dubitatio per visinetum absolvetur. Probatâ autem Libertate in Curiâ sufficienter, tunc is, de cujus Libertate contentio facta est, a clameo ^f petentis eum ad Villenagium absolvetur, et perpetuo liberabitur. Si vero in probatione suâ defecerit, vel si ab adversario suo dirationetur tanquam nativus, sine recuperatione aliquâ Domino suo adjudicabitur cum ^g catallis suis

^d hoc demum judicabitur. B. hoc deinde judicabitur. H. C. ^e recognoscantur ejus esse consanguinei et ex alterâ parte producti additur. C. B. M. ^f ipse qui eum ad Villenagium clamaverat absolvetur, B. C. ^g cum omnibus catallis suis. Sub C.

quæcunque

quæcunque habet. Sub hâc eâdem formâ et hoc eodem ordine tractandum est placitum, quando aliquis in Libertate constitutus ad Villenagium trahitur; vel quando aliquis in Villenagium positus, propriâ suâ deliberatione petit Libertatem. Ob id enim ad Curiam domini Regis veniens is, de cujus Libertate agitur, impetrabit loquelam ipsam in Curiâ domini Regis deduci: quo impetrato sub formâ prædictâ, loquela procedet. Notandum etiam, quod in placito isto locum non habet duellum ad Libertatem alicujus probandam ^s a primâ nativitate.

C A P. 5.

Pluribus autem modis potest ad Libertatem aliquis in Villenagio positus deduci: veluti si Dominus ejus volens eum ad Libertatem perducere, ^h et a se et hæredibus suis quietum clamaverit; vel si eum ad liberandum alicui donaverit vel vendiderit. Illud tamen notandum est, quod non potest aliquis, in Villenagio positus, Libertatem suam propriis denariis suis quærere. Possent enim tunc a Domino suo secundum Jus et consuetudinem regni ad Villenagium revocari; quia omnia catalla cujuslibet nativi intelliguntur esse in potestate Domini sui, quod propriis de-

^s *vel improbandam* additur. B. M. ^h *a Villenagio suo quo ei tenetur obnoxius* additur. C. M.

nariis

nariis suis versus Dominum suum a Villenagio se redimere non poterit. Si quis vero extraneus eum ad liberandum emeret suis nummis, posset quidem perpetuo versus Dominum suum, qui eum venderat, se in statu Libertatis tueri. Cum quis enim nativum suum a se et hæredibus suis quietum clamaverit, vel extraneo vendiderit, poterit is qui Libertatem ita consequutus est erga Dominum suum vel quoslibet alios hæredes suos, dummodo per Cartam vel alio modo legitime hoc in Curiâ diracionaverit, perpetuo se tueri. Ad duellum etiam hic poterit perveniri, si quis eum a Villenagio Liberatum contradixerit, dummodo aliquis testis idoneus, qui hoc viderit et audierit ubi liberatus fuerit, Libertatem suam voluerit diracionare in Curiâ. Notandum etiam, quod potest quis nativum suum, quantum ad sui ipsius vel hæredum suorum personas, liberum facere, non quantum ad alios. Quia si quis prius nativus hoc modo ad Libertatem perductus, contra extraneum aliquem ad diracionationem faciendam produceretur in Curiâ, vel ad aliquam legem terræ faciendam, posset inde juste amoveri, si nativitas sua¹ ad Villenagium suum in Curiâ objecta fuerit et probata, etiam si in tali statu miles factus esset a Villenagio liberatus. Item

¹ et Villenagium H. B. in *Villenagio* in C.

si quis

si quis natus quiete per unum annum et unam diem in aliquâ villâ privilegiatâ manserit, ita quod in eorum communiam scilicet Gyldam, tanquam civis receptus fuerit, eo ipso a Villenagio liberabitur.

C A P. 6.

Sunt autem nati a primâ nativitate suâ; quemadmodum si quis fuerit procreatus ex nativo et nativâ, ille quidem natus nascitur. ^k Idem est si ex patre libero et matre nativâ. Sed si ex matre liberâ et patre nativo, idem est dicendum quantum ad statûs integritatem. Unde si quis liber homo duxerit nativam in uxorem ad aliquod Villenagium, quamdiu fuerit ita obligatus Villenagio, eo ipso legem terræ, tanquam natus, amittet. Si qui vero procreantur ex nativâ unius et nativo alterius, proportionaliter inter Dominos sunt pueri illi dividendi.

^k Idem est si ex patre libero et matre nativâ. *caret. C.*

LIBER SEXTUS.

De Dotibus.

C A P. I.

DOS duobus modis dicitur. Dos enim dicitur vulgariter, id quod aliquis liber homo dat sponsæ suæ ad Ostium Ecclesiæ tempore desponsationis suæ. Tenetur autem unusquisque, tam jure ecclesiastico quam jure seculari, sponsam suam dotare tempore desponsationis suæ. Cum quis autem sponsam suam dotat, aut nominat Dotem aut non. Si non nominaverit, tertia pars totius tementi liberi sui intelligitur Dos ejus; et appellatur rationabilis Dos cujuslibet mulieris tertia pars totius liberi tementi viri sui, quod habuit tempore desponsationis; ita quod inde fuerit seistus in Dominico. Si vero Dotem nominat, et plus tertiâ parte, Dos ipsa in tantâ quantitate stare non poterit: amensurabitur enim usque ad tertiam partem; quia minus tertiâ parte, scilicet tementi

menti fui, potest quis dare in Dotem, plus autem non.

C A P. 2.

Contingit autem quandoque, quod si modicum tenementi habeat is qui mulierem dotat tempore desponsationis suæ, possit Dotem ampliare, scilicet de questu suo, in tertiam partem vel minus. Si vero de questu nihil fuerit expressum in Dotis assignatione, licet parum habeat tenementi tempore desponsationis, et postea multum adquisierit, non poterit in Dotem clamare plus tertiâ parte illius tenementi, quod habuerit quis tempore desponsationis, quo mulierem dotavit. Idem dico si quis in catallis et in aliis rebus, terram non habens, vel etiam in denariis sponsam suam dotaverit; et postea magnum questum fecerit in terris et tenementis, nihil de cætero de questu in Dotem clamare poterit: quia hoc generaliter verum est, quod quantacunque vel qualiscunque assignata fuerit Dos alicui mulieri, ^a si inde satisfactum fuerit mulieri quantum ^b ad Ostium Ecclesiæ assignatum fuit ad Dotem, nunquam de cætero poterit amplius ad Dotem petere.

^a si inde satisfactum fuerit mulieri caret. B.
^b ad Dotem, additur. H.

C A P. 3.

Sciendum autem est quod mulier nihil potest disponere circa Dotem suam tempore vitæ mariti sui. Quia cum mulier ipsa plene in potestate viri sui de jure sit, non est mirum si tam Dos ^c quam ipsa mulier, et cæteræ omnes res ipsius mulieris, plene intelliguntur esse in dispositione viri ipsius. Potest autem quilibet, uxorem habens, Dotem uxoris suæ donare vel vendere vel alio, quo voluerit, modo alienare, in vitâ suâ; ita quod tenetur uxor sua in hoc, sicut et in aliis rebus omnibus, quæ contra Deum non sunt, ei assentire. Adeo autem tenetur mulier obedire viro suo, quod si vir ejus Dotem suam vendere voluerit, et ipsa contradixerit; et si postea fuerit ita vendita Dos et empta, mortuo viro suo, ^d poterit mulier Dotem ipsam versus emptorem petere, si confessâ fuerit in Curiâ vel super hoc convicta, quod eâ contradicente viro suo, fuerit Dos a viro suo vendita.

C A P. 4.

Mortuo autem viro alicujus mulieris, aut vacat Dos ejus si fuerit nominata, aut

^c *ipsius mulieris quam cæteræ C. M.*
tur. H. C. B. M.

^d *non addi-*

non

non vacat. Si vacet, ponere se potest mulier in Dotem suam et tenere se in Seisfinâ cum consensu hæredis. Si vero non vacet, aut tota non vacat, aut quædam pars vacat, et quædam pars non vacat. Si quædam pars vacet, et quædam non, in parte quæ vacat, ponere se poterit^e prædicto modo; et de residuo habebit Breve de Recto ad warrantum suum, scilicet quod teneat ei plenum Rectum de illâ terrâ quam clamat pertinere ad rationabilem Dotem suam; quod breve tale erit.

C A P. 5.

Rex M. salutem: Præcipio tibi quod sine dilatione plenum Rectum teneas A. quæ fuit uxor E. de unâ hidâ terræ in villâ illâ, quam clamat pertinere ad rationabilem Dotem suam, quam tenet de te in eâdem villâ per liberum servitium decem solidorum per annum pro omni servitio quam N. ei deforceat. Et nisi feceris, Vicecomes faciat ne oporteat eam amplius inde conqueri pro defectu^f Recti T. &c.

C A P. 6.

Tractabitur autem placitum illud in
^e mulier additur, H. B. ^f justiciæ T. &c.
 H. B.

Curiâ

Curiâ Warranti per hoc breve, donec probetur Curiam ipsius de Recto defecisse; quod qualiter fieri deberet, inferius dicetur. Quo probato, procedet loquela usque ad Comitatum, et ita mediante Comitatu, pro voluntate domini Regis vel ³ capitalis Justiciarii, poterit loquela ipsa ad Curiam domini Regis etiam juste transferri per hoc breve.

C A P. 7.

Rex Vicecomiti salutem: Pone coram me vel Justiciis meis die illâ loquelam quæ est in Comitatu tuo inter A. et N. de unâ hidâ terræ in illâ villâ, quam ipsa A. clamat versus prædictum N. ad rationabilem Dotem suam. Et summe per bonos summonitores prædictum N. qui terram illam tenet, quod tunc sit ibi cum loquelâ suâ. Et habeas ibi, &c.

C A P. 8.

Potest autem transferri hujusmodi loquela, sicut et aliæ quælibet, a Comitatu ad capitalem Curiam domini Regis pluribus de causis; tum propter aliquam dubitationem quæ emergit in Comitatu super loquelâ ipsâ quam Comitatus nesciat dijudicare, (et quando sic trans-

³ *justiciarum capitalium*, poterit H.

G

fertur

fertur loquela aliqua ad Curiam, tunc summonenda est utraque pars, scilicet tam tenens quam petens) tum ex perquisitione alterius partium transfertur loquela, ^h tunc sufficit illam partem summoneri, quæ pars hoc non perquisivit. Si vero ex consensu et perquisitione utriusque partium, simul existentium in Curiâ, loquela ipsa transferatur ad Curiam, tunc neutram partium oportet summoneri, quia eis intelligitur dies data in Curiâ. Die autem statutâ in Curiâ, aut uterque abest, aut alter tantum, aut adest uterque. De absentia utriusque aut alterius tantum, satis superius est dictum. Utroque vero præsentem in Curiâ, mulier ipsa Jus suum versus adversarium suum in hæc verba proponet. “ Peto terram
 “ illam sicut pertinentiam illius terræ,
 “ quæ mihi nominata est in Dotem; unde
 “ maritus meus dotavit me ad Ostium Ec-
 “ clesiæ die quâ me desponsavit, sicut de
 “ eo unde fuit vestitus et seiscitus eo ⁱ tem-
 “ pore quo me inde dotavit.” Ad hujusmodi ergo ^k clameum solet multipliciter ab adversâ parte responderi; aut enim negabit eam inde fuisse dotatam, aut concedet. Quicquid autem dicat, non debet loquela illa procedere sine hærede mariti ipsius mulieris. Summo-

^h et additur. B.
 C. B.

ⁱ die quo B.

^k damnum solet

nendus

mandus ergo erit ad Curiam quod veniat
auditurus loquelam istam, et per hoc
breve.

C A P. 9.

Rex Vicecomiti salutem: Summone
per bonos summonitores N. filium et
hæredem E. quod sit coram me vel Jus-
ticiis meis eâ die ad warrantizandum A.
quæ fuit uxor ipsius E. patris sui, unam
hidam terræ in villâ illâ quam clamat
pertinere ad rationabilem Dotem suam
de dono ipsius E. viri sui versus N. et
unde placitum est inter eos in Curia meâ,
si terram illam ei warrantizare voluerit,
vel ad ostendendum ei quare id¹ facere
non debet. Et habeas ibi, &c. T. &c.

C A P. 10.

Hæres igitur ipse summonitus, si ne-
que venerit, neque se effoniaverit ad
primam diem vel ad secundam vel ad ter-
tiam, vel si post effonia sua quartâ die
neque venerit neque responsalem miserit,
qualiter distringi debeat vel possit, de Jure
et consuetudine regni, queri potest?
Secundum quosdam distringi poterit quod
ad Curiam veniat per feodum suum.
Itaque de consilio Curia capietur in

¹warrantizare non H. B.

manum domini Regis tantum de feodo suo, unde distringatur ad Curiam venire ad ostendendum ibi, utrum debeat terram illam warrantizare an non; vel per plegios attachiari potest, secundum quosdam, ^m quod ad Curiam veniat ad id faciendum.

C A P. II.

Apparente dentum in Curiâ hærede viri mulieris conquerentis, aut id testabitur et concedet quod terra ipsa sit pertinentia Dotis ipsius mulieris, et quod inde fuerit dotata ipsa mulier, et quod antecessor ejus inde fuerit seifitus tempore quo eam inde dotavit, sicut de pertinentiâ illius terræ quam ei principaliter nominavit in Dotem, aut negabit. Si id concedat in Curiâ, de cætero tenebitur illam terram versus ipsum ⁿ tenentem diracionare, si inde voluerit placitare, ^o et ita ipsam illi mulieri deliberare; et convertetur contentio inter ipsum tenentem et hæredem ipsum. Aut si inde noluerit placitare, tenebitur dare ipsi mulieri competens escambium; ^p quia de cætero perdere non poterit mulier ipsa. Si vero hæres ipse nec testatus fuerit nec

^m scilicet Hugonem Bardolph additur. M. ⁿ petentem diracionare, B. ^o et revertetur placitum inter C. M. ^p quia de cætero perdere non poterit mulier ipsa. caret. B.

concesserit

concesserit ipsæ mulieri id quod ipsa versus tenentem proponit; tunc placitum inde poterit esse inter ipsam mulierem et hæredem. Mulier enim efficaciter nullum placitum movere poterit versus aliquem sine warranto ^q de Dote suâ. Si itaque ipse hæres totum jus ipsius mulieris ^r ei negaverit, ita quod dixerit in Curiâ eam inde nunquam fuisse dotatam ab antecessore suo, poterit inter eos ad duellum perveniri; si mulier audientes et videntes ibi habeat, vel aliquem idoneum testem qui audierit et viderit, ipsam inde fuisse ab antecessore ipsius hæredis dotatam ad Ostium Ecclesiæ desponsationis suæ tempore, et hoc parata sit versus illum diracionare. Si ergo mulier versus ipsum hæredem obtinuerit per duellum, tunc hæres ipse tenebitur terram petitam ipsi mulieri deliberare, vel competens suum escambium eidem ^f dare.

C A P. 12.

Nota etiam quod cum quis dotat spon-
sam suam in hæc verba, “ Do tibi ter-
ram istam vel villam nominatam cum
“ omnibus pertinentiis.” Si aliquem
pertinentiam eo tempore non habuerit in
dominico suo, nec inde fuit seifitus tem-

^q suo, sicut nec inde tenetur respondere sine warranto suo,
de H. C. B. de Dote suâ caret. B. ^r ei caret. C.
^f assignare. C, B.

pore desponsationis suæ, et in vitâ suâ
eam diracionarit vel alio modo juste per-
quesierit, poterit uxor post mortem viri
sui Jure Dotis etiam ipsam pertinentiam.
cum aliis recte petere.

C A P. 13.

Sciendum etiam, quod si vir alicujus
mulieris Dotem uxoris suæ vendiderit ali-
cui postquam eam inde dotaverit, tenebitur
hæres ejus Dotem illam ipsi mulieri de-
liberare, si poterit; et etiam ipsi emptori
tenebitur ad rationabile escambium suum
ex venditione vel donatione ^t sui vel an-
tecessoris sui: sin minus, ad rationabile
escambium ^u ipsi mulieri tenebitur.

C A P. 14.

Cum autem tota non vacat Dos alicujus
mulieris, ita quod inde nihil habeat mu-
lier ipsa; tunc placitum illud ab initio
tractandum erit in Curiâ domini Regis,
et summonebitur is, qui Dotem ipsam
tenet, per hoc breve.

C A P. 15.

Rex Vicecomiti salutem: Præcipe N.

^t sui vel caret. B.
similiter additur. B.

^v *simpliciter* additur. H.

quod

quod iuste et sine dilatione faciat habere A. quæ fuit uxor E. rationabilem Dotem suam in illâ villâ quam clamat habere de dono ipsius E. viri sui, unde nihil habet, ut dicit; et unde queritur quod ipse ei iniuste deforceat; et nisi fecerit, summo eum per bonos summonitores quod sit eâ die coram nobis vel Iusticiis nostris ostensurus quare non fecerit. Et habeas ibi, &c. T. &c.

C A P. 16.

Quicumque autem Dotem ipsam tenet sive hæres sive alius, oportet semper ipsum hæredem præsentem esse qui mulieri, petenti de suâ Dote, respondeat: si alius itaque ab hærede Dotem ipsam deforceat mulieri, tunc per hoc breve summonetur; hæres vero, per superscriptum breve.

C A P. 17.

Potest autem placitum illud inter hæredem ipsum et mulierem multipliciter variari; aut enim clamabit mulier ipsa Dotem suam tanquam nominatam, aut rationabilem Dotem suam non nominatam. Hæres quoque aut concedet ei Dotem sibi fuisse nominatam, aliam tamen quam ipsa petit; aut sibi nullam fuisse nominatam dicet. Si ergo de Dote nominatâ sive de

diversis nominationibus Dotis inter eos fit contentio; tunc poterit id in placito ipso prædicto modo procedi. Si vero rationalis Dos sine aliquâ nominatione certâ petatur, certi juris est quod hæres tenebitur mulieri assignare in Dotem tertiam partem totius liberi tenementi, quod antecessor ejus habuit in dominico die quâ eam desponsavit, integre ^v in omnibus, ut in terris et tenementis et Advocationibus Ecclesiarum: ita quod si non fuerit nisi una sola Ecclesia in totâ hæreditate, si contigerit eam vacare in vitâ mulieris post mortem mariti sui; non poterit hæres ipse sine assensu ipsius mulieris Personam ad Ecclesiam illam præsentare. Excipitur capitale mesuagium quod dari non potest in Dotem, nec dividetur, sed integrum remanebit. Item in divisionem non veniunt res quas tenuerunt mulieres aliæ in Dotem, unde prius dotatae fuerint. Præterea si fuerint duo Maneria vel plura dividenda, non dividetur capitale Manerium, sed integrum cum capitali mesuagio hæredi remanebit; ita quod de alio Manerio vel aliis Maneriis ipsi mulieri plene satisfaciatur. Notandum etiam quod pro ætate hæredis non remanebit assignatio Dotis ipsi mulieri. Præterea notandum quod si fuerit terra aliqua data alicui mulieri in Dotem

^v cum omnibus pertinentiis, ut B.

nominatim,

nominatim, ita quod Ecclesia aliqua in feodo illo sit fundata, post mortem mariti sui habebit mulier liberam inde præsentationem; ita quod Clerico cuilibet idoneo poterit illam Ecclesiam concedere, si vacaverit; sed Collegio non potest, quia hoc auferret jus ipsius hæredis perpetuo. Sin autem maritus ipsius mulieris alicui Clerico in vitâ suâ Ecclesiam ipsam concesserit, idem Clericus ipsam Ecclesiam totâ vitâ suâ poterit retinere, etiam si hoc factum sit postquam uxorem suam de terrâ illâ dotaverit. Verum si domui religiosæ concesserit interim Ecclesiam ipsam ipse maritus, debet Ecclesia illa post mortem ipsius mariti ipsi mulieri deliberari, ita quod in vitâ suâ liberam habebit inde præsentationem: post mortem vero ipsius mulieris et illius Clerici qui ad ejus præsentationem institutus fuit Persona, iterum ad domum religiosam revertetur Ecclesia ipsa illi perpetuo remanens. Item sciendum quod si in vitâ viri alicujus mulieris fuerit ab eo uxor ejus separata ob aliquam sui corporis turpitudinem, nullam vocem clamandi Dotem habere poterit mulier ipsa. Idem dico si fuerit separata ab eo propter parentelam, scilicet quod nullam Dotem petere poterit mulier ipsa; et tamen liberi ejus possunt esse hæredes et de Jure regni succedent patri suo jure hæreditario. Nota item quod cum quis filius et hæres alicujus

cujus ex consensu patris sui ducit uxorem, et per assignationem patris sui uxori suæ quandam partem terræ patris sui dat in Dotem; * nunquid ab eâ plus peti poterit in Dotem? Mortuo autem viro suo ante mortem patris sui, quæri potest utrum terram illam nomine Dotis retinere possit, et utrum pater viri sui teneatur illi warrantizare terram illam. Si vero mulier aliqua plus habeat in Dotem quam habere debeat, id est, quam ei pertineat habere, præcipietur Vicecomiti quod id amensurari faciat, et per hoc breve.

C A P. 18.

Rex Vicecomiti salutem: Quæstus est nobis N. quod A. mater sua plus habet in Dotem de suâ hæreditate quam habere debet, et quam pertinet ei habendum, scilicet Dotem rationabilem. Ideo tibi præcipio quod juste et sine dilatione facias id amensurari, et juste et sine dilatione facias habere ipsi N. quod habere debet de jure et hæreditate suâ, et juste et sine dilatione facias habere ipsi A. quod habere debet, et quod pertinet ei habendum, scilicet Dotem suam rationabilem; ne inde oporteat eum amplius conqueri pro defectu Justitiæ. T. &c.

* nunquam ab C. M.

LIBER

LIBER SEPTIMUS.

De Hæredibus legitimis et Bastardis, masculis aut fæminis, majoribus sive minoribus; et de Custodiâ et privilegio minorum, et de ultimis hæredibus qui sunt Domini, cum Feodum cadit in manum eorum; et de hæredibus intestati et de Usurariis et eorum hæredibus et de Maritagiis, et aliis donationibus antecessorum; et eorum testamentis et debitis, quæ omnia hæredes eorum tenentur warrantizare.

C A P. I.

IN aliâ * enim acceptione accipitur Dos secundum Leges Romanas; secundum quas proprie appellatur Dos, id quod cum muliere datur viro; quod vulgariter dicitur Maritagium. Potest ita-

* enim caret. B.

que

que quilibet liber homo, terram habens, quandam partem terræ suæ cum filiâ suâ vel cum aliquâ aliâ quâlibet muliere, dare in maritagium, sive habuerit hæredem sive non; velit hæres, si habuerit hæredem, sive non velit; imo etiam eo & contradicente et reclamante. Quilibet etiam, cuicumque voluerit, potest dare quandam partem sui liberi tenementi in remunerationem ^b servitii sui, vel loco religioso in ^c eleemosinam; ita quod si donationem illam Seifina fuerit secuta, perpetuo remanebit illi, cui donata fuerit terra illa, et hæredibus suis, si jure hæreditario fuerit ei concessa. Si vero donationem talem nulla sequuta fuerit Seifina, nihil post mortem donatoris ex tali donatione, contra voluntatem hæredis, efficaciter peti potest; quia id intelligitur secundum consuetam regni interpretationem, potius esse nuda promissio quam aliqua vera ^d promissio vel donatio. Licet autem ita generaliter cuilibet de terrâ suâ rationabilem partem pro suâ voluntate, cuicumque voluerit, libere in vitâ sua donare; in extremis tamen agenti non est cuiquam hæcenus permillum; quia possit tunc immodica fieri hæreditatis distributio, si fuisset hoc permillum illi qui fervore passionis instantis et memoriam et rationem amittit, quod non

^b servi sui, H. vel caret. H. B. M.

^c ecclesiam; ita C.

^d promissio

nunquam

nunquam evenire solet: unde presumeretur quod si quis in infirmitate positus ad mortem, distribuere cepisset terram suam, quod in sanitate sua minime facere voluisset, quod potius proveniret illud ex^e furore animi quam ex mentis deliberatione. Possent tamen hujusmodi donatio, in ultimâ voluntate alicui facta, ita tenere, si cum consensu hæredis fieret et ex suo consensu confirmaretur. Cum quis autem de terrâ suâ in maritagium vel alio modo donat, aut habet hæreditatem tantum, aut questum tantum, aut hæreditatem et questum. Si hæreditatem tantum, poterit quidem ex eâdem hæreditate quandam partem donare, ut dictum est, cuilibet extraneo cuicumque voluerit. Si autem plures habuerit filios mulieratos, non poterit de facili, præter consensum hæredis sui, filio suo postnato de hæreditate suâ quantamlibet partem donare: quia si hoc esset permissum, accideret inde frequens prius natorum filiorum exhæredatio, propter majorem patrum affectionem, quam sæpe erga postnatos filios suos habere solent. Sed nunquid filio suo bastardo potest quis, filium et hæredem habens, de^t hæreditate suâ donare? quod si verum est, tunc melioris conditionis est in hoc bastardus filius quam mulieratus postnatus; quod tamen

^e *ferore* animi B. C.

^t *terrâ* sua H. B.

verum

verum est. Si vero questum tantum habuerit is qui partem terræ suæ donare voluerit, tunc quidem hoc ei licet; sed non totum questum, quia non potest filium suum hæredem exhæredare. Veruntamen si nullum hæredem filium vel filiam ex corpore suo procreaverit, poterit quidem ex questu suo cuicumque voluerit quandam partem donare, sive totum questum hæreditabiliter; ita quod si inde seiscitus fuerit is, cui donatio illa facta fuerit in vitâ donatoris, non poterit aliquis hæres remotior donationem illam irritare. Potest itaque quilibet sic totum questum donare in vitâ suâ, sed nullum hæredem inde facere potest, neque Collegium, neque aliquem hominem; quia solus Deus hæredem facere potest, non homo. Sin autem et hæreditatem et questum habuerit; tunc indistincte verum est, quod poterit de questu suo quantamlibet partem, sive totum, cuicumque voluerit donare, ad remanentiam de hæreditate vero suâ nihilominus dare potest, secundum quod prædictum est, dum scilicet rationabiliter hoc fecerit. Scendum autem quod si aliquis, liberum habens Socagium, plures habuerit filios, qui omnes ad hæreditatem æqualiter pro æqualibus proportionibus sunt admittendi, tunc indistincte verum est quod pater eorum nihil de hæreditate vel de questu, si nullam habuerit hæreditatem, alicui filiorum,

filiorum, quod excedat rationabilem partem suam quæ ei contingat de totâ hæreditate paternâ, donare poterit. Sed tantum donare poterit de hæreditate suâ pater cuilibet filiorum suorum de libero Socagio in vitâ suâ, quantum jure successio- nis post mortem patris idem consequuturus esset de eâdem hæreditate. Veruntamen occasione liberalitatis quam patres in filios vel etiam in alios exercere solent, Juris quidem questiones in hujusmodi donationibus sæpius emergunt. Esto enim quod aliquis miles vel aliquis liber homo, quatuor vel plures habens filios, ex eâdem matre omnes legitime procreatos, et uni eorum, verbi gratiâ prius nato post hæredem, quandam partem rationabilem de hæreditate suâ cum consensu etiam hæredis sui (ne super hoc fierit contentio) hæreditabiliter donat; ita quod Seisfinam inde idem filius recipiat, et commoditates et exitus in vitâ suâ quamdiu vixerit percipiat, et in tali Seisfinâ moriatur, tam patre suo quam fratribus omnibus adhuc viventibus; magna quidem Juris dubitatio et virorum, Juris regni peritorum, disceptatio^s et contentio super tali casu in Curiâ domini Regis aliquando evenit, vel evenire potest super hoc; scilicet, quis isti de Jure succedere debeat et possit. Pater enim Seisfinam de-

^s .et contentio *carit.* H, C, B.

sancti filii sui sibi retinere contendit; et ita terram quæ ex suâ donatione processit, ad se iterum cupit reverti. Super hoc habitâ contentione in Curiâ, patri, jus in terrâ ipsâ clamanti, respondetur a filio primogenito, quod non est pater suus super hoc audiendus; quia generaliter verum est secundum Jus regni, quod nemo ejusdem tenementi simul potest esse hæres et Dominus: sed hâc eâdem ratione quærit filius medius primogenitum filium ab illâ successione repellere. Cum enim jam hæres sit totius hæreditatis, non potest simul esse Dominus ^b illius hæreditatis et hæres; præterea si jam mortuus esset pater illius filii primogeniti, idem filius Dominus fieret totius hæreditatis. Sed tunc de Jure regni non remaneret ei terra prædictâ ratione. Si ergo eam retinere non poterit ad remanentiam, quo modo eam petere potest jure hæreditario: sed pari ratione videtur, quod postnatus filius omnes alios inde possit excludere. Similis vero dubitatio contingit, cum quis fratri suo postnato portionem terræ suæ hæreditabiliter concedit et donat; quo defuncto sine hærede de corpore suo exeunte, frater ipsius defuncti terram ipsam in manum capit suam, sicuti illam quæ de feodo suo est vacans; versus quem duo filii sui Assisam petunt

^b *partis illius B. C.*

de morte avunculi sui: procedente vero placito, primogenitus filius versus patrem, et postnatus filius versus fratrem primogenitum, præmonstrato modo, placitare possunt. Sed sciendum, quod pater ipse terram illam nullo modo de Jure regni retinere potest, quia non potest simul esse hæres et Dominus: sed nec etiam ad donatorem licite revertetur terrâ alicui sic donata, scilicet cum homagio sequuto, si aliquem hæredem habuerit is, cui facta est donatio, ex corpore suo, sive etiam remotiorem. Præterea terra ista quæ sic donata est, sicut alia quælibet hæreditas, naturaliter quidem ad hæredes hæreditabiliter descendit; ¹ nunquam autem ^k naturaliter ascendit. Sic ergo remanet placitum inter patrem et primogenitum filium; sed procedet inter primogenitum filium et postnatum prædicto modo. Aliquando tamen super hoc ultimo casu in Curiâ domini Regis, de consilio Curia, ita ex æquitate consideratum est, quod terra sic donata filio primogenito remaneat; maxime si aliud Feodum non habeat in manu suâ donec hæreditas deliberetur ei. Quia interim cum Dominus non sit hæreditatis paternæ, non obviat id quod dicitur, quod simul non possit quis hæres esse et Do-

¹ nunquam autem naturaliter ascendit, caret. H.
^k regulariter ascendit. B. C.

minus. Sed cum ex illâ successione fiat Dominus illius partis hæreditatis; nonne et hæres ejusdem partis intelligitur esse, cum et hæres sit totius hæreditatis? ad hoc tamen respondemus, quod incertum est adhuc et in pendentem, utrum filius primogenitus hæres sit an non: quia si præmoriatur pater, tunc constans est ¹ quia hæres ejus est: quod si sic evenierit, tunc quidem desinit Dominus esse illius terræ quam ex successione ayunculi sui prius acquisierat, et tunc demum ad post-natum filium, tanquam ad hæredem rectum, revertetur terra illa. Sin autem præmoriatur filius primogenitus, tunc satis constat ^m quia ille non fuerit futurus hæres patris sui: et ob id nunquam concurrunt circa ejus personam ista duo accidentia Juris, scilicet jus hæreditarium et Dominium. Notandum autem, quod nec Episcopus nec Abbas, quia eorum Baronizæ sunt de elemosinâ domini Regis et antecessorum ejus, possunt de Dominicis suis aliquam partem dare ad remanentiam, sine assensu et confirmatione domini Regis.

Hæc lex confirmatur stat. West. 2. cap. 41.

C A P. 2.

Tenentur autem hæredes donatorum donationes et res donatas, sicut rationa-

¹ quod hæres H. C. B. M.
B. M.

^m quod hæres H. C.
biliter

biliter factæ sunt, illis quibus factæ sunt et hæredibus eorum warrantizare.

C A P. 3.

Hæredum autem, alii sunt proximi, alii sunt remotiores. Proximi hæredes alicujus sunt quos ex suo corpore procreaverit, ut filius vel filia. Quibus deficientibus vocantur hæredes remotiores, scilicet nepos vel ⁿ neptis, ex filio vel filiâ rectâ lineâ ^o descendens, in infinitum. Item frater et soror, et ex illis ex transverso descendentes. Item avunculus, tam ex parte patris quam ex parte matris, et matertera similiter, et ex illis descendentes. Cum quis ergo hæreditatem habens moriatur, si unicum filium hæredem habuerit, indistincte verum est quod filius ille patri suo succedit in toto. Si plures reliquerit filios, tunc distinguitur utrum ille fuerit miles sive per Feodum militare tenens, aut liber sokemannus. Quia si miles fuerit, vel per militiam tenens, tunc secundum Jus regni Angliæ primogenitus filius patri succedit in totum; ita quod nullus fratrum suorum partem inde de Jure petere potest. Si vero fuerit liber sokemannus, tunc quidem dividetur hæreditas inter omnes filios, quotquot sunt, per partes æquales, si fuerit Socagium illud antiquitus divisum; salvo ta-

ⁿ neptes, ex C.

^o descendentes, in C. B.

men capitali mesuagio primogenito filio pro dignitate æfneciæ suæ: ita tamen quod in aliis rebus satisfaciet aliis ad valentiam. Si vero non fuerit antiquitus divisum, tunc primogenitus, secundum quorundam consuetudinem, totam hæreditatem obtinebit; secundum autem quorundam consuetudinem, postnatus filius hæres est. Item si filiam tantum unam reliquerit quis hæredem, tunc id obtinet indistincte quod de filio dictum est. Sin autem plures filias, tunc quidem indistincte inter ipsas dividetur hæreditas, five fuerit miles, five sokemannus pater earum; salvo tamen primogenitæ filiæ capitali mesuagio sub formâ præscriptâ. Notandum autem, quod si quis fratrum vel sororum, inter quos dividitur hæreditas, sine hærede de corpore suo moriatur, tunc illa portio, quæ defuncti erat, ^a inter cæteros superstites dividetur. Maritus autem primogenitæ filiæ homagium faciat capitali Domino de toto Feodo. Tenentur autem postnatæ filiæ, vel earum mariti, servitium suum de suo tenemento capitali Domino facere per manum primogenitæ vel ejus mariti. Nullum tamen homagium, vel etiam fidelitatem aliquam, tenentur mariti postnatarum filiarum marito primogenitæ filiæ inde facere. In vitâ suâ, nec earum hæredes primi vel secundi: tertii vero hæredes ex postnatis

^a cæteris fratribus vel sororibus accrescet. Maritus C. filiabus

filiabus exeuntes, secundum Jus regni, homagium tenentur facere de suo tenemento hæredi filiæ primogenitæ et rationale Relevium. Præterea sciendum est, quod mariti mulierum quaruncunque nihil de hæreditate uxorum suarum donare possunt, sine consensu hæredum suorum, vel de jure ipsorum hæredum aliquid remittere possunt ° nisi in vitâ suâ. Si vero filium habuerit quis hæredem, et præterea filiam habuerit vel filias, filius ipse succedit in totum: unde contingit, quod si quis plures habuerit uxores, et ex quâlibet filiam vel filias, extremo autem ex postremâ unicum filium, ille filius solus obtinet hæreditatem patris: quia generaliter verum est, quod mulier nunquam cum masculo partem capit in hæreditate aliquâ; nisi forte aliud speciale fiat in aliquâ civitate, et hoc per ^p longam consuetudinem ejusdem civitatis. Si vero habuerit quis plures uxores, et ex quâlibet earum filiam vel filias, omnes filiæ ¶ erunt pares ad hæreditatem patris, eodem modo ac si omnes essent ex eâdem matre. Cum quis autem moriatur sine hærede filio vel filiâ, ¶ si habuerit nepotes vel neptes ex filio vel filiâ; tunc quidem indubitanter succedent ipsi, eodem modo quo prædeterminatum est supra de filio

° nisi caret. M. ¶ antiquam consuetudinem M.
 ¶ pariter veniunt ad H. B. C. ¶ si habuerit nepotes
 vel neptes ex filio vel filiâ; caret. C.

vel filiabus, et sub eâdem distinctione. Illi enim qui rectâ lineâ descendunt, semper illis preferuntur qui ex transverso veniunt. Cum quis autem moriatur, habens filium postnatum, et ex primogenito filio præmortuo nepotem, magna quidem Juris dubitatio solet esse, uter illorum preferendus sit alii in illâ successione, scilicet utrum filius an nepos. Quidam enim dicere volebant, filium postnatum rectiorem esse hæredem quam nepotem talem; eâ videlicet ratione, quia filius primogenitus, cum mortem patris non expectaret nec expectavit quousque hæres ejus esset, et ita cum postnatus filius supervixerat tam fratrem quam patrem, recte, ut dicunt, patri succedit. Aliis vero visum est nepotem talem de jure avunculo suo esse preferendum. Cum enim nepos ille ex filio primogenito exierit et de corpore suo extiteret hæres, in totum jus quod pater suus, si adhuc viveret, haberet, ipse patri suo succedere debet: ita dico, si pater suus non fuerit ab avo suo forisfamiliatus. Potest siquidem filius in vitâ patris sui ab eo forisfamiliari, si quandam partem terræ suæ assignet pater filio suo et Seisinam faciat ei in vitâ suâ ad petitionem et bonam voluntatem ipsius filii, ita quod de tantâ parte sit ei satisfactum: tunc enim non poterint hæredes ipsius filii de corpore suo aliquid amplius petere contra avunculum

culum suum vel alium de residuâ parte hæreditatis avi sui quam partem patris sui, licet pater eorum, si ipse supervixisset eundem avum suum, ^f posset. Præterea si filius alicujus primogenitus de paternâ hæreditate capitali Domino homagium suum fecerit in vitâ patris sui, licet præmoriatur patri suo, nulla dubitatio est quin filius ejusdem avunculo suo sit preferendus. Verum super hoc poterit esse placitum inter nepotem ipsum et capitalem Dominum, si idem Dominus ei homagium suum negaverit; vel inter capitalem Dominum et avunculum ipsum, si capitalis Dominus nepoti homagium suum warrantizaverit; et ex hoc utrinque rationabiliter possit perveniri ad duellum, nisi vero homagium suum itâ possit doceri; tunc quidem ita hodiè obtinet inter avunculum et nepotem, quia melior est conditio possidentis.

C A P. 4.

Deficientibus autem hiis qui rectâ lineâ descendunt, tunc frater vel fratres succedent: aut si non reperiantur fratres, vocandæ sunt sorores; quibus præmortuis eorum liberi vocantur: post hos vero vocantur avunculi, et eorum liberi; postremo materteræ vel earum liberi; habitâ

^f *si* additur. C.

H 4

semper

semper et observatâ distinctione, superius prænotatâ, inter filios militis et filios sokemanni, et nepotes similiter; habitâ quoque distinctione inter masculos et fæminas.

C A P. 5.

Tenentur quoque hæredes testamenta patrum suorum et aliorum antecessorum suorum servare; ^t illorum scilicet, quorum sunt hæredes, et eorum debita acquietare. Potest enim quilibet homo liber, ^u majoribus debitis non involutus, de rebus suis in infirmitate suâ rationabilem divisam facere sub hâc formâ, secundum cujusdam patriæ consuetudinem, quod Dominum suum primo de meliore et principaliore re quam habet recognoscat, deinde Ecclesiam ^w, postea vero alias personas pro voluntate suâ. Quicquid autem diversarum patriarum consuetudines super hoc teneant, secundum Jura regni non tenetur quis in testamento suo alicui personæ præcipue, nisi pro voluntate suâ, aliquid relinquere: libera enim ^x dicitur esse cujuscunque ultimâ voluntas, secundum has leges sicut et secundum alias. Mulier etiam sui juris, testamentum facere potest: si vero fuerit

^t illorum scilicet, quorum sunt hæredes, *certi. C.*
^u major debitis C. ^w suam additur. H. B. C. ^x debet esse H. B. C. M.

in potestate viri constituta, nihil sine viri sui autoritate ^y facere potest, etiam in ultimâ voluntate, de rebus viri sui. Veruntamen pium esset et marito valde honestum, si rationabilem divisam uxori suæ concessisset, scilicet usque ad tertiam partem rerum suarum quam viva quidem obtinuisset, si maritum suum supervixisset, ut plenius infra liquebit, quod plerique mariti facere solent; unde merito commendabiles efficiuntur. Cum quis in infirmitate positus testamentum facere voluerit, si debitis non sit involutus, tunc omnes res ejus mobiles in tres partes dividuntur æquales; quarum una debetur hæredi, secunda uxori, tertia vero ipsi reservatur; de quâ tertiâ liberam habebit disponendi facultatem: verum si sine uxore decesserit, medietas ipsi reservatur. De hæreditate vero nihil in ultimâ voluntate ^z disponere potest, ut prædictum est.

Ita fuisse Communitatem Legatorum testatur ex parte Magnæ Carta, cap. 18.

C A P. 6.

Debet autem testamentum fieri coram duobus vel pluribus viris legitimis, clericis vel laicis, et talibus qui testes inde fieri possunt idonei. Testamenti autem executores esse debent ii quos testator ad hoc elegerit et quibus curam ipsam com-

^y *disponere potest*, C. M.

^z *facere potest*, B.

³ *miserit.*

miserit. Si vero testator nullos ad hoc nominaverit, possunt propinqui et consanguinei ipsius defuncti ad id faciendum se ingerere. Ita quod si quem, vel hæredem vel alium, rerum defuncti reperiunt detentorem, habebunt breve domini Regis Vicecomiti directum in hæc verba.

C A P. 7.

Rex Vicecomiti salutem : Præcipio tibi quod ^a juste et sine dilatione facias stare rationabilem divisam N. sicut rationabiliter monstrari poterit quod eam fecerit et quod ipsa stare debeat T. &c.

C A P. 8.

Si quis autem autoritate hujus brevis conventus, aliquid dixerit contra testamentum ipsum; scilicet quod non ^b fuit rationabiliter factum, vel quod res petita non fuerit ita ut dicitur legata, tunc quidem placitum illud in Curiâ Christianitatis audiri debet et terminari: quia placitum de testamentis coram iudice ecclesiastico ^c fieri debet et per illorum, qui testamento interfuerint, testimonia, secundum Juris ordinem terminari. Si vero fuerit debitis oneratus is qui testamentum

^a juste et caret. C.
^c tractari debet C. M.

^b fuerit recte factum, C. M.

facere

facere proponit, nihil de rebus suis (extra debitorum acquietationem) præter sui hæredis consensum disponere potest. Verum si post debitorum acquietationem aliquid residuum fuerit, tunc id quidem in tres partes dividetur modo prædicto; et de tertiâ parte suum, ut dictum est, faciat testamentum. Si vero non sufficiant res defuncti ad debita persolvenda, tunc quidem hæres ejus defectum ipsum de suo tenetur adimplere: ita dico, si habuerit ætatem hæres ipse.

C A P. 9.

Sunt enim quidam hæredes, de quibus constat eos esse majores, alii unde constat eos esse minores, alii de quibus dubium est utrum sint majores an minores. Hæredes vero majores, statim post decessum antecessorum suorum possunt se tenere in hæreditate suâ, licet Domini possint Feodum suum cum hærede in manus suas capere; ita tamen moderate id fieri debet, ne aliquam disseisinam hæredibus faciant: possunt enim hæredes, si opus fuerit, violentiæ Dominorum resistere, dum tamen parati sunt Relevium et alia recta servitia eis inde facere. Si vero constet eos esse minores, tunc ipsi hæredes tenentur esse sub Custodiâ Dominorum suorum, donec plenam habuerint ætatem, (si fuerint hæredes de Feodo militari) quod

Vide asseverationem hujus legis statuto Marlebr. cap. 16.

quod sit post vicesimum et unum annum completum, si fuerit hæres et filius militis vel per Feodum militare tenentis. Si vero hæres et filius sokemanni fuerit, ætatem habere intelligitur tunc, cum quindecim compleverit annum. Si vero fuerit filius burgenfis, ætatem habere tunc intelligitur, cum discrete sciverit denarios numerare et pannos ulnare, et alia paterna negotia similiter exercere. Plenam itaque Custodiam habent Domini filiorum et hæredum ^d hominum suorum et Feodorum suorum, ita quod plenam inde habent dispositionem; ut in Ecclesiis, in Custodiis ipsis constitutis, concedendis, et in mulieribus (si quæ in eorum Custodiam exciderint) maritandis, et in aliis negotiis disponendis, secundum quod propria negotia sua disponere solent. Nihil tamen de hæreditate de jure alienare possunt ad remanentiam; ita tamen quod hæredes ipsos honorifice, pro quantitate hæreditatis, interim habeant, et ^e debita etiam defuncti, pro quantitate hæreditatis et temporis quo illis custodia deputatur, acquiescent: unde et de debitis antecessorum de jure respondere tenentur. Negotia quoque ipsorum hæredum agere possunt, et placita de jure eis acquirendo movere et prosequi, si ^f emissa fuerit de

^d hominum suorum caret. M. ^e exhibeant, additur C. M. ^f omissa fuerit H. C. M.

ætate contra minorem exceptio. Respondere autem non tenentur pro illis, nec de Recto nec de ^s Disseisinâ nisi in unico casu; cum quis, scilicet minor, habuerit Custodiam minoris post decessum patris sui: tunc enim si denegetur alii hæreditas sua, cum major factus fuerit, poterit inde habere Assisam et Recognitionem de morte antecessoris sui; nec pro ætate Domini minoris remanebit inde ^h Recognitio in hoc casu. Si vero appelletur minor de feloniâ aliquâ, tunc attachiabitur per salvos et securos plegios; sed dum fuerit infra ætatem, inde non tenebitur respondere, sed demum factus major. Restituere autem tenentur custodes hæreditates ipsis hæredibus instauratas et debitis acquietatas, juxta exigentiam temporis Custodiæ et quantitatis hæreditatis. Si vero dubium fuerit utrum fuerint hæredes majores an minores; tunc procul dubio Domini tam hæredes quam hæreditates in custodiâ habebunt, donec ætas rationabiliter probetur per legales homines de visineto et per eorum sacramentum.

Hæc lex restitutionis roboratur Magna Carta. cap. 5.

C A P. 10.

Si vero plures habuerint Dominos ipsi hæredes sub Custodiâ constituti; capitales

^s *Saisina* nisi C.

^h *assisa* in M.

eorum

eorum Domini, id est, illi quibus ligentiam debent sicut de primis eorum Feodis, eorum habebunt Custodiam: ita quod de cæteris Feodis Relevia et alia recta servitia Dominis ipsorum Feodorum facere tenentur: et sic Custodia eis per totum sub formâ præscriptâ remanebit. Notandum tamen, quod si quis in capite de domino Rege tenere debet, tunc ejus Custodia ad dominum Regem plene pertinet, sive alios Dominos habere debeat ipse hæres sive non; quia dominus Rex nullum habere potest parem, multo minus superiorem. Veruntamen ratione Burgagii tantum non prefertur dominus Rex aliis in Custodiis. Si vero dominus Rex aliquam Custodiam alicui commiserit, tunc distinguitur utrum ei Custodiam ¹ pleno jure commiserit; ita quod nullum eum inde reddere compotum oporteat ad Scaccarium, aut aliter. Si vero ita plene ei Custodiam commiserit, tunc poterit Ecclesias vacantes donare, et alia negotia, sicut sua, recte disponere.

C A P. II.

Hæredes vero sokemannorum, mortuis antecessoribus suis, in custodiâ consanguineorum ^k suorum propinquiorum erunt; ita tamen, quod si hæreditas ipsa

¹ plena vice commiserit; C. ^k remanent; ita M.

ex parte patris descenderit, ad consanguineos ex parte matris descendentes Custodia ipsa referatur. Sin autem ex parte matris hæreditas ipsa descenderit, tunc ad consanguineos paternos Custodia pertinet. Nunquam enim Custodia alicujus de jure alicui remanet, de quo habeatur suspicio quod possit vel velit aliquod jus in ipsâ hæreditate clamare.

C A P. 12.

Mulier vero vel mulieres, si hæredes alicujus remanserint, in Custodiâ Dominorum suorum remanent. Quæ, si infra ætatem fuerint, in Custodiâ erunt, donec plenariam habeant ætatem: et cum habuerint ætatem, tenetur Dominus earum eas maritare, singulas cum suis rationabilibus portionibus. Si vero majores fuerint, tunc quoque in Custodiâ Dominorum suorum remanebunt, donec per ¹ consilium et dispositionem Dominorum maritentur: quia sine Dominorum dispositione vel assensu, nulla mulier, hæres terræ, maritari potest de Jure et consuetudine regni. Unde si quis, filiam vel filias tantum habens, hæredem illam vel illas in vitâ suâ, sine assensu Domini sui, maritaverit; inde juste secundum Jus et consuetudinem regni perpetuo exhæredatur, ita quod

¹ consilium et caret, C.

inde

inde de cætero nihil recuperare poterit nisi per solam misericordiam; et hoc eâ ratione, quia cum maritus ipsius mulieris hæredis alicujus homagium de tenemento illo facere tenetur ipsi Domino, requirenda est ipsius Domini ad id faciendum voluntas et assensus; ne de inimico suo, vel alio modo minus idoneâ personâ, homagium de feodo suo cogatur recipere. Verum si quis licentiam quærit à Domino suo filiam suam et hæredem alicui maritandi, tenetur Dominus aut consentire, aut justam causam ostendere quare consentire non debeat; aliter enim, etiam contra ipsius voluntatem poterit mulier ipsa de consilio patris sui et pro voluntate libere maritari. Juxta hoc quæro, si mulier aliqua, Dotem habens, possit alicui pro voluntate suâ sine assensu Warranti sui nubere; et si fecerit, utrum totum ob id amittet. Non enim videtur quod debeat ideo Dotem amittere, cum maritus suus inde nullum homagium Warranto suo de Jure et consuetudine regni facere debeat: sed cum affidatione fidelitatem tantum, ne si ante mortem viri sui mulier ipsa moriatur, homagium illud, nullo tenemento retento, periret. Tenetur tamen mulier cum assensu Warranti sui nubere; aut Dotem amittet, nisi mulier ipsa aliam terram habeat de maritaggio vel hæreditate; tunc enim sufficit capitalis Domini habere assensum. Et hoc ideo
 sic

sic obtinet, non propter homagium, sed pro aliâ fidelitate quam maritus Domino inde facere tenetur; ut dictum est. Si vero de Feodo plurium Dominorum ipsa fuerit hæreditas, tunc sufficiet acquirere assensum capitalis Domini ad mulierem hæredem maritandam. In Custodiis autem constitutæ mulieres hæredes, si de corporibus suis forisfecerint, et hoc probatum fuerit, tunc illæ quæ deliquerunt exhæredabuntur; ita quod portiones suæ cæteris, quæ non forisfecerint, accrescent. Si vero hoc modo omnes deliquerint, tunc tota illa hæreditas ipsis Dominis tanquam Escaeta remanebit. Veruntamen si semel legitime nuptæ fuerint, tunc si viduæ factæ fuerint, postmodum non tenebuntur iterum sub Custodiâ Dominorum esse; licet teneantur assensum eorum requirere in se maritandis, prædictâ ratione; nec etiam tunc per earum incontinentiam hæreditatem amittent. Quod autem generalitor solet dici, putagium hæreditatem non ^m adimit; illud intelligendum est de putagio matris, quia filius hæres legitimus est quem nuptiæ demonstrant.

C A P. 13.

Hæres autem legitimus nullus Bastar-

^m amittit; illud C.

I

dus,

dus, nec aliquis qui ex legitimo matrimonio non est procreatus, esse potest. Verum si quis versus aliquem hæreditatem aliquam tanquam hæres petat, et alius ei objiciat quod hæres inde esse non potest, eo quod ex legitimo matrimonio non sit natus; tunc quidem placitum illud in Curiâ domini Regis remanebit, et mandabitur Archiepiscopo vel Episcopo loci quod de matrimonio ipso cognoscat; et quod inde judicaverit, id domino Regi vel ejus Justiciis scire faciat, et per hoc breve.

C A P. 14.

Rex Archiepiscopo salutem: Veniens coram me W. in Curiâ meâ, petiit versus R. fratrem suum quartam partem Feodi unius militis in illâ villâ, sicut jus suum, et in quo idem R. jus non habet, ut W. dicit, eo quod ipse Bastardus sit, natus ante matrimonium matris ipsorum. Et quoniam ad Curiam meam non spectat agnoscere de Bastardiâ, eos ad vos mitto mandans ut in Curiâ Christianitatis inde faciatis quod ad vos spectat. Et cum loquela illa debitum coram vobis finem fortita fuerit, mihi litteris vestris significetis, quid inde coram vobis actum fuerit. T. &c.

C A P.

C A P. 13.

Circa hoc autem orta est quæstio, si quis, antequam pater matrem suam desponsaverit, fuerit genitus vel natus; utrum talis filius sit legitimus hæres, cum postea matrem suam desponsaverit. Et quidem, licet secundum Canones et leges Romanas talis filius sit legitimus hæres, tamen secundum Jus et consuetudinem regni nullo modo tanquam hæres in hæreditate sustinetur, vel hæreditatem de Jure regni petere potest. Sed ortâ super hoc tamen contentione, utrum scilicet genitus an natus erit ante desponsationem, an post; discutietur id, ut dictum est, coram Judice ecclesiastico; et quod ab eo judicatum fuerit, id domino Regi vel ejus Justitiis scire faciat: ita tamen quod secundum quod judicatum fuerit in Curia Christianitatis de matrimonio, scilicet utrum fuerit ille, qui hæreditatem petit, natus vel genitus ante matrimonium contractum vel post, in Curia domini Regis supplebitur de ⁿ adjudicanda vel abjudicanda ipsi hæreditate, super quâ contentio est; ita quod per judicium Curie hæreditatem ipsam obtinebit, vel clameum suum perdet.

ⁿ *neganda vel adjudicanda ipsi H, B, judicanda vel abjudicanda ipsi C.*

C A P. 16.

Quæri potest de Bastardo, qui nullum hæredem habere potest, nisi de corpore suo habuerit hæredem. Si quis ei pro servitio suo vel alio modo aliquam terram donaverit, et inde homagium suum receperit, ita quod in Seifinâ ejusdem terræ sine hærede de corpore suo obierit; quis ei de jure succedere debet, quia Dominus non potest prædictis rationibus? Cum quis vero intestatus decefferit, omnia catalla sua sui Domini esse intelliguntur: si vero plures habuerit Dominos, quilibet illorum catalla sua recuperabit, quæ in Feodo suo reperiet. Usurarii vero omnes res (sive testatus sive intestatus decefferit) domini Regis sunt. Vivus autem non solet aliquis de crimine Usuræ appellari nec convinci: sed inter cæteras regias inquisitiones solet inquiri et probari aliquem in tali crimine deceffisse, per duodecim legales homines de vicineto et per eorum sacramentum. Quo probato in Curiâ, omnes res mobiles et omnia catalla, quæ fuerunt ipsius usurarii mortui, ad ° usus domini Regis capiuntur, penes quemcunque inveniantur res illæ; ¶ hæres quoque ipsius hâc eâdem de

° *opus domini C.* ¶ hæres quoque ipsius, hâc eâdem de causâ exhæredatur secundum Jus regni et ad Dominum vel Dominos revertetur hæreditas. caret. B.

causâ

causâ exhæredatur secundum Jus regni et ad Dominum vel Dominos revertetur hæreditas. Sciendum tamen, quod si quis aliquo tempore usurarius fuerit in vitâ suâ, et super hoc in patriâ publice defamatus; si tamen a delicto ipso ante mortem suam destiterit et penitentiam egerit, post mortem ipsius ille vel res ejus lege usurarii minime censentur. Oportet ergo constare quod usurarius decefferit aliquis, ad hoc ut de eo, tanquam de usurario, post mortem ipsius judicetur, et de rebus ipsius, tanquam de rebus usurarii, disponatur.

C A P. 17.

Ultimi hæredes aliquorum sunt eorum Domini. Cum quis ergo sine certo hærede moritur, quemadmodum sine filio, vel filiâ, vel sine tali hærede de quo dubium ^a sit ipsum esse propinquiorem hæredem et rectum, possunt ^r et solent Domini Feodorum Feoda illa, tanquam escetas, in manus suas capere et retinere; quicumque sint Domini, sive Rex, sive alius. Præterea vero si quis veniens dicat se inde hæredem rectum; si per Misericordiam Domini sui, vel per præceptum domini Regis hoc impetrare poterit, ^s inde placitabit, et sic, si quod jus inde

^a non additur. H. B. C. M. ^r et solent caret. C.
^s inde placitabit, et sic, si quod jus inde habuerit, diracionare poterit; caret. E.

habuerit, diracionare poterit; ita tamen, quod interim terra illa in manu Domini Feodi remaneat: quia quotienscunque dubitaverit aliquis Dominus de hærede tenentis sui, utrum sit rectus hæres an non, terram illam tenere poterit, donec hoc ei legitime constiterit. Idem quoque dictum est supra de hærede ubi dubium sit an sit major an minor: in hoc tamen est differentia, quod in uno casu intelligitur interim hæreditas illa quasi escaeta ipsius Domini; in alio vero casu non intelligitur esse sua, nisi de custodiâ. Sin autem nullus appareat qui hæreditatem ipsam tanquam hæres requirat, tunc ipsi Domino remanet hæreditas ipsa escaeta ad remanentiam; ita quod de illâ disponere potest, sicut de suâ propriâ, ad libitum suum. Præterea si ^t quæ mulier, ut hæres alicujus, in Custodiam Domini sui devenerit; si de corpore suo forisfecerit, hæreditas sua Domino suo ^u pro delicto ipsius remanet Escaeta. ^w Præterea si quis de feloniâ convictus fuerit, vel confessus in Curiâ, eo per Jus regni exhæredato, terra sua Domino suo remanet Escaeta. Notandum, quod si quis in capite de domino Rege tenuerit, tunc tam terra quam omnes res mobiles suæ

^t mulier aliqua hæres C. B. ^u pro delicto ipsius caret. B. ^w Præterea si quis de feloniâ convictus fuerit, vel confessus in Curiâ, eo per Jus regni exhæredato, terra sua Domino suo remanet Escaeta. caret. B.

et catalla, penes quemcunque inveniantur, ad opus domini Regis capientur sine omni recuperatione alicujus hæredis. Sin autem de alio quam de Rege tenuerit is qui utlagatus est, vel de feloniâ convictus; tunc quoque omnes res suæ mobiles domini Regis erunt; terrâ quoque per unum annum remanebit in manu domini Regis: elapso autem anno, terra eadem ad rectum Dominum, scilicet ad ipsum de cujus Feodo est, revertetur; veruntamen cum domorum subversione et arborum extirpatione. Et generaliter quotiescunque aliquis aliquid fecerit vel dixerit in Curiâ, propter quod per iudicium Curix exhæredatus fuerit, hæreditas ejus ad Dominum Feodi, de quo * illa tenetur, tanquam Escaeta solet reverti. † Forisfactura autem filii et hæredis alicujus patrem non exhæredat, neque fratrem, neque alium quam seipsum. Præterea si de furto fuerit aliquis condemnatus, res ejus mobiles et omnia catalla sua Vicecomiti provinciæ remanere solent; terram autem, si qua fuerit, Dominus Feodi recuperabit statim, non expectato anno. Cum quis vero per legem terræ fuerit utlagatus, et postmodum beneficio principis Paci restitutus; non

* *ille tenet*, tanquam C. B. † Forisfactura autem filii et hæredis alicujus patrem non exhæredat neque fratrem, neque alium quam seipsum, caret. B.

poterit eâ ratione hæreditatem, si quam habuerit ille vel hæredes sui, versus Dominum suum (nisi ex Misericordiâ ipsius Domini et beneficio) recuperare; forisfacturam autem et Utlagariam solet dominus Rex damnatis remittere, nec tamen aliena Jura ideo quærit infringere.

C A P. 18.

Maritagium autem aliud nominatur liberum, aliud servitio obnoxium. Liberum dicitur maritagium, quando aliquis liber homo aliquam partem terræ suæ dat cum aliquâ muliere alicui in maritagium; ita quod ab omni servitio terra illa sit quieta, et a se et hæredibus suis versus capitalem Dominum acquietanda. Et in hâc quidem libertate ita stabit terra illa usque ad tertium hæredem, ² nec interim tenebuntur hæredes inde facere aliquod homagium: post tertium vero hæredem, ad debitum servitium terra ipsa revertetur et homagium inde capiatur; quia, si fuerit pars Feodi militaris, pro quantitate terræ servitium Feodi inde prestabit. Solet autem quandoque terra aliqua dari in maritagium, salvo et retento debito servitio ipsi ² capitali Domino; et tunc quidem tenebuntur maritus mulieris

² nec interim tenebuntur hæredes inde facere aliquod homagium: post tertium vero hæredem, caret. H. B. ² capitali caret. H. C. B. M.

ipſius et heredes ſui ſervitium illud facere, ſed ſine homagio, uſque ad tertium hæredem. Tertius vero hæres primo inde faciat homagium et omnes hæredes ſui poſtmodum. Alia tamen fidelitas, ſub fidei vel ſacramenti interpoſitione, a mulieribus vel earum hæredibus interim fere ſub eâdem formâ et eiſdem verbis, quibus homagium fieri ſolet, præſtari debet. Cum quis itaque terram aliquam cum uxore ſuâ in maritagium ceperit, ſi ex eâdem uxore ſuâ hæredem habuerit filium vel filiam, clamantem et auditum infra quatuor parietes; ſi idem vir uxorem ſuam ſupervixerit, ſive vixerit hæres ſive non, illi in vitâ ſuâ remanet maritagium illud; poſt mortem vero ipſius ad donatorem vel ejus hæredes eſt reverſurum. Sin autem ex uxore ſuâ nunquam habuerit hæredem, tunc ſtatim poſt mortem uxoris ad donatorem vel hæredes ejus revertetur maritagium. Et hæc eſt quædam cauſa quare de maritagio tali non ^c ſolet recipi homagium. Si enim ſic donata eſſet terra aliqua in maritagium ^d vel alio modo, quod inde reciperetur homagium; tunc nunquam de cætero ad donatorem vel ejus hæredes licite poſſit reverti, ut ſupradictum eſt. Si vero ſecundum ceperit virum mulier ipſa, idem ju-

^c debet nec ſolet C. ^d vel alio modo, quod inde reciperetur homagium; caret. B.

dicium erit de secundo quod dictum est de primo, sive hæredem reliquerit primus sive non. Cum quis autem terram aliquam de maritagio uxoris suæ petit, vel mulier ipsa vel ejus hæres, tunc distinguitur utrum terra illa petatur versus donatorem vel ejus hæredem, ^d vel versus extraneum: quod si versus donatorem vel ejus hæredem petatur, tunc in electione petentis esse poterit, utrum inde placitare voluerit in Curiâ Christianitatis an in Curiâ seculari. Spectat enim ad Judicem ecclesiasticum placitum de maritagiis tractare, si pars petentis hoc elegerit, propter mutuam affidationem quæ fieri solet quando aliquis promittit se ducturum in uxorem aliquam mulierem, et ei maritagium promittitur ex parte mulieris: nec per Curiam domini Regis defendetur placitum illud in Curiâ Christianitatis, licet de laico Feodo sit, si constiterit quod ad maritagium petatur. Si vero versus extraneum petatur, tunc in laicâ Curiâ terminabitur placitum illud eodem modo et ordine quo de aliis laicis Feodis placitari solet: illo tamen observato, quod sine Warranto inde placitari non debet, sicut supra de Dotibus dictum est; et ad similitudinem placiti de Dotibus, quantum ad ^e Warrantum pertinet,

^d vel versus extraneum: quod si versus donatorem vel ejus hæredem petatur, *cart. B.* ^e *Warrantiam* pertinet, C.

inde

inde placitari potest; et quæ ibi dicta fuerint, quantum ad hunc articulum, hic locum habent. Sciendum tamen, quod tertius hæres, cum jam suum inde fecerit homagium, sine Warranti auctoritate inde placitare ^f potest.

^f non additur. H. C. B. M.

LIBER OCTAVUS.

De Concordiâ factâ in Curiâ, et de Chirographis concordiam continentibus, et de Recordis Curix vel Curiarum, si alterutra partium concordiam et Finem factum in Curiâ infregerit.

C A P. I.

CONTINGIT autem multotiens, loquelas motas in Curiâ domini Regis per amicabilem compositionem et finalem Concordiam terminari, sed ex consensu et licentiâ domini Regis, vel ejus Justiciariorum, undecunque fuerit placitum, sive de terrâ sive de aliâ re. Solet autem plerunque Concordia talis in communem scripturam redigi et per communem assensum partium; et per illam scripturam coram Justiciis domini Regis in Banco residentibus recitari, et coram eis utrique parti, sua scriptura per omnia alii concordans,

cordans. liberari a: et erit sub hâc formâ facta.

C A P. 2.

Hæc est finalis Concordia, facta in Curiâ domini Regis apud Westmonasterium in vigiliâ beati Petri Apostoli, anno regni Regis Henrici Secundi tricesimo tertio, coram Ranulpho de Glanvillâ Justiciario domini Regis, et coram H. R. W. et T. et aliis fidelibus domini Regis qui ibi tunc aderant, inter Priorem et Fratres Hospitalis de Hierusalem, et W. T. filium Normanum et Alanum filium suum, quem ipse attornavit in Curiâ domini Regis ad lucrandum et perdendum, de totâ terrâ illâ et de pertinentiis, exceptâ unâ bovatâ terræ et tribus toftis quas ipse W. tenuit: de quâ terrâ totâ (exceptâ prædictâ bovatâ et tribus toftis) placitum fuit inter eos in Curiâ domini Regis; scilicet quod prædictus W. et Alanus concedunt et testantur donationem quam Normanus pater ipsius W. ipsis inde fecit, et illam terram totam quietam clamant de se et hæredibus suis domui Hospitalis et præfato Priori et Fratribus in perpetuum: exceptâ unâ bovatâ terræ præfatâ et exceptis tribus toftis quæ remanent ipsi W. et Alano et hæredibus

* *Erit autem scriptura sub C.*

fuis,

fuis, tenendâ de domo Hospitali et prædicto Priore et Fratribus in perpetuum, et per liberum servitium quatuor denariorum per annum pro omni servitio. Et pro hâc concessione et testificatione et quietâ clamantiâ præfatus Prior et Fratres Hospitalis dederunt ipsi Wilhelmo et Alano centum solidos sterlingorum : vel sic.

C A P. 3.

Hæc est finalis concordia, facta in Curiâ Galfridi filii Petri, et postmodum recordata et ^b irrotulata in Curiâ domini Regis Westmonasterii, anno regni Regis Henrici Secundi xxxiii. die lunæ proximâ post festum Apostolorum Simonis et Judæ, coram ^c E. Eliensi Episcopo et I. Norwici Episcopo et R. de Glanvillâ Justiciâ domini Regis et aliis fidelibus et familiaribus domini Regis ibi tunc præsentibus, inter prædictum G. filium Petri et R. filium Reginaldi de Advocatione Ecclesiæ omnium Sanctorum de ^d Shuldham, et de ^e communia pasturæ de ^f Heddon unde contentio fuerat inter eos; scilicet quod prædictus R. recognovit prædicto G.

^b irrotulata caret. B. M. ^c *Ganfr. Eleen. Episc. J. Episc. Norwic. R. de Glanville, &c. &c. anno 1179. 25 Hen. II. apud Vindesnes. conf. Just. in itin. additur. B.* ^d *Soldeham,* et H. B. M. ^e *communi pasturâ de B.* ^f *Hedune H.*

sicut

sicut ² jus suum, Advocationem prædictæ Ecclesiæ, et quietam clamavit prædicto G. et hæredibus suis de se et hæredibus suis in perpetuum, si quid juris in Advocatione prædictæ Ecclesiæ habuerit. Præterea prædictus R. quietam clamat prædicto G. communiam pasturæ de Hæddon; et omnes purpresturas quas G. fecerat in ^h Shulldham in frusteto et molendinis et ^l croftis et turbariis de ^k Shulldham, unde ipse R. nihil retinet, nisi quod opus fuerit ad comburendum in domo suâ sibi et hæredibus suis, sine aliquâ venditione; et omnes faldas forinsecas (exceptâ suâ propriâ) et precarias carucarum forinsecarum, et consuetudines gallinarum et ovorum. Et pro hâc concordia et quietâ clamantiâ dedit prædictus G. dicto R. viginti marcas ^l argenti. Et nota, quod dicitur talis Concordia finalis, eo quod finem imponit negotio, adeo ut neuter litigantium ab eâ de cætero poterit recedere. Alterutro enim non tenente vel non faciente quod convenit, et alterâ partium inde se conquerente; præcipietur Vicecomiti quod ponat eum per salvos plegios quod sit coram Justitiis domini Regis inde responsurus quare finem illum non tenuerit. Ita dico si

² jus suum, Advocationem prædictæ Ecclesiæ, et quietam clamavit prædicto G. et hæredibus suis caret. B.
^h Soldebam in H. B. ^l toftis et B. ^k Soldebam,
 unde H. B. M. ^l sterlingorum. Et B.

alius

alius Vicecomitem securum fecerit de clamore suo prosequendo, et per hoc breve.

C A P. 4.

Rex Vicecomiti salutem : Præcipe N. quod juste et sine dilatione teneat Finem factum in Curiâ meâ inter ipsum et R. de unâ hidâ terræ in illâ villâ unde placitum fuit inter illos in Curiâ meâ ; et nisi fecerit et prædictus R. fecerit te securum de clamore suo prosequendo, tunc pone eum per vadium et salvos plegios quod sit coram me vel Justiciis meis ostensurus eâ die quare non fecerit. Et habeas ibi hoc breve, Teste &c.

C A P. 5.

Die autem statutâ, si non venerit neque se effoniaverit, vel si post tria effonia neque venerit neque responsalem miserit, quid sit tunc faciendum patet per illum Tractatum qui supra positus est de loquelis, per plegios attachiatis, et per primum librum. Utroque vero præsentem in Curiâ, si scripturam (Concordiam inter se factam continentem) utraque pars recognoverit, vel si per Justiciarios domini Regis, coram quibus Concordia ipsa facta fuit, Concordiam talem esse ^m proponitur in Curiâ, et

^m proponitur caret. C.

hoc

hoc per eorum ^a Recordum recte fuerit testatum; tunc is qui Concordiam ipsam infregit, remanebit in Misericordiâ domini Regis, et salvo attachiabitur quousq; securitatem invenerit bonam, quod Concordiam ipsam de cætero servabit, faciendo scilicet quod convenit, si id possibile sit, vel alias rationabile grantuma dversarii faciendo. Necessè est enim, quod id quod aliquis in Curiâ domini Regis coram domino Rege vel ejus Justiciis recognoverit, vel quod se facturum in manum ceperit, teneat is qui id cognovit vel in manum cepit. Si vero fuerit Concordia talis facta super placito terræ, tunc is qui in Curiâ convictus fuerit, vel confessus Finem ipsum legitime non observasse; si tenens fuerit, terram ipsam eo ipso amittet: sin autem, loquelam ipsam. Sin autem et partes ipsæ, una vel utraque, Chirographo communi contradixerint, tunc summonebuntur iidem Justiciæ quod sint die quæ ad id eis prefigeretur in Curiâ, ad recordandum in Curiâ, quomodo loquela illa, quæ fuit coram eis in Curiâ domini Regis, inter illum et illum de tantâ terrâ in villâ illâ, quam ipse clamavit versus illum, remansit; et si illi inde coram eis per eorum licentiam concordati fuerint, sub quâ formâ Concordia illa facta fuerit. Verum

^a Concordiam recte M.

distinguedum est, utrum Concordia illa facta fuerit in capitali Curiâ domini Regis, an coram Justiciis ^p itinerantibus. Quod si coram Justiciis itinerantibus facta fuerit, tunc ^q iidem Justiciæ summonebuntur, quod sint cum quibusdam discretis militibus de illo Comitatu, ubi facta fuerit Concordia illa, in Curiâ, qui Concordiæ ipsi interfuerint et rei veritatem sciant, ad faciendum tunc ibi Recordum illius loquelæ cum eisdem militibus, ad Curiam ex parte totius Comitatus propter id faciendum transmittendis, et per hoc breve.

C A P. 6.

Rex Vicecomiti salutem: Summone per bonos summonitores illos N. et R. quod sint coram me vel Justiciis meis eâ die, ad recordandum cum discretis militibus de illo Comitatu quomodo loquela de unâ hidâ terræ quam N. clamavit versus R. in illâ villâ, et unde placitum fuit coram eis in itinere suo, remansit in Curiâ meâ. Præterea præcipietur Vicecomiti illius Comitatus in quo fuerit terminata loquela coram Justiciis, quod habeat tunc Recordum illius loquelæ coram Rege vel ejus Justiciis per discretos mili-

^p errantibus. Quod C. M.
tur, C. B.

^q ita summonebun-

tes sui Comitatus; quod fiet per breve infra scriptum de Recordo tali presentando in Curia.

C A P. 7.

Rex Vicecomiti salutem: Præcipio tibi quod facias recordari in Comitatu tuo loquelam, quæ est inter illum et illum de tantâ terrâ in illâ villâ, &c. ut infra ^r Capitulo post proximum Capitulum.

C A P. 8.

Præsentibus itaque Justiciis in Curia, et in Recordo bene concordantibus, necesse est eorum Recordo stare, sine contradictione alterius partium, ut prædictum est. Si vero super hoc dubitaverint, ita quod non possint inde ascertari; tunc de novo placitum illud incipietur et deducetur in Curia.

C A P. 9.

Sciendum tamen quod nulla Curia Recordum habet generaliter præter Curiam domini Regis. In aliis enim Curiiis si quis aliquid dixerit unde eum penituerit, poterit id negare contra totam Curiam

^r capitulo post proximum capitulum. caret. C. M.

tertiâ manu cum sacramento, id se non dixisse affirmando, vel cum pluribus vel cum paucioribus, secundum consuetudinem diversarum Curiarum. In quibusdam tamen casibus habent Comitatus et aliæ Curia minores Recordum, per Affisam de Consilio ^t regni inde factam; quemadmodum si fuerit in Curia aliqua minore vadiatum duellum, et postmodum transferatur loquela illa in Curia domini Regis; tunc de clameo petentis et de defenso tenentis, et de verbis de quibus duellum illud sit judicatum et vadiatum, Curia ipsa suum Recordum habebit, etiam in Curia domini Regis; sed de aliis non, nisi de escambio campionis. Si enim postquam translata fuerit loquela illa in Curiam domini Regis, producat alius campio quam ille qui duellum vadiavit in Curia minore, et super hoc mota contentione; de hoc quoque stabitur Recordum minoris Curia per Affisam ^t regni. Præterea sciendum quod Recordum minoris Curia potest quis adjicere, se amplius aliquid dixisse, quam in Recordum ipso contineatur; et se id in Curia dixisse, per sacramentum duorum legalium virorum vel plurium, secundum consuetudinem Curia, contra totam Curiam probare: quia non tenetur Curia aliqua Re-

^t regni caret. H. C. B.
C. B. M.

^t regni caret.

cordum

cordum suum per duellum vel probare vel defendere. Excipere autem quandam partem ^u, concedere aliam, nulli licet, et hoc per Affisam ^w regni; cum tamen totum Recordum negare possit ab initio, præstito sacramento sub formâ præscriptâ. Licet autem non teneatur Curia ^x Recordum suum per duellum defendere, tenetur tamen Judicium suum tueri ^y per duellum. Ut si quis proponat versus Curiam aliquam se ei falsum Judicium fecisse; et ideo falsum, quia cum unus ita dixerit et alius ita responserit, Curia ipsa de his verbis et per hæc verba Judicium falsum ei fecit, et idem falsum Judicium ei reddidit per illum N. qui si hoc versus eum negare voluerit, paratus sit alius hoc versus eundem probare, maxime per aliquem idoneum testem qui hoc paratus sit dirationare. Sic utrinque poterit bene ad duellum inde perveniri. Sed utrum Curia ipsa teneatur per aliquem de Curia se defendere, vel per ^z alium extraneum hoc fieri possit, quæro. Et quidem tenetur se defendere maxime per illum qui Judicium id reddidit. Et quidem si Curia inde convicta fuerit, Dominus Curia in Misericordiâ Regis remanet, et perpetuo Curiam amittit: præterea tota Curia in Misericordiâ

^u Recordi additur. M. ^w regni; caret. H. C. B. M.
^x aliqua additur. H. B. M. ^y per duellum. caret.
H. B. M. ^z aliquem extraneum B.

domini Regis remanebit. Si vero calumniator in probatione defecerit, loquelam principalem eo ipso amittet: item Recordum potest habere quælibet Curia, ex beneficio principis; quemadmodum si dominus Rex aliquâ rationabili causâ motus, fecerit aliquam Curiam summoneri ad Recordum faciendum in Curia suâ; ita quod velit dominus Rex quod non liceat ejus Recordum contradici. Solet autem multotiens summoneri aliqua Curia, quod habeat Recordum alicujus loquelæ coram domino Rege vel ejus Justiciis, licet inde tale non habeat recordum cui contradici non possit; quia ex consensu partium poterit in loquelâ ipsâ per ipsum Recordum procedi: si Recordum illud tale esse^a consenserint, fit summonitio inde per tale breve.

C A P. 10.

Rex Vicecomiti salutem: Præcipio tibi quod facias recordari in Comitatu tuo loquelam quæ est inter illum et illum de tantâ terrâ in villâ illâ; et habeas Recordum illius loquelæ coram me vel Justiciis meis ad illum terminum per quatuor legales milites, qui interfuerunt ad Recordum id faciendum. Et summe per bonos summonitores illum qui ter-

^a concesserint, fit H. C. B.

ram illam clamat, quod tunc fit ibi cum loquelâ suâ, et illum qui terram illam tenet, quod tunc fit ibi ad audiendum ^b illud. Et habeas, &c.

C A P. II.

Præterea Recordum habent minores Curiaë, de his quæ in eis facta sunt, in Curiaë domini Regis: quod contingit quando aliquis Baro habet aliquam loquelam in Curiaë ^c suâ, unde aliqua rationabilis dubitatio oriatur, ita quod Curia ipsa non sufficiat eam determinare; tunc potest Dominus ipse ^d Curiam suam ponere in Curiam domini Regis. Ita quod de dubitatione ipsâ consilium et assensum habeat Curiaë domini Regis quid inde de jure fieri debeat. Et hoc debet dominus Rex de jure Baronibus suis, scilicet quod ob talem causam possint sui Barones Curias suas sic in Curiam suam ponere; ita quod faciat eis habere in Curiaë suâ de peritis hominibus suis, qui eis super hoc consilium præstent. Cum autem in Curiaë domini Regis super dubitationibus suis fuerint certificati, poterint inde cum loquelâ suâ redire et ipsam in Cu-

^b Recordum additur. B. M.

^c suâ, caret. B.

^d loquelam suam H. B.

riâ suâ deducere, et terminare. • Item Recordum habet Comitatus de plegiis datis et receptis in ipso Comitatu, et in similibus.

• *Idem* Recordum B.

LIBER

LIBER NONUS.

De homagiis et releviis, et servitiis,
et auxiliis, et de purpresturis et
limitibus invasis.

C A P. I.

PRÆDICTIS restat continuandum de homagiis faciendis et releviis recipiendis. Mortuo siquidem patre vel alio quocunque alicujus antecessore, tenetur Dominus Feodi ab initio recipere homagium recti hæredis, sive fuerit infra ætatem hæres ipse sive plenam habuerit ætatem, dummodo masculus sit. Fæminæ enim nullum homagium facere possunt de jure, licet plerunque fidelitatem Dominis suis præstare soleant. Veruntamen si fuerint maritatæ, mariti earum homagium Dominis suis de Feodo illarum facere debent; ita dico si Feoda illa homagium debeant. Sin autem hæres masculus fuerit et minor, nullam de jure vel de ipso hærede vel de tenemento suo habere

bere debet Custodiam Dominus Feodi, donec ipsius hæredis receperit homagium ^a; quia generaliter verum est quod nullum servitium, sive relevium sive aliud, potest quis ab hærede, sive fuerit major sive minor, exigere, donec ipsius hæredis receperit homagium de tenemento unde servitium habere clamat. Potest autem quis plura homagia diversis Dominis facere de ^b Feodis diversis diversorum Dominorum: sed unum eorum oportet esse præcipuum, et cum ligeanciâ factum; illi scilicet Domino faciendum, a quo tenet suum capitale tenementum is qui homagium facere debet. Fieri autem debet homagium sub hâc formâ, scilicet ut is qui homagium facere debet ita fiat ^c homo Domini sui, quod fidem illi portet de illo tenemento unde homagium suum præstat, et quod ejus in omnibus terrenum honorem servet, salvâ fide debitâ domino Regi et hæredibus suis. Ex hoc liquet quod vassallus non potest Dominum suum infestare, salvâ fide homagii sui; nisi forte se defendendo, vel nisi ex præcepto principis cum eo iverit contra Dominum ^d suum in exercitum. Et generaliter nihil de jure facere potest quis salvâ fide homagii, quod vertat ad exhæredationem Domini sui, vel ad dedecus corporis sui.

^a de tenemento additur, B.
H. B, ^c homagium Domini C.

^b Feodo diversorum
^d Regem in H. B.

Si quis ergo plura homagia pro diversis Feodis suis fecerit diversis Dominis, qui se invicem infestent; si capitalis Dominus ejus ei præceperit quod secum in propriâ personâ suâ eat contra alium Dominum suum, oportet eum ejus præcepto in hoc obtemperare, salvo tamen servitio alterius domini de Feodo quod de eo tenet. Patet itaque ex prædictis, quod si quis aliquid ad exhæredationem Domini sui fecerit, et super hoc convictus fuerit, feodum quod de eo tenet de jure amittet et hæredes ejus. Idem quoque erit si manus violentas quis in Dominum suum injecerit eum ledendo vel atroci injuriâ afficiendo, et hoc fuerit in Curiâ versus eum ^e legitime comprobatum. Sed utrum in Curiâ Domini sui teneatur quis se defendere versus Dominum suum de talibus objectis, quæro; et utrum Dominus suus possit eum ad id faciendum distringere per considerationem Curia suæ, sine præcepto domini Regis vel ejus Justiciarum, vel sine brevi domini Regis vel ejus capitalis Justiciæ? Et quidem de jure poterit quis hominem suum, per judicium Curia suæ, deducere et distringere ad Curiam suam venire. Et nisi se versus Dominum suum tertiâ manu, vel quotâ Curia sua consideraverit, possit se purgare, in Misericordiâ Domi-

^e *competenter probatum.* Sed C.

ni sui de toto Feodo quod de eo tenet remanebit. Item quæro, utrum Dominus possit distringere hominem suum veniendi in Curiam suam ad respondendum de servitio, unde Dominus suus queritur quod ei deforciat vel quod aliquid de servitio suo ei a retro sit? Et quidem bene poterit de jure hoc facere, etiam sine præcepto Regis vel ejus Justiciarum. Et ita poterit inter Dominum et hominem suum inde ad duellum vel ad magnam Assisam perveniri, per aliquem parium suorum qui de hoc testem se faciat, sicut ille qui viderit ipsum tenentem vel antecessores suos fecisse servitium id de Feodo illo ipsi Domino vel antecessoribus suis, et hoc paratus sit diracionare. Si vero super hoc convictus fuerit tenens ipse, de jure de toto Feodo, quod de Domino illo suo tenet, exhæredabitur. Sin autem non poterit quis tenentes suos justiciare, tunc demum ad Curie refugium erit necessarium decurrere. Potest autem homo liber masculus homagium facere, tam is qui ætatem habet quam is qui infra ætatem est, tam Clericus quam laicus. Episcopi vero consecrati homagium facere non solent domino Regi, etiam de Baronibus suis; sed fidelitatem, cum juramentis interpositis, ipsi præstare solent. Electi vero in Episcopos, ante consecrationem suam, homagia sua facere solent.

C A P.

C A P. 2.

Fiunt autem homagia de terris et tenementis liberis tantummodo de servitiis de redditibus certis, assignatis in denariis^f et in aliis rebus: Pro solo vero Domino fieri non debent homagia alicui, excepto principe. Verum de omnibus terris non semper fieri debet homagium; quia non de Dotibus, nec de maritagiis liberis, nec de Feodo juniorum sororum, de primogenitâ tenentium, infra tertium hæredem utrobique; nec de Feodo in liberam elemosinam dato, nec de aliquo tenemento dato quocunque modo in maritagium, quantum ad personam viri mulieris, cuius illud sit maritagium.

C A P. 3.

Fieri autem possunt homagia libero homini tam masculino quam fæminæ, tam majori quam minori, tam Clerico quam laico. Sciendum tamen quod si quis homagium fecerit mulieri de aliquo tenemento, quæ postea nupserit alicui viro; tenebitur vir ille eidem marito homagium facere de eodem tenemento. Quæri autem potest si quis aliquod tenementum versus aliquem per Concordiam factam in

^f vel in B.

Curiâ diracionaverit, qui tenementum id prius releviaverit versus capitalem Dominum; utrum ille, qui diracionavit, debeat tenementum illud * releviare.

C A P. 4.

Mutua quidem debet esse domini et homagii fidelitatis connexio, ita quod quantum homo debet Domino ex homagio, tantum illi debet Dominus ex Dominio ^h præter solam reverentiam. Unde si aliquis alicui donaverit aliquod tenementum pro servitio et homagio suo, quod postea alius versus eum diracionaverit, tenebitur quidem Dominus tenementum id ei warranzare vel competens escambium ei redere. Secus est tamen de eo qui de alio tenet Feodum suum sicut hæreditatem suam, et unde fecerit homagium; quia licet is terram illam amittat, non tenebitur ei Dominus ad escambium. Mortuo vero patre vel antecessore alicujus ut prædictum est, et hærede relicto qui infra ætatem sit, nullum jus habet Dominus Feodi in Custodiâ hæredis vel hæreditatis, nisi prius recepto homagio hæredis. Recepto vero homagio, in Custodiâ ipsius Domini remanebit hæres ipse cum hæreditate suâ sub formâ prædictâ, donec

* iterum additur. B. interim additur. M. solam H. B.

^h propter

plenam

plenam habuerit ætatem. Tandem vero eodem ad ætatem perveniente, et factâ ei hæreditatis restitutione, quietus erit à relevio ratione custodiæ. Mulier vero hæres alicujus relicta, sive plenam habuerit ætatem sive infra ætatem fuerit, in custodiâ Domini sui remanebit, donec de consilio Domini sui maritetur. Verum si infra ætatem fuerit, quando Dominus suus in Custodiam illam receperit, tunc ipsâ maritatâ quietâ erit hæreditas illa a relevio, quantum ad se et quantum ad virum suum. Sin autem habuerit ætatem eo tempore, licet aliquamdiu in Custodiâ Domini sui remaneat antequam maritetur, relevium tamen dabit maritus suus qui illam in uxorem duxerit. Semel autem præstitum Relevium a marito alicujus mulieris, utrumque, scilicet tam maritum quam uxorem, totâ vitâ suâ de Relevio ipsius hæreditatis acquietabit: quia nec mulier ipsa nec secundus maritus suus, si secundo nupserit, præmortuo viro suo, nec primus maritus suus, præmortuâ uxore suâ, terram illam iterum releviabit. Cum autem hæres masculus et notus hæres, ætatem habens, relinquatur, in suâ hæreditate se tenebit, ut suprædictum est, etiam invito Domino; dum tamen Domino suo, sicut tenetur, suum offerat homagium coram probis hominibus, et suum rationabile Relevium. Dicitur autem rationabile Relevium alicujus, juxta consuetudinem

consuetudinem regni, de Feodo unius militis centum solidi; de Socagio vero quantum valet census illius Socagii per unum annum. De Baroniis vero nihil certum statutum est, quia juxta voluntatem et Misericordiam domini Regis solent Baronizæ capitales de Releviis suis domino Regi satisfacere. Idem est de ¹ Serjantiis. Si vero Dominus ipse nec homagium nec rationabile Relevium ipsius hæredis velit recipere, tunc Relevium ipsum salvo custodiat, et per probos homines id sæpius Domino suo offerat. Qui si nullatenus id recipere voluerit, tunc hæres ipse de Domino suo domino Regi vel ejus Justiciis conqueratur, et tale breve inde habebit.

Huic incertitudini medetur Magna Carta c. 2.

C A P. 5.

Rex Vicecomiti salutem : Præcipe N. quod juste et sine dilatione recipiat homagium et rationabile Relevium R. de libero tenemento quod tenet in illâ villâ, et quod de eo tenere clamat : et nisi fecerit, summane eum per bonos summonitores quod sit coram me vel Justiciis meis, eâ die ostensurus quare non fecerit. Et habeas ibi summonitores et hoc breve T. &c.

¹ Serjantiis. Si C.

C A P. 6.

De absentia siquidem ipsius summoniti quomodo sit judicandum, vel qualiter ad Curiam venire idem distringendus sit, ex predictis colligi potest. Tandem vero ad Curiam veniens, aut recognoscet illum ad rectum heredem, aut negabit eum inde esse heredem, aut dubitabit utrum sit rectus heres an non. Item si recognoscat eum heredem, aut negabit eundem sibi obtulisse homagium suum et rationabile relevium, aut id confitebitur. Si itaque id totum sic confiteatur, aut statim recipiet homagium et rationabile relevium ipsius in Curia, aut ei diem competentem dabit qua id faciet. Idem quoque dicendum est, etsi negaverit eum obtulisse sibi homagium suum vel relevium, dummodo recognoscat eum ad heredem. Sin autem precise negaverit eum esse heredem, tunc quidem, si extra seisinam esset, posset quidem Assisam versus Dominum suum querere de morte antecessoris sui. Veruntamen si in Seisina sit, ita in Seisina se teneat et patienter sustineat, donec placeat Domino suo homagium suum inde recipere; quia non prius tenetur quis de relevio suo Domino suo respondere, donec ipse homagium suum receperit de Feodo unde ei debet homagium. Si vero dubitaverit Domi-

L nus

nus ipse utrum rectus hæres fuit an non, qui homagium suum ei offert, quemadmodum si non fuerit hæres notus ab ipso Domino vel etiam a vicineto tanquam hæres, tunc poterit quidem Dominus Feodi terram illam in manum suam capere et retinere donec id clarius constet ei; id quod dominus Rex de cunctisⁱ Baroniis suis capitalibus facere solet. Mortuo enim aliquo capitali Barone suo, statim Baroniam in manu suâ retinet Rex, donec hæres^k grantum suum fecerit de relevio, licet hæres ipse plenam habuerit ætatem. Possunt autem Domini ex rationabili causâ receptiones homagiorum et relevii de Feodis suis quandoque differre; veluti si alius quam is qui se facit hæredem, clamet jus in hæreditate suâ; pendente enim lite, non debet inde recipi homagium, vel dari relevium: aut si Dominus ipse jus se credit habere tenendi hæreditatem ipsam in Dominico suo. Et tunc quidem si placitaverit inde versus illum, qui in Seifina est, per breve domini Regis vel ejus Justiciarum, poterit tenens ipse ponere se in magnam Assisam domini Regis, quæ sub quâ formâ procedere debeat in secundo libro supra explicitum est, nisi quia de quibusdam articulis sit hic quædam variatio,

ⁱ *Baronibus suis M.*
C. B. M.

^k *grantum suum H.*

quod

quod ex hoc brevi ad id faciendum liquet.

C A P. 7.

Rex Vicecomiti salutem. Summone per bonos summonitores quatuor legales milites de vicineto illius villæ, quod sint coram me vel Justiciis meis eâ die ibi ad eligendum super sacramentum suum duodecim, &c. qui melius rei veritatem sciant, ¹ et dicere velint, ad faciendam recognitionem, utrum N. majus jus habet tenendi unam hydram terræ in illâ villa de T. vel ipse R. tenendi eam in Dominico suo, quam ipse R. petit per breve meum versus prædictum N. et unde N. qui terram illam tenet, posuit se in Assisam meam, et petit recognitionem fieri, utrum ille majus jus habeat tenendi terram illam in Dominico, vel prædictus N. tenendi de eo. Et summone per bonos summonitores prædictum N. qui terram illam tenet, quod tunc sit ibi auditorus illam electionem. Et habeas ibi, &c. T. &c.

C A P. 8.

Postquam vero convenerit inter Dominum et hæredem tenentis sui de rationabili relevio dando et recipiendo, poterit idem hæres rationabilia auxilia de hominibus suis inde exigere; ita tamen mode-

¹ et dicere velint, caret. C.

Quid fuerit
rationabile
auxilium,
definitum
est statuto
W. primi
c. 35.

rate secundum quantitatem Feodorum suorum et secundum facultates, ne nimis gravari inde videantur, vel suum contementum amittere. Nihil autem certum statutum est de hujusmodi auxiliis dandis vel exigendis, nisi ut prædicta forma inviolabiliter observetur. Sunt præterea alii casus in quibus licet Dominis auxilia similia, sed sub formâ præscriptâ, exigere ab hominibus suis : veluti si filius et hæres suus miles fiat, vel si primogenitam filiam suam maritaverit. Utrum vero ad ^m guerram suam manutenendam possint Domini hujusmodi auxilia exigere, quæro. Obtinet autem quod non possunt ad id tenentes distringere de jure, nisi quatenus facere velint. Possunt autem Domini tenentes suos ad hujusmodi rationabilia auxilia reddenda etiam suo jure, sine præcepto domini Regis vel ejus Capitalis Justitiæ, per judicium Curie suæ distringere per catalla quæ in ipsis Feodis invenerint, vel per ipsa Feoda si opus fuerit : ita tamen quod ipsi tenentes inde deducantur juste secundum considerationem Curie suæ et consuetudinem rationabilem. Si ergo ad hujusmodi auxilia rationabilia reddenda posset aliquis Dominus ⁿ tenentes suos ita distringere, multo fortius distractionem eo modo licite poterit facere pro ipso relevio

^m guerram suam C. M.

ⁿ homines suos B.

suo,

fuo, vel pro ° necessario servitio suo de Feodo suo sibi debito. Verum si Dominus potens non fuerit tenentem suum pro servitiis suis vel consuetudinibus iustificiare; tunc decurrendum erit ei ad auxilium ^p Regis vel Capitalis Justiciæ, et tale breve inde habebit.

C A P. 9.

Rex Vicecomiti salutem : Præcipio tibi quod justicies N. quod iuste et sine dilatione faciat R. consuetudines et recta servitia quæ ei facere debet de tenemento suo, quod de eo tenet in illâ villâ, sicut rationabiliter monstrare poterit eum sibi deberi, ne oporteat eum amplius inde conqueri pro defectu ^q recti T. &c.

C A P. 10.

Sequitur autem placitum per hoc breve : is qui queritur in Comitatu coram Vicecomite, et servitia sua in releviis vel in aliis rebus juxta consuetudinem illius Comitatus exiget. Et si jus suum inde dirationaverit, adversa pars rationabile relevium suum ipsi Domino suo reddet, et præterea in Misericordiâ Vicecomitis ^r erit : quia generaliter ^r verum est, quod

° alio additur C. ^p regium vel H. C. B. M.
^q justiciæ T. H. C. B. M. ^r remanebit : quia B.
^r verum est, quod caret. H. C. B.

de quolibet plácito quod in Comitatu deducitur et terminatur, Misericordia quæ inde provenit Vicecomiti debetur: quæ quanta esse debeat, per nullam Affisam generalem determinatum est; sed, pro consuetudine singulorum Comitatum, debetur in quodam Comitatu plus, in quodam minus.

C A P. II.

Sequitur autem de purpresturis. Dicitur autem purprestura vel porprestura proprie, quando aliquid super dominum Regem injuste occupatur, ut in Dominicis regiis, vel in viis publicis obstructis, vel in aquis publicis ^t transversis a recto cursu, vel quando aliquis in civitate ^u super regiam plateam aliquid edificando occupaverit. Et generaliter quotiens aliquid fit ad nocumentum regii tenementi, vel regię viæ vel civitatis, placitum inde ad Coronam domini Regis pertinet. Inquiruntur autem hujusmodi purpresturæ, vel in capitali Curiâ, vel coram Justiciis Regis ad tales inquisitiones faciendas in diversas regni partes transmissis, per juratam patriæ sive viceneti. Et qui per juratam ipsam aliquam hujusmodi fecisse purpresturam convictus fue-

^t *trebornatis* a H, C, B, M, tur. B.

^u *domini Regis* addi-

rit,

rit, in Misericordiâ domini Regis remanebit de toto Feodo quod de eo tenet, et quod occupavit, reddet; et si in civitate super regiam plateam edificando occupasse convictus fuerit, edificia quoque illa domino Regi remanebunt, illa scilicet quæ in territorio regio probata fuerint constructa; et nihilominus in Misericordiâ domini Regis remanebit. Est autem Misericordia domini Regis quâ quis per juramentum legalium hominum de vicineto eatenus americiandus est, ne aliquid de suo honorabili contemento amittat. Cum quis contra alium quam contra Regem purpresturam fecerit, aut contra Dominum suum ^v facit, aut contra alium. Si contra Dominum suum, et non infra Assisam, tunc distringetur ipse occupator, quod ad Curiam Domini sui veniat id ad resciturus: ita dico si aliud habuerit de eo tenementum, et per hoc breve.

C A P. 12.

Rex Vicecomiti salutem: Præcipio tibi quod justicies N. quod ^x sine dilatione veniat in Curiâ I. Domini sui, et ibi stet ei ad rectum de libero tenemento suo quod super eum occupavit, ut dicit, ne oporteat &c, T. &c.

^v facit, aut contra alium. Si contra Dominum suum, caret. H. B. ^x jussu et additur, B.

L 4

C A P.

C A P. 13.

Qui si super hoc convictus fuerit in Curiâ Domini sui, tenementum illud, quod de illo Domino suo tenuerit, sine recuperatione amittet. Sin autem nullum aliud tenementum de eodem Domino habuerit, tunc Dominus ipse versus eum placitabit in Curiâ capitalis Domini per breve de Recto. Similiter si quis super aliquem ⁷ non Dominum suum aliquid in hunc modum occupaverit, et non infra Assisam, per breve de Recto inde placitabit. Si autem infra Assisam hæc facta fuerint, tunc locum habet recognitio de novâ disseisinâ ad recuperandam Seisinam, unde infra dicetur. In hujusmodi prepresturis faciendis, quandoque invaduntur ipsi limites terrarum et per occupationem exceduntur; et tunc alterutro vicinorum super hoc conquerente in Curiâ, præcipietur quidem Vicecomiti, quod coram eo per legales homines de vicineto fiat visus illorum limitum, et per eorum sacramentum faciat eos esse sicut esse debent, et esse solebant tempore Regis H. avi domini Regis, et per hoc breve.

⁷ non caret, H. B.

C A P.

C A P. 14.

Rex Vicecomiti salutem : Præcipio tibi quod iuste et sine dilatione facias esse rationabiles divisas inter terram R. in illâ villâ, et terram Ade de Byri, sicut esse debent et esse solent, et sicut fuerunt tempore Regis H. avi^z mei, unde R. queritur quod Adam iniuste et sine iudicio occupavit plus inde quam pertinet ad liberum tenementum suum de Byri; ne amplius inde clamorem audiam pro defectu Justitiæ, T. &c.

^a *domini Regis, unde C. B.*

LIBER DECIMUS.

De Debitis laicorum quæ debentur ex diversis contractibus, videlicet ex venditione, emptione, donatione, mutuo, commodato, locato, conducto, et de plegiis et vadiis five mobilibus five immobilibus et de Cartis debita continentibus.

C A P. 1.

PLACITUM quoque de Debitis laicorum spectat ad Coronam et dignitatem domini Regis. Cum quis itaque de Debito quod sibi debetur Curiaë queritur, si placitum illud ad Curiam Regis trahere possit, tale breve de primâ summatione faciendâ habebit.

C A P. 2.

Rex Vicecomiti salutem : Præcipe N. quod juste et sine dilatione reddat R. centum
tum

tum marcas quas ei debet, ut dicit, et unde queritur quod ipse ei injuste deforciat. Et nisi fecerit, summane eum per bonos summonitores, quod sit coram me vel Justiciis meis apud Westmonasterium a clauso Paschæ in quindecim dies, ostensus quare non fecerit. Et habeas ibi summonitores et hoc breve T. &c.

C A P. 3.

De absentia quidem utriusque partis qualiter judicandum sit, vel de default ante litis ingressum, in superioribus satis dictum est. Illud tamen notandum est quod non solet Curia Regis aliquam distractionem facere ad ^a justificandum aliquem per catalla, quod ad Curiam veniat pro aliquo placito. Ergo in tali placito, de consilio Curie potest quis distringi per Feodum suum, vel per plegiorum attachiamentum, sicut in aliis placitis fieri solet. Utroque vero existente in Curia, is qui petit pluribus ex causis debitum petere potest. Aut enim debetur ei quid ex causa mutui, aut ex causa venditionis, aut ex commodato, aut ex locato, aut ex deposito, aut ex alia justa debendi causa. Ex causa mutui debetur aliquid, cum quis credit alii aliquid tale quod consistit in numero vel pondere vel

^a justificandum aliquem C.

mensurâ.

mensurá. Cum quis itaque aliquid tale crediderit, si plus eo receperit, Usuram facit; et si in tali crimine obierit, damnabitur tanquam usurarius per legem terræ, unde superius dictum est plenius. Cum quid autem creditur alicui, solet illud plerunque credi sub plegiorum datione; quandoque sub vadii positione; quandoque sub fidei interpositione; quandoque sub Cartæ expositione; quandoque etiam sub plurium istorum simul securitate. Cum ergo aliquid debetur sub plegiorum datione tantum, si principalis debitor ita inde defecerit quod non habeat unde solvere possit, tunc demum recurrendum erit ad plegios, et inde summonentur per tale breve.

C A P. 4.

Rex Vicecomiti salutem: Præcipe N. quod iuste et sine dilatione acquietet R. de centum marcis versus N. unde eum ^b applegiavit ut dicit, et unde queritur quod eum non acquietavit inde. Et nisi fecerit, summane eum per bonos summonitores, &c.

C A P. 5.

Apparentibus siquidem plegiis in Cu-

^b *plegiavit* ut C. B. M.

riá,

riâ, aut confitentur suam plegiationem aut negant. Si confiteantur, tunc autem tenentur creditori inde satisfacere ad terminos competentes ei in Curiâ ad id assignatos; vel se ab illâ plegiatione per solutionem vel alio modo legitimo acquiescisse, tenentur legitime probare. Tenentur autem plegii, si plures fuerint, singuli in totum, nisi aliter convenerit quando se plegios inde fecerunt, et ad inde satisfaciendum simul sunt distringendi. Ita quod si plures dati fuerint plegii, et aliquis vel aliqui eorum non habeant unde reddere possunt, ipsum onus acquiescenciæ ad cæteros vel in totum, vel in quantum ipsi defecerint, spectabit. Verum si de debitore aliquo plegiando plegii pro certis partibus dati fuerint, quicquid de quibusdam eorum plegiorum contigerit, reliqui non nisi pro partibus suis inde respondere cogentur. Poterit ergo ex hoc esse contentio quandoque inter creditorem et plegios, quandoque inter ipsos plegios, si plegius aliquis dicat se de minori summâ plegiasse principalem debitorem, et contra eum dicatur quod de majori. Cum enim singuli plegii de certis partibus constituuntur, tunc necesse habet ipse creditor cum illo agere qui minus confitetur se debere ex suâ plegiatione quam debeat. Sin autem quidam eorum in totum, quidam de certis partibus constituantur plegii; tunc

tunc quidem necesse erit illis qui in totum plegiaverint, agere cum illis qui minus quam inde debent confitentur se debere. Quod qualiter probari debeat, ex sequentibus liquebit. Soluta vero eo quod debetur ab ipsis plegiis, recuperare inde poterint ad principalem debitorem, si postea habuerit unde eis satisfacere possit, per principale placitum de debitis, unde inferius dicetur. Sciendum tamen quod si quis alium plegiaverit de stando ad rectum in aliquâ loquelâ, et pro defaultâ ipsius quem plegiaverit in Misericordiam incidit, ita quod ob illam causam aliquid persolverit, super hoc de cætero nil recuperare poterit versus illum quem plegiavit. Quicumque autem alium plegiaverit de stando ad rectum de aliquo placito quod pertinet ad Coronam domini Regis, ut de Pace domini Regis infractâ, vel de alio, si non habuerit eum ad rectum, pro plegiatione illâ incidet in Misericordiam domini Regis, quæ qualis sit superius dictum est; et per hoc liberabitur ab illâ plegiatione. Sin autem plegii ipsi plegiationem in Curiâ negaverint; tunc, si plures fuerint inde dati plegii, aut omnes negant plegiationem illam, aut quidam confitentur et quidam negant. Si vero quidam confitentur et quidam negant, tunc placitum inde esse poterit, tum inter ipsum creditorem et plegios, tum inter plegios confitentes et plegios negantes,

negantes, secundum quod supradictum est. Quæ vero diracionatio inde exigatur, inter quoscunque placitum illud veratur, quæro; utrum scilicet per duellum fieri debeat an alio modo, vel utrum scilicet plegii, per juramentum tot hominum quot Curia exigit, plegiationem ipsam possint negare. Dicunt autem ad hoc quidam, quod creditor ipse, suo et legitimorum testium juramento, poterit hoc de jure probare versus ipsos plegios, nisi plegii ipsi eum velint a sacramento levare; nunc, quando petens ipse paratus accedit ad faciendum ^c sacramentum; olim vero oportuit hoc fieri ante legem vadiatam. Sic ergo in tali casu potest inde perveniri ad duellum.

C A P. 6.

Creditur quoque mutuo res aliqua sub vadii positione; quod cum fit, quandoque res mobiles, ut catalla, ponuntur in ^d vadium, quandoque res immobiles, ut terræ et tenementa et redditus, sive in denariis sive in aliis rebus consistentes. Item cum inter creditorem et debitorem convenerit de vadio interponendo cujuscunque modi res invadiata sit; debitor ipse aut statim ipsi creditori facit habere

^c *juramentum*; olim C.
doque B.

^d *vadimonium*, quan-

fui vadii seifinam, postquam sibi rem mutuo datam accepit, aut non. Item invadiatur res quandoque ad terminum, quandoque sine termino. Item quandoque invadiatur res aliqua in mortuo vadio, quandoque non. Mortuum vadium dicitur illud cujus fructus vel redditus interim percepti in nullo se acquietant. Cum itaque res mobiles ponuntur in vadium, ita quod creditori inde ° fiat seifina, et ad certum terminum; salvo tenetur creditor vadium illud custodire, ita quod nec eo utatur, vel quocunque modo tractet illud quare deterius efficiatur. Sin autem in custodia deterius factum fuerit infra terminum f per culpam creditoris, computabitur in debitum ei ad valentiam ipsius deteriorationis. Præterea, si res talis fuerit, quod expensas exigat et cultum necessarium, veluti ut pascatur, vel reficiatur, secundum quod convenerit inde inter creditorem et debitorem servabitur inter eos. Præterea, cum ad certum terminum res aliqua ponatur in vadium, aut ita convenit inter creditorem et debitorem, quod si ad terminum illam vadium suum non acquietaverit § debitor ipse, tunc vadium ipsum remanebit ipsi creditori, ita quod negotium suum, sicut de suo, inde faciat;

° *facit Seifinam, et M. caret. M.* § *per culpam creditoris, debitor caret. G. B.*

aut nihil tale inter eos convenit. In priori casu stabitur conventioni : in secundo, existente termino, si fuerit debitor in morâ solvendi debitum, poterit creditor se inde conqueri, et iusticiabitur² debitor ut ad Curiam veniat et inde respondeat, et per hoc breve.

C A P. 7.

Rex Vicecomiti salutem : Præcipe N. quod iuste et sine dilatione acquietet rem illam quam invadiavit R. pro centum marcis usque ad terminum qui præteriit, ut dicit, et unde queritur quod eam nondum acquietavit ; et nisi fecerit, &c.

C A P. 8.

Qualiter autem distringendus sit ut ad Curiam veniat, utrum pet ipsum vadium an alio modo, quæro. Illud autem relinqui potest consilio Curix, quia utrolibet modo potest res satis competenter expediri. Oportet enim quod aliquando præsens sit in Curiâ antequam res sua creditori clametur quietata : possit enim præsens aliquid dicere quare res ipsa creditori non remaneret quietata. Existens vero in Curiâ debitor ipse, aut confitetur se rem illam in vadium pro debito illo posuisse, aut negat. Si confitetur, quia

² debitor caret. C. B.

eo ipso constitetur debitum, præcipietur ei quod ad rationabilem terminum vadium ipsum acquiescat; et nisi fecerit, dabitur licentia ipsi creditori de cætero negotium suum de vadio ipso, sicut de propriâ re, facere quomodo voluerit. Sin autem id neget, tunc rem ipsam aut dicit suam esse, sed aliquâ de causâ ab ejus decidisse possessione, et alium in possessione constitutum ut ex commodato aut ex Commendatione, custodiæ causâ, aut aliâ hujusmodi causâ; aut in Curiâ eandem rem suam non esse confitebitur: quod si fecerit, dabitur statim licentia ipsi creditori de re ipsâ ut de propriâ disponere. Si vero rem illam suam esse dicat, sed neget tam vadium quam debitum; tunc tenebitur ipse creditor probare versus eum quod tantum ei credidit quantum est in demandâ suâ, et quod rem ipsam ei inde nominatim in vadium posuit. Qualis enim dirationatio inde esse debeat, ex prædictis patere potest, quæ supradicta sunt de plegiis qui plegiationem suam negant. Ante terminum vero debitum peti minime potest. Si vero non ad aliquem terminum sed sine termino res aliqua invadietur, quocunque tempore voluerit creditor, debitum petere potest. Soluta autem eo quod debetur ab ipso debitore, tenetur ipse creditor rem invadiatam ei sine aliquâ deterioratione restituere: ^h nec

^h ut si C.

si res

si res illa aliquo casu amissa fuerit aut deteriorata in custodiâ, per id versus debitorem minime liberabitur; quia precisè tenetur aut rem invadiatam restituere vel de eâ satisfacere, aut debitum amittere. Quandoque vero convenit inter debitorem et creditorem de re aliquâ ^l invadiatâ, acceptâ à debitore re ^k mutuâtâ, si non sequatur ipsius vadii traditio, quomodo consuletur ipsi creditori in tali casu, maxime cum possit eadem res pluribus aliis creditoribus, tum prius tum posterioribus, invadari? Super hoc notandum est, quod Curia domini Regis hujusmodi privatas conventiones de rebus dandis vel accipiendis in vadium, vel alias hujusmodi, extra Curiam sive etiam in aliis Curiiis quam in Curia domini Regis ^l factas, tueri non solet nec warrantizare; et ideo si non fuerint servatæ, Curia domini Regis se inde non intromittet, ac per hoc de jure diversorum creditorum priorum vel posteriorum, aut de privilegio eorum, non tenetur respondere. Cum vero res immobilis ponitur in vadium, ita quod inde facta fuerit seisinâ ipsi creditori, et ad terminum; aut ita convenit inter creditorem et debitorem quod exitus et redditus interim se acquietent, aut sic quod

^l *Invadiandâ*, acceptâ B.

^k *mutuandâ*, si B.

^l factas tueri non solet nec warrantizare; et ideo si non fuerint servatæ, Curia domini Regis caret. H. C. B. M.

in nullo se acquientent. Prima conventio justa est et tenet : secunda injusta est, et inhonesta, quæ dicitur mortuum vadium ; sed per Curiam domini Regis non prohibetur fieri, et tamen reputat eam pro specie Usuræ. Unde si quis in tali vadio decesserit, et post mortem ejus hoc fuerit probatum, de rebus ejus non aliter disponetur quam de rebus usurarii. Cætera ferventur, ut prius de vadiis in rebus mobilibus consistentibus dictum est. Notandum tamen quod ex quo aliquis solverit id quod debuit, vel solvere se obtulit competenter ; si creditor ulterius vadium penes se maliciose detinuerit, debitor ipse, se inde Curiaë conquerens, tale breve habebit.

C A P. 9.

Rex Vicecomiti salutem : Præcipe N. quod juste et sine dilatione reddat R. ^m totam terram vel terram illam in illâ villâ quam ei invadiavit pro centum marcis ad terminum qui præteriit, ut dicit, et denarios suos ⁿ idem recipiat ; vel quam inde acquietavit, ut dicit : et nisi fecerit, summane eum per bonos, &c.

^m tantam terram H. C. B. M.
C. B. M.

ⁿ inde recipiat ;

C A P. 10.

Apparens autem in Curiâ creditor super hoc summonitus, aut cognoscet terram illam ad vadium suum, vel dicet se tenere terram illam ut Feodum suum. In primo casu oportet eum aut vadium reddere, aut rationabilem causam ostendere in Curiâ, quare id facere non debeat. In secundo vero casu, utrolibet eorum petente, id est creditore vel debitore, ponetur super Recognitionem patriæ utrum creditor teneat terram illam ut Feodum suum vel vadium suum, vel utrum ° pater ejus vel alius antecessor fuerit inde seifitus, ut de Feodo vel ut de vadio die quâ obiit; et sic potest objici ei qui Seifinam patris sui inde petit: et sic poterit super hoc Recognitio multipliciter variari pro modo petendi, et pro modo respondendi. Si autem Recognitio à neutro petatur, procedet placitum ^p in Curiâ super recto.

C A P. 11.

Creditor siquidem, si à Seifinâ ^q suâ ceciderit per debitorem vel per alium, nullam inde Seifinam per Curiam recu-

° pater caret. H.
sui ceciderit M.

^p in Curia caret. B.

^q vadii

perabit, nec etiam per Recognitionem de Novâ Disseisinâ. Si enim per alium quam per debitorem injuste et sine Judicio de vadio suo fuerit disseisitus, debitor ipse poterit habere Assisam de Novâ Disseisinâ. Si vero per debitorem ipsum, nullum versus eum per Curiam recuperare habebit de vadio suo recuperando, vel de novo ^r ingressu, nisi per ipsum debitorem: oportet enim ipsum creditorem ad principale placitum reverti, ut justicietur debitor ut ei de debito suo satisfaciatur. Et summonebitur inde debitor per breve supra dictam de primâ summonitione faciendâ.

C A P. 12.

Die autem statutâ debitore apparente in Curiâ, creditor ipse si non habeat inde vadium neque plegios neque aliam directionationem nisi solam fidem, nulla est hæc probatio in Curiâ domini Regis. Veruntamen de fidei lesione vel transgressione inde agi poterit in Curiâ Christianitatis. Sed Judex ipse ecclesiasticus, licet super crimine tali possit cognoscere et convicto penitentiam vel satisfactionem injungere; placita tamen de debitis laicorum vel de tenementis in Curiâ Christianitatis per Assisam regni, ratione fidei interpositæ, tractare vel terminare non

^r ingressum, nisi C.

potest.

potest. Oportet ergo creditorem aliis uti probationibus, si debitor debitum ipsum neget. Si enim illud confiteatur, tunc tenetur inde satisfacere simili modo ut prædictum est de plegiis confitentibus; per testem siquidem idoneum, potest inde fieri dirationatio; et per Duellum, et per Cartam quoque. Cum quis itaque ad debiti sui probationem Cartam adversarii sui vel ^f antecessoris ejus offerat in Curiâ, aut Cartam ipsam advocat adversarius, aut non. Si debitor Cartam ^f suam non advocet, duobus modis eidem contraire vel contradicere potest; scilicet ipsum sigillum ^u in Curiâ recognoscendo suum esse, sed tamen vel per se vel per suum assensum, sive antecessoris sui, Cartam esse confectam negando, vel omnino et sigillum et Cartam negando. In primo casu ubi sigillum suum esse publicè recognoverit in Curiâ, Cartam illam præcisè tenetur warrantizare; et conventionem in ipsâ Cartâ expressam, sicut in eâ continetur, omnino servare sine contradictione; et suæ malæ custodiæ impudet, si damnum incurrat per sigillum suum male custoditum. In posteriore vero casu, poterit in Curiâ Carta ipsa per aliquem idoneum testem, præsertim ipsi Cartæ insertum, probari per Duellum.

^falicujus additur. B.

^fillam advocet, B.

^u in Curiâ caret. M.

Alio etiam modo solet fides Cartis imponi in Curiâ, scilicet aliquibus certis et manifestis indiciis; veluti per alias Cartas eodem sigillo signatas, et de quibus constet quod ejus Cartæ sint qui Cartam illam suam esse negat, ita quod eas bene warrantizat in Curia. Tunc enim, si ita per omnia sibi concordent quod nulla suspicio diversitatis sigillorum appareat, haberi solet pro convicto; et sive hoc sive alio legitimo modo aliquis convincatur, super tali opere loquelam semper amittet, sive placitum fuerit de debito, sive de terrâ, sive de quâcunque aliâ re, et præterea in Miserecordiâ Regis remanet. Generaliter autem verum est, quod quicumque aliquid dixerit in Curiâ vel in placito, quod iterum negaverit; vel unde sequelam vel warrantum vel probationem sufficientem non habuerit; vel ad cujus contrarium dicendum, vel ad quod negandum per sufficientem probationem districtus fuerit; in Misericordiâ domini Regis remanet. Si vero Cartam illam ab initio advocet is contra quem producit ad debitum aliquod probandum, tunc juxta Cartæ illius tenorem tenebitur ipse debitor creditori satisfacere. Cum vero aliquid mutuo creditur sub plurium prædictorum * securitate simul, tunc quoque, ex quo debitor ipse recte defecerit,

* *authoritate simul, B.*

distringendus est ipse simul per omnes securitates illas. Ideo enim plures securitates ab eo inde receptæ sunt, ut citius, deficiente debitore, creditori inde satisfaciat quam si una sola securitas intervenisset.

C A P. 13.

Ex causâ quoque commodati solet res aliqua quandoque deberi, ut si rem meam tibi gratis commodem ad usum inde percipiendum in servitio tuo. Expleto quidem servitio, rem meam mihi teneris reddere sine deterioratione si extet: sin autem res ipsa interierit, vel perdita fuerit quocunque modo in custodiâ tuâ, omnino teneris ad rationabile pretium mihi restituendum. Sed sub quâ vel cujus probatione præstandum; præterea si quis usque ad certum locum rem suam usque ad certum ^x tempus ^y alii commodaverit, et is qui eam ita recipit ultra illum locum vel illud tempus eâdem re usus fuerit; in quantum id emendare debeat, vel sub quâ probatione, vel cujus idem sit judicandum, quæro. A furto enim omnimodo excusatur, per hoc quod initium habuerit suæ detentionis per dominum illius rei. Quæro item utrum dominus

^x terminum alii B. ^y alii commodaverit, et is qui eam ita recipit ultra illum locum vel illud tempus ~~saret~~. H. B.

possit

possit rem suam, ita alii commodatam, infra tempus vel locum revocare, præsertim si ejus usu ipsemet interim indigeat.

C A P. 14.

Ex causâ quoque emptionis et venditionis debetur aliquid, cum quis rem suam alicui vendiderit; debetur enim pretium ipsi venditori, et res emptæ ipsi emptori. Perficitur autem emptio et venditio cum effectu, ex quo de pretio inter contrahentes convenit; ita tamen quod secuta fuerit rei emptæ et venditæ traditio, vel quod pretium fuerit solutum totum sive pars, vel saltem quod arrhæ inde fuerint datæ et receptæ. Sed in duobus prioribus casibus nullo modo potest alteruter contrahentium solâ voluntate à contractu resilire, nisi ex aliquâ justâ et rationabili causâ; veluti si inter eos convenierit, ut liceat alterutri eorum inde se impune retrahere infra certum terminum; tunc enim licet utrique (sicut convenit) infra datum terminum à contractu impune recedere: quippe generaliter verum est, quod conventio legem vincit. Præterea si venditor ipse rem suam vendiderit emptori tanquam sanam et sine mahemio, ^z si postea probare poterit emptor rationa-

^z si postea probare poterit emptor rationabiliter, rem ipsam tempore contractus minus sanam fuisse et cum mahemio, caret. H. B.

biliter

biliter rem ipsam tempore contractus minus sanam fuisse et cum mahemio, tunc quidem venditor tenebitur rem suam retro habere. Verum sufficit rem fuisse idoneam tempore contractus, quicquid postea de illa contingat. Sed infra quod tempus liceat hoc probare vel inde conqueri, quæro; maxime ubi nullum pactum intervenit. Ubi vero solæ arrhæ datæ sunt, si emptor à contractu recedere voluerit, id ei cum arrharum amissione licebit. Si autem venditor recedere voluerit in tali casu, quæro utrum sine pænâ id facere possit; quod non videtur, quia tunc videretur in hoc melioris conditionis venditor quam emptor: quod si impune id fieri nequit, quam pœnam inde præstabit? Periculum autem rei venditæ et emptæ illum generaliter respicit qui eam tenet, nisi aliter convenerit.

C A P. 15.

Warrantizare autem venditor et hæredes ejus tenentur emptori et hæredibus suis rem venditam, si fuerit res immobilis; et inde ponatur in placitum emptor ipse vel hæredes ejus eo modo quo supra expositum est in tractatu de Warrantis. Si vero fuerit res mobilis quam quis petit versus emptorem, eo quod prius fuerit ei vendita vel donata, aut ex aliâ justâ causâ

causâ ^a adquisita, nec adjecta ^b fuerit ab eo felonia, idem dicendum erit quod de re immobili prædictum est. Si vero ex causâ furtivâ res aliqua petatur versus emptorem, tenetur precisê se ab omni causâ furtivâ sibi impositâ defendere, aut Warrantum inde vocare. Si itaque emptor ipse Warrantum vocaverit, aut certum aut incertum: si certum vocaverit quis Warrantum in Curiâ, quem dicat se velle habere ad Warrantum ad rationabilem terminum, tunc ei ponendus est inde dies in Curiâ. Et si ad diem illum præsens fuerit ille qui vocatus fuerit ad Warrantum, et venditionem suam et rem venditam ipsi emptori warrantizaverit in Curiâ, tunc emptor ipse omnino liberabitur inde, ita quod nihil de cætero inde perdere poterit. Si autem de Warrantizatione ei defecerit, tunc erit inde placitum inter emptorem et Warrantum suum, ita quod ad Duellum inde poterit perveniri. Sed nunquid warrantus poterit Warrantum in Curiâ vocare? Quod si sic est, ad ^c quod Warrantum erit standum. Præterea cum quis ita nominat Warrantum de re quæ petitur furtivâ, solet Warrantus ipse attachiari per tale breve Vicecomiti directum.

^a *acquietata*, nec H.
^c *quantum warrantum* H. B.

^b *fuerit ab eo caret*. C.

C A P. 16.

Rex Vicecomiti salutem : Præcipio tibi quod sine dilatione attachiari facias per falvos et securos plegios N. quod sit coram me vel Justiciis meis eâ die ad warrantizandum R. illam rem quam H. clamat adversus R. ut furtivam ; et unde prædictus R. eum traxit ad Warrantum in Curiâ meâ vel ad ostendendum quare ei warrantizare non debeat. Et habeas ibi summonitores et hoc breve, &c.

C A P. 17.

Si vero incertum Warrantum vocaverit ; in tali casu, si sufficientem habuerit probationem de legitimo mercatu suo, id eum à feloniâ liberabit. Sed tamen à damno non conservat, ° quod non, scilicet, rem illam amittat. Si autem super hoc sectam non habuerit sufficientem, in periculo est. Probari autem solet res debita ex empto vel ex commodato generali probandi modo in Curiâ, scilicet per Scriptum vel per Duellum.

C A P. 18:

Ex locato quoque et ex conducto solet

° *quin*, scilicet H. C. B.

res

res quandoque deberi ; ut cum quis locat rem suam alii usque ad certum terminum, certâ interveniente mercede. Hic enim tenetur locator rem locatam ad usum dare ; conductor quoque, solvere mercedem. Sciendum autem quod, elapso termino, potest locator se licite in re suâ locatâ etiam suâ autoritate recipere. Sed quid si conductor censum suum statuto termino non solverit, nunquid et in hoc casu licet locatori ipsum suâ autoritate expellere ? Prædictos vero contractus, qui ex privatorum consensu fiunt, breviter transegimus ; quia, ut prædictum est, privatas conventiones non solet Curia domini Regis tueri ; et quidem de talibus contractibus, qui quasi privatæ quædam conventiones censerî possunt, se non intromittit Curia domini Regis.

LIBER UNDECIMUS.

De Responsalibus qui loco Dominorum ponuntur in Curia, ad lucrandum vel perdendum pro eis!

C A P. I.

PLACITA in superioribus exposita, super recto quidem et proprietate rei prodita sunt; quæ prosequi quis potest, sicut et alia quælibet placita civilia, tam per seipsum quam per responsalem suo loco positum, ad lucrandum vel perdendum. Verum oportet eum esse præsentem in Curiâ, qui alium ita loco suo ponit. Solet autem id fieri coram Justitiis domini Regis in Banco residentibus. Aliter autem quam per Dominum præsentem in Curiâ, nullus omnino recipi debet responsalis. Nec oportet adversarium ob id præsentem esse, nec etiam illum qui loco alterius ita ponitur, si sit notus Curie. Potest itaque unus solus loco alterius ita poni: duo etiam vel plures simul

simul vel sub disjunctiōe ; ita quod si unus interesse non possit, reliquus vel reliqui placitum id exequantur. Per procuratorem itaque talem potest placitum illud deduci in Curiâ et terminari, sive per Judicium sive finalem Concordiam, adeo plene et firmiter ut per eum qui alium loco suo inde posuit. Sciendum etiam quod non sufficit aliquem constituere alium ballivum suum vel seneschallum de terris et rebus suis disponendis, etiam si hoc constet Curix, ad hoc ut idem recipi debeat in Curiâ loco Domini sui in aliquo placito. Oportet autem ut ad hoc speciale interveniat mandatum ; et quod idem juxta formam præscriptam ponatur loco ejus specialiter in placito illo, ad lucrandum vel perpendum pro eo. Notandum præterea, quod potest quis in Curiâ domini Regis ponere loco suo alium ad lucrandum vel perpendum pro eo, etiam in placito quod in aliâ Curiâ habet ; et præcipietur quod idem in Curiâ ipsâ recipiatur loco alterius per tale breve.

C A P. 2.

Rex Vicecomiti, vel alii præfidenti Curix illius, salutem : Scias quod N. posuit coram me vel Justiciis meis R. loco suo ad lucrandum vel perpendum pro eo in placito illo quod est inter eum et R. de unâ carucata terræ in illâ

illâ villâ, vel de aliâ aliquâ re nominatâ: Et ideo tibi præcipio quod prædictum R. loco ipsius N. in placito illo recipias ad lucrandum vel perdendum pro eo. T. &c.

C A P. 3.

Cum quis itaque, juxta formam præscriptam, loco alterius ponitur in aliquo placito; nunquid essonia ex suâ personâ tantum, vel ex personâ domini sui tantum, vel ex utriusque personâ, locum habebunt? Et quidem essonia illius procuratoris solummodo locum habent in tali casu, donec, scilicet, revocetur ipsa procuratio. Præterea cum quis, ita loco alterius positus in Curiâ, de placito illo respondet, ^d et id quod ad eum spectat facit; nunquid potest Dominus suus eum pro beneplacito suo inde remove? ita ^e quod alium inde faciat procuratorem; maxime si ^f postea capitales inimicitiae intervenerint? Quin autem ipse Dominus possit placitum suum sequi, alio amoto, dubium non est; quia ita intelligitur quilibet alium loco suo ponere, scilicet si ipsemet interesse non possit. Obtinet autem quod Dominus talem procuratorem possit a quâlibet parte litis amo-

^d vel id H. C. M.
curatorem, caret C.

^e quod alium inde faciat pro-
^f postea caret, M.

vere, et alium etiam loco ejusdem in Curiâ sub formâ præscriptâ pro se ponere. Potest autem pater ita loco suo filium pro se ponere, et vice versâ: extraneus quoque extraneum: uxor quoque maritum. Cum quis itaque maritus, positus loco uxoris suæ in placito de Maritagio, vel de Dote ipsius uxoris aliquid amiserit, vel remiserit de jure ipsius uxoris ^b per Judicium sive per Concordiam; nunquid poterit mulier ipsa inde iterum placitum movere? an tenebitur omnino factum viri sui ^a post mortem ipsius tueri? Non videtur ¹ autem, quod per factum viri sui debeat mulier in tali casu aliquid juris amittere; quia, dum fuit in potestate viri sui, in nullo potuit contradicere aut contraire ejus voluntati, et ita non sibi potuit contra voluntatem viri sui in jure suo prospicere. Sed dicitur è contra, ea quæ in Curiâ domini Regis gesta sunt, rata et firma esse convenit.

C A P. 4.

Distringendus autem est Dominus ad tenendum id quod per responsalem suum factum est, sive per Judicium sive per Concordiam. Sed quid erit, si ipse Dominus solvendo non sit, nec habeat unde

^a per Judicium sive caret. B. ^b post mortem ipsius caret. C. ¹ *justum*, quod C. M.

distringi

distringi possit, * responsalis autem habeat? Equidem non est distringendus responsalis ipse.

C A P. 5.

Quod autem hic dicitur, quod non potest aliquis loco suo alium cum effectu ponere nisi præsens sit in Curiâ, contrarium videtur his quæ in primo libro, scilicet de effoniis, posita sunt. Ibi enim dicitur quod si quis post tertium effonium suum aliquem, quicumque ille sit, responsalem miserit, saltem cum litteris suis, recipietur in Curiâ, sed hoc contingit ex vi Judicii. ¹ Aliud obtinet ubi, consideratione Curix vel districtione, alium quærit loco suo in placito ponere ad lucrandum vel perdendum pro eo. Præterea notandum quod Abbates et Priores Canonorum regularium per se recipiuntur in Curiâ sine litteris etiam sui Conventus. Alii Priores, sive Canonorum sive Monachorum, si fuerint cellarii, etiam transmarini, nullo modo sine litteris Abbatis vel magni Prioris admittuntur in Curiâ. Item magister militum Templi, et capitalis Prior Hospitalis Jerusalem per se recipiuntur: nulli autem inferiores eis de suo ordine recipi solent. Præterea cum unus vel

* vel habeat? M. ¹ Illud obtinet H. C. B. M.

duo ponuntur in Curiâ loco alicujus in placito aliquo prædicto modo ; nunquid ille unus poterit ponere alium, vel unus illorum duorum reliquum, vel etiam aliquem ^m tertium loco suo, vel loco Domini sui, ad lucrandum vel perdendum pro eo in placito ipso ?

^m tertium caret. B.

LIBER DUODECIMUS.

De placito de Recto, et de diversis
brevibus Regis de Recto Vicecomitibus vel Dominis Feodi directis, super diversis casibus.

C A P. I.

PRÆDICTA ^o quidem placita de Recto directe et ab initio veniunt in Curiâ domini Regis, et ibi, ut dictum est, deducuntur et terminantur. Quandoque etiam, licet ab initio non veniant in Curiâ domini Regis quædam placita de Recto, veniunt tamen per ^o translationem; ubi Curix diverforum Dominorum probantur de recto defecisse: tunc enim mediante Comitatu possunt a Comitatu, ex diversis causis quæ superius expositæ sunt, ad capitalem Curiam domini Regis transferri.

^o quædam placita C. ^o transgressionem; ubi C.

C A P. 2.

Cum quis itaque clamet aliquod liberum tenementum vel servitium, tenendum de alio per liberum servitium, non poterit inde trahere tenentem in placitum sine brevi domini Regis vel ejus Justiciarum; habebit ergo ad Dominum suum, de quo idem clamat tenere, breve de Recto. Quod, si placitum fuerit de terrâ, tale erit.

C A P. 3.

Rex Comiti W. salutem : Præcipio tibi quod sine dilatione teneas plenum rectum N. de decem carucatis terræ in ^p Middleton quas clamat tenere de te per liberum servitium Feodi unius militis pro omni servitio, vel per liberum servitium centum solidorum per annum pro omni servitio, vel per liberum servitium unde duodecim carucata^q terræ faciunt Feodum unius militis pro omni servitio, vel quas clamat pertinere ad liberum tenementum suum quod de te tenet in eâdem villâ, vel in Mortune, per liberum servitium, &c. ^r vel per servitium, &c. ^s vel quas clamat tenere de te de li-

^p Mildebruna quas H. ^q terræ caret. C. M.
^r vel per servitium, &c. caret. C. ^s et centum libras
 quas vel M.

bero

bero maritagio M. matris suæ, vel in liberum Burgagium, vel in liberam eleemosynam, vel per liberum servitium eundi tecum in exercitum domini Regis ^t cum duobus equis ad custum ^u suum pro omni servitio, vel per liberum servitium inveniendi tibi unum ^w arblastarium in exercitum domini Regis per quadraginta dies pro omni servitio, quas R. filius W. ei deforciat. Et nisi feceris, Vicecomes de ^x Northampton faciat, ne amplius inde clamorem audiam pro defectu Justiciæ. T. &c. Multipliciter autem variari solent de Recto hujusmodi brevia diversis de causis, quæ liquebunt ex diversis formis brevium subscriptorum. Si vero fuerit placitum de servitio, breve tale erit.

C A P. 4.

Rex N. salutem : Præcipio tibi quod sine dilatione plenum rectum teneas N. de centum solidatis redditus in illâ villâ quam clamat tenere de te per liberum servitium, &c. vel servitium, &c. ^y Et nisi feceris, Vicecomes Oxoniæ faciat, ne amplius inde clamorem audiam pro defectu ^z recti. T. &c.

^t per quadraginta dies additur C. ^u tuum pro C. B. M.
^w arblastarium in C. ^x Nottinghame faciat, H. M.
^y vel per servitium eundi tecum in exercitum domini Regis
 per quadraginta dies duobus equis ad custum suum pro omni
 servitio, additur C. ^z Justiciæ T. H. B.

N 4

C A P.

C A P. 5.

Rex R. salutem : Præcipio tibi, quod iuste et sine dilatione habere facias N. et A uxori suæ rationabilem partem suam quæ eos contingit de uno mesuagio in illâ villâ, quam clamant pertinere ad liberum tenementum suum quod tenent de domino Rege in eâdem villâ, per liberum servitium duorum solidorum per annum; vel de unâ marcatâ redditus in illâ villâ, quam clamant de libero maritagio ipsius A; unde queruntur quod B. foror ipsius A. eis deforciat, vel quod G. eis deforciat. Et nisi feceris, Vicecomes faciat ne amplius oportet inde conqueri pro defectu Justitiæ. T. &c.

C A P. 6.

Solent autem placita ista in Curiis Dominorum, vel eorum qui loco Dominorum habentur, deduci, secundum rationabiles consuetudines ipsarum Curiarum; quæ tot et tam variæ sunt, ut in scriptum de facili reduci non possunt.

C A P. 7.

Probantur autem Curia ipsæ de recto defecisse in hunc modum. Conquerente autem se eo qui petit Vicecomiti in Comitatu,

mitatu, et breve domini Regis afferente, mittet Vicecomes ad Curiam ipsam die quâ litigatoribus à Domino ipsius Curie statuta fuerit aliquem servientem, ut et ille coram quatuor vel pluribus legalibus militibus ejusdem Comitatus, qui ex præcepto Vicecomitis illic aderunt, audiat et videat probationem ipsius petentis, scilicet Curiam ipsam ei de recto defecisse in placito ipso: quod et ipse petens sic esse, suo juramento et cum duobus aliis id audientibus et intelligentibus et cum eo jurantibus, probabit. Sub tali ergo ^a solemnitate solent loquelæ à quibusdam Curiiis ad Comitatus transferri, et ibi de novo tractari et terminari sine contradictione vel recuperatione ipsarum Curiarum, quam inde habere possunt ipsarum Curiarum Domini sive hæredes, quantum ad illud placitum. Sin autem, priusquam Curia aliqua prædicto modo probetur de recto defecisse, loquela aliqua ab eâ ad superiorem Curiam trahatur, poterit Dominus illius Curie die placiti Curiam suam eâ ratione repetere quod nondum probata fuerit de recto defecisse; et ita eam per Judicium retro habebit, nisi ibi probetur de recto eam, ut dictum est, defecisse. Sciendum tamen quod si ad capitalem Curiam domini Regis ita tracta ^b fuerit aliqua loquela,

^a *conditione solent M.*

^b *tractata fuerit B.*

frustra

frustra vendicabit ibi quis die placiti Curiam suam, nisi tertiâ die ante coram legalibus hominibus, eam vendicaverit. Nullâ autem die positâ ipsi petenti unde ipse queri possit, et justâ dilatione ei factâ, sufficit ei falsare Curiam ipsam sub formâ præscriptâ quocunque loco voluerit in Feodo ipso: si Dominus nullam habuerit reseantifam super Feodum ipsum, sicut ipsi Domino licet Curiam suam ibi tenere, et ipsi petenti diem ponere quocunque loco voluerit super Feodum ipsum: ^c extra autem Feodum ^d non licet ei de jure.

C A P. 8.

Debet autem impetrari breve solummodo ad illum de quo clamat tenere is qui petit, non ad alium nec etiam ad capitalem Dominum. Sed quid erit si petens ipse de uno clamat tenere, et tenens ipse de alio teneat? Equidem in tali casu quia is cui breve dirigitur placitum illud tenere non potest, cum alium non possit de Curia, unde ipse seifitus esse intelligitur, injuste et sine Judicio disseisire, ex necessitate itur inde ad Comitatum: et ibi procedet placitum vel in capitali Curia, ita quod uterque Dominorum per

^c extra autem Feodum caret. B.
H. C.

^d ipsum additur.

summo-

summonitionem ibi adesse debet, ut utroque præsentē res agatur, sicut superius dictum est in Tractatu de Warrantis.

C A P. 9.

Ad Vicecomitem autem provinciarum, pertinent prædicta placita de Recto ubi Curia Dominorum probantur de recto defecisse: et alia quædam placita, veluti si quis conqueratur se Curia^e de Domino suo, quod consuetudines et indebita servitia vel plus servitii exigit ab eo de libero tenemento suo, quod de eo tenet, quam inde facere debeat; item placitum de^f Nativis ut dictum est, et generaliter omnia illa, unde breve domini Regis habet vel Capitalis Justiciarii^s ipse Vicecomes de aliquo justiciando, vel quod ipse rectum faciat nisi alius fecerit, ^b ut prædictum est, ad ipsum Vicecomitem pertinent audienda et terminanda; quorum quædam per brevia supposita liquebunt.

C A P. 10.

Rex N. salutem: Prohibeo tibi ne injuste vexes vel vexari permittas H. de libero tenemento suo quod tenet de te in

^e domini Regis additur. M. ^f Warrantis ut M.
^s ipsi Vicecomiti de M. ^b quæ ad M.

illâ

illâ villâ. Nec inde ab eo exigas vel
exigi permittas consuetudines vel servitia
quæ tibi inde facere non debet, vel
quæ antecessores sui inde non fecerunt,
nec facere debuerunt tempore H. Regis
avi mei, et nisi feceris, Vicecomes faciat
ne oporteat eum amplius inde conqueri
&c. T. &c.

C A P. 11.

Rex Vicecomiti salutem : Præcipio ti-
bi quod iuste et sine dilatione facias ha-
bere M. R. Nativum suum et Fugitivum ^l
suum cum omnibus catallis suis et cum
totâ sequelâ suâ, ubicunque inventus fue-
rit in ballivâ tuâ : nisi sit in Dominico
meo qui fugit de terrâ suâ post primam
coronationem meam. Et prohibeo ne
quis eum injuste detineat super forisfactu-
ram meam ^k. T. &c.

C A P. 12.

Rex Vicecomiti salutem : Præcipio ti-
bi quod iuste et sine dilatione facias ha-
bere G. averia sua per vadium et ^l ple-
gium, unde queritur quod R. ea cepit
et detinet injuste pro consuetudinibus
quas ab eo exigit, quas ipse non cogno-

^l suum caret. B.

^l plegias unde C, M.

^k plenam. additur. M.

scit se debere ; et ipsum præterea inde juste deduci facias, ne oporteat eum, &c.

C A P. 13.

Rex Vicecomiti salutem : Præcipio tibi quod juste et sine dilatione facias amensurari pasturam de illâ villâ, unde I. quæ fuit uxor P. et R. soror sua queruntur quod H. eam ^m injuste superonerat ; nec permittas quod præfatus H. in eâ pasturâ plura averia habeat quam habere debeat, et quam habere pertinet, secundum quantitatem Feodi sui quod ipse habet in eadem villâ, ne oporteat, &c. T. &c.

C A P. 14.

Rex Vicecomiti salutem : Præcipio tibi quod sine dilatione præcipias R. quod juste et sine dilatione permittat habere H. aisiamenta sua in bosco, et in pasturâ de villâ illâ quæ habere debet ⁿ ut dicit, sicut ea habere debet et habere solet ; et non permittas quod præfatus R. vel alius ei inde molestiam vel injuriam faciat, ne amplius, &c. T. &c.

C A P. 15.

Rex Vicecomiti salutem ; Prohibeo tibi

^m injuste *carst.* B. ⁿ ut dicit, sicut ea habere debet *carst.* C.

bi

bi ne permittas quod R. injuste exigit ab S. de libero tenemento suo quod tenet de N. de Feodo ipsius R. in illâ villâ, plus servitii quam pertinet ad illud liberum tenementum quod tenet; et averia sua quæ capta sunt pro illâ demandâ, quam ille non cognoscit ad liberum tenementum suum quod tenet pertinere, ei replegiari facias; donec loquela illa coram^o nobis audiatur, et sciatur utrum illud servitium debeat vel non, T. &c.

C A P. 16.

Rex Vicecomiti salutem: Præcipio tibi quod juste et sine dilatione facias esse rationabiles divisas inter terram R. in illâ villâ et in pertinentiis et terram D. in illâ villâ sicut esse debent et solent esse, et sicut fuerunt tempore Regis Henrici avi mei; unde R. queritur quod A injuste et sine Judicio occupavit inde plus quam pertinet ad liberum tenementum suum de illâ villâ, ne oporteat, &c. T. &c.

C A P. 17.

Rex Vicecomiti salutem: Præcipio tibi quod juste et sine dilatione facias tenere rationabilem divisam R. quam fecit fratribus Hospitalis Hierusalem de ca-

^o se audiatur, B.

tallis

tallis suis, sicut rationabiliter monstrari poterit quod eam fecit et teneri debeat.
T. &c.

C A P. 18.

Rex Vicecomiti salutem: Præcipio tibi quod justicies R. quod juste et sine dilatione reddat N. catalla sua, unde queritur quod ea cepit injuste, et sine Judicio P in libero tenemento suo ⁹ in illâ villâ infra ^r Disseisinam quam inde ei fecerat infra Assisam meam, unde ipse recuperavit Seisinam suam coram Justiciis meis per Recognitionem de Novâ Disseisinâ, sicut rationabiliter monstrare poterit, quod ea habere debeat, ne amplius, &c.

C A P. 19.

Rex Vicecomiti salutem: Præcipio tibi quod poni facias in respectum usque ad aliquem terminum competentem, quando interesse poteris, Recognitionem quæ summonita est inter R. et M. de divisio de illis villis, quæ per Justicias meas de partibus illis injuncta est tibi et H. coram vobis capere eam; ad quam capiendam ut dicitur attornastis alios loco vestro ad

^P in lite suo additur. M.
^r Seisinam quam C.

⁹ in illâ villâ caret. B.

eam

eam capiendam, quia non est consuetudo, quod ex quo aliquod negotium pertinens ad Justicias meas aliquibus iungitur tractandum, quod ipsi id in alios transferant de re aliquâ quæ ad Justiciam meam pertinet T. &c.

C A P. 20.

Rex Vicecomiti salutem : Præcipio tibi quod iuste et sine dilatione facias habere A. quæ fuit uxor R. rationabilem Dotem suam de toto Feodo quod fuit præfati R. integre et in omnibus, salvo hæredi suo capitali mesuagio et eidem uxori facias habere aliud mesuagium, nisi aliqua terra, in quâ mesuagium non sit, ei nominata sit in Dotem; et non remaneat eo quod Feodum præfati R. sit de Baroniâ meâ, quia nolo nec Jus exigit quod uxores militum propter hoc amittant Dotes suas. De catallis autem quæ fuerunt præfati R. præcipio quod ea omnia simul et in Pace esse facias, ita quod inde nil amoveatur nec ad divisam suam faciendam, nec ad aliam rem faciendam, donec debitâ sua ex integro reddantur: et de residuo post fiat rationabilis divisâ sua secundum consuetudinem terræ meæ. Et si quid de catallis præ-

¹ tibi præcipio C; B. M. ² nec ad aliam rem faciendam, *carst.* B.

fati R. remotum fuerit † post mortem suam, reddatur ad alia catalla sua, ad solvendum inde debita sua. T. &c.

C A P. 21.

Rex illis Judicibus ecclesiasticis salutem : Prohibeo vobis ne teneatis placitum in Curiâ Christianitatis quod est inter N. et R. de laico Feodo prædicti R ; unde ipse queritur quod N. eum trahit in placitum in Curiâ Christianitatis coram vobis, quia placitum illud spectat ad Coronam et dignitatem meam. T. &c.

C A P. 22.

Rex Vicecomiti salutem : Prohibe R. ne sequatur placitum in Curiâ Christianitatis quod est inter N. et ipsum de laico Feodo ipsius prædicti R. in villâ ipsâ, unde ipse queritur quod præfatus N. inde eum traxit in placitum in Curiâ Christianitatis coram Judicibus illis. Et si præfatus R. fecerit te securum de clamore suo prosequendo, tunc pone per vadium et salvos plegios prædictum N. quod sit coram me vel Justiciis meis eâ die, ostensurus quare traxit eum in placitum in Curiâ Christianitatis de laico Feodo suo in illâ villâ, de sicut illud pla-

† post mortem suam, caret, M.

citum spectat ad Coronam et dignitatem meam. T. &c.

C A P. 23.

Prædicta vero placita, sive alia, qualiter vel quo jure deduci sive terminari habeant in diversis Comitatus, omitto; tum propter ipsorum Comitatus consuetudines diversas, quas quidem singuli Comitatus singulas observant; tum quia propositi mei brevitatis illud non exigit, cum non attendam nisi ad ea quæ in capitali Curiâ Regis fieri soleant et debeant.

C A P. 24.

Sciendum præterea quod in brevi de Recto quandoque minus continetur quam in petitione ponatur in Curiâ, tum circa pertinentiam, tum circa alia; quandoque vero plus. Erratur etiam quandoque circa nomen aliquod in brevi ipso positum, quandoque circa quantitatem servitorum. ^u Quando siquidem minus continetur in brevi quam in petitione, non plus peti potest per breve illud quam in brevi illo contineatur. Quando vero plus continetur in brevi quam in petitione, remitti potest id quod de abun-

^u Quando siquidem minus continetur in brevi quam in petitione, non plus peti potest per breve illud quam in brevi illo contineatur. *carei, C.*

danti

danti in eo continetur et residuum auctoritate ejusdem brevis peti potest. Si vero in nomine erretur, districto jure, aliud breve petatur. Quando vero circa quantitatem servitii erratur, districto quoque jure evanescit breve. Contingit autem quandoque tenementum aliquod peti per minus servitii quam inde debeatur; vel quam inde fieri soleat ipsi Domino: nunquid tenetur ipse Dominus per breve illud rectum inde tenere in servitii sui detrimentum? Equidem tenetur; sed post evictionem, si petentem evincere contigerit, regressum inde habere poterit versus evictorem.

C A P. 25.

Præterea sciendum quod secundum consuetudines regni nemo tenetur respondere in Curia Domini sui de aliquo ^w libero tenemento suo, sine præcepto domini Regis vel ejus Capitalis Justitiæ; ita dico, si laicum fuerit Feodum petitum: verum si fuerit placitum inter duos Clericos de aliquo tenemento, quod sit de liberâ eleemosynâ Feodi ecclesiastici, vel si tenens ipse Clericus teneat in liberâ eleemosynâ Feodum illud ecclesiasticum, quicumque sit petens, placitum inde debet esse in Foro ecclesiastico de Recto; nisi

^w libero caret. B.

petatur inde Recognitio utrum fuerit liberum Feodum ecclesiasticum vel laicum Feodum, unde inferius dicitur. Tunc enim, ista Recognitio, sicut quælibet alia, in Curiâ domini Regis * habet tractari.

* *debet tractari. C. M.*

LIBER TERTIUSDECIMUS.

De Placitis per Affisas et Recognitiones, et de diversis Disseisinis.

C A P. I.

GENERALIA quæ circa præmissa placita de Recto frequentius in Curiâ contingunt, hæctenus ⁊ in parte sunt expedita. Nunc vero ea quæ super Seifinis solummodo usitata sunt, restant prosequenda: quæ quia ex beneficio constitutionis regni, quæ Affisa nominatur, in majori parte transigi solent per Recognitionem, de diversis Recognitionibus restat tractandum.

C A P. 2.

Est autem quædam Recognitio, quæ vocatur de morte antecessoris: quædam autem est, de ultimis præsentationibus Personarum in Ecclesiis: quædam, utrum

⁊ in Curiâ in C. B.

O 3

aliquod.

aliquod tenementum sit Feodum ecclesiasticum vel laicum Feodum: quædam, utrum aliquis fuerit seifitus de aliquo libero tenemento die quâ obiit, ut de Feodo, vel ut de^z Vadio: quædam, utrum aliquis sit infra ætatem, vel plenam habuerit ætatem: quædam, utrum aliquis obierit seifitus de aliquo libero tenemento ut de Feodo, vel ut de Wardâ: quædam, utrum aliquis præsentaverit ultimam Personam ad Ecclesiam aliquam occasione Feodi sui, quod in Dominico suo habuerit, vel occasione alicujus Wardæ. Et si quæ sunt similes, quæ in Curiâ frequenter emergunt, præsentibus partibus, tum ex consensu ipsarum partium, tum etiam de consilio Curix, consideratur ad aliquam controversiam terminandam. Quædam^a autem Recognitio est, quæ dicitur de Novâ Disseisinâ. Cum quis itaque moritur seifitus de aliquo libero tenemento, ita quod inde fuerit seifitus in Dominico suo sicut de Feodo suo, hæres eandem Seifinam antecessoris sui recte petere potest; et si major fuerit, habebit tale breve.

^b C A P. 3.

^b Rex Vicecomiti salutem: Si G. filius

^z Warda, quædam B.
^b cap. 3, caret. B.

^a item Recognitio H. B.

T. fe-

T. fecerit te securum de clamore suo prosequendo, tunc summone per bonos summonitores duodecim liberos et legales homines de visineto de illâ villâ, quod sint coram me vel Justiciis meis eâ die, parati sacramento recognoscere, si T. pater prædicti G. fuit seifitus in Dominico suo sicut de Feodo suo, de unâ virgatâ terræ in illâ villâ die quâ obiit. Si obiit post primam coronationem meam, et si ille G. propinquior hæres ejus est; et interim terram illam videant, et nomina eorum imbrevari facias; et summone per bonos summonitores R. qui terram illam tenet, quod tunc sit ibi auditorus illam Recognitionem; et habeas ibi summonitores, &c. T. &c. Si vero antecessor ipse, prædicto modo seifitus, iter arripuerit eundi in aliquam peregrinationem, tunc erit breve tale.

C A P. 4.

Rex Vicecomiti salutem: Si G. filius T. fecerit te securum de clamore suo prosequendo, tunc summone per bonos summonitores duodecim liberos et legales homines de visineto de illâ villâ, quod sint coram me vel Justiciis meis eâ die, parati sacramento recognoscere si T. pater prædicti G. fuit seifitus in Dominico suo sicut de Feodo suo, de unâ virgatâ terræ

O 4

in

in illâ villâ, die quâ iter arripuit ^b versus Hierusalem, vel versus sanctum Jacobum, in quo itinere obiit. Et si iter ipsum arripuerit post primam coronationem meam, et si prædictus G. propinquior ejus hæres sit. Et interim &c. ut prius. Si vero infra ætatem fuerit hæres ipse, tunc breve tale erit.

C A P. 5.

Rex Vicecomiti salutem: Summone per bonos summonitores, &c. omnia ut prius, excepto hoc quod in hoc brevi remittitur illa clausula in principio, scilicet. “ Si G. filius T. fecerit te securum de clamore suo prosequendo.” Item in medio omittitur illa clausula, “ si T. pater prædicti G. obiit post primam coronationem meam.” ^c Si vero habitum religionis assumpserit, tunc breve secundum hoc variabitur hoc modo.

C A P. 6.

Rex Vicecomiti salutem: Si G. filius T. fecerit te securum &c. omnia ut prius, excepto hoc quod in hoc brevi ponitur in medio, “ parati sacramento recognoscere, si T. pater prædicti G.

^b versus Hierusalem, vel caret. M. ^c Si vero habitum religionis assumpserit, tunc breve secundum hoc variabitur hoc modo. caret. M.

“ fuit

“ fuit seifitus in Dominico suo ut de
 “ Feodo suo, de tantâ terrâ in illâ villâ
 “ die quâ habitum religionis assumpsit, ^d
 “ et si habitum illum assumpsit post pri-
 “ mam coronationem meam ;” et si præ-
 “ dictus G. propinquior hæres ejus sit, et
 interim terram illam videant &c. ut
 supra.

C A P. 7.

Accepto itaque brevi de morte ante-
 cessoris ab ipso Vicecomite, et in Comi-
 tatu datâ securitate ab ipso petente de
 clamore suo prosequendo, tunc hoc or-
 dine pervenitur ad Assisam. Ab initio
 eligendi sunt duodecim liberi et legales
 homines de visineto secundum formam in
 brevi expressam ; præsentibus partibus,
 scilicet tam petente quam tenente, vel
 absente etiam ipso tenente, dummodo
 summonitus fuerit saltem semel quod in-
 teresset electioni illi : quia semel ^e inde
 summonendus est, ut præsens sit et au-
 diat qui eligendi sunt ad illam Recog-
 nitionem faciendam ; et quosdam etiam
 ex rationabili causâ, si voluerit, ^f recuset,
 ut ab ipsâ Recognitione excludantur. Si
 vero ad primam summonitionem in Cu-
 riâ recte ^g testatam non venerit, ulterius

^d et si habitum illum assumpsit caret. H. C. B. M.
^e tantum summonendus B. ^f excuset, ut C. ^g tes-
 tante non C.

non

non expectabitur; imo etiam absente ipso, eligantur ipsi duodecim juratores et deinde ex transmissione Vicecomitis facient visum terræ vel alterius tenementi cujus Seifina petitur: unicam tamen super hoc habebit summonitionem ille qui tenet. Nomina etiam illorum ^h duodecim electorum faciet Vicecomes ipse imbrevari. Deinde summoneri faciet ⁱ ipse Vicecomes ipsum tenentem, quod die statutâ per breve Regis vel ejus Justiciarum sit coram Rege vel ejus Justiciis auditurus illam Recognitionem. Die autem primâ et secundâ se effoniare poterit is qui tenet, si major fuerit is qui petit; tertiâ vero die non poterit. Imo ad tertium terminum capietur Recognitio sive veniat, sive non, is qui tenet; quia in nullâ Recognitione super Seifinâ, tantum proditâ, currunt nisi duo effonia. In Recognitione vero de Novâ Disseifinâ nulum locum effonium habet. Tertiâ itaque die sive venerit tenens sive non, capietur, ut dictum est, Affisa; et si juratores ipsi dixerint pro petente, adjudicabitur ei inde Seifina, et præcipietur Vicecomiti quod ei Seifinam illam habere faciat, per hoc breve.

C A P. 8.

Rex Vicecomiti salutem: Scias quod

^h duodecim caret. B.

ⁱ ipse caret. B.

N. di-

N. diracionavit in Curiâ meâ Seifinam tantæ terræ in illâ villâ per Recognitionem * de morte illius antecessoris ¹ sui versus R. Et ideo tibi præcipio quod Seifinam illam ei sine dilatione habere facias. T. &c.

C A P. 9.

Cum Seifinâ autem illâ, recuperabit etiam is Seifinam omnium catallorum et omnium rerum quæ in Feodo illo, tempore faciendæ Seifinæ, inventæ fuerint. Post Seifinam vero plene recuperatam, poterit is, qui Seifinam amisit, super recto placitare per breve ^m de Recto; sed post quantum temporis post restitutionem plene factam?

C A P. 10.

Sin autem pro ⁿ tenente absente juratum fuerit, ei deinde Seifina, sine recuperatione quam adversarius ejus possit inde ^o habere, remanebit. Placitum tamen de Recto ^p Seifina illa non ^q adimit, sicut nec placitum de Recto super aliquo tenemento Recognitionem de petendâ Sei-

* de morte caret. C. ¹ sui caret. M. ^m de Recto caret. C. ⁿ petente et pro absente juratum B. ^o facere remanebit. M. ^p Seifina illa non adimit, sicut nec placitum de Recto caret. B. ^q amittit, sicut C.

finâ alicujus antecessoris de eodem tenemento extinguit, antequam duellum fit inde vadiatum. Sed qualiter tunc puniatur in eo contemptus Curiaë ?

C A P. 8.

Utroque vero præfente in Curiâ quæri solet ab ipso tenente, utrum velit aliquid dicere quare inde Affisa remanere debeat. Unde sciendum est, quod major quandoque contra minorem petit hujusmodi Recognitionem; quandoque minor contra majorem; quandoque minor contra minorem, quandoque major contra majorem; et tunc generaliter remanebit Affisa, si is qui tenet confiteatur in Curiâ illum antecessorem, cujus Seifina petitur, fuisse inde seifitum die quâ obiit in Dominico suo sicut de Feodo suo, cum cæteris articulis in brevi illo expressis. Si vero Seifina ipsa solummodo concedatur, aliis articulis non admissis, tunc super articulo vel articulis non admissis procedat Affisa. Remanere autem solet Affisa hujusmodi pluribus ex causis: verbi gratiâ, si à tenente ipso dicatur ipsum petentem inde fuisse seifitum post mortem patris vel alicujus antecessoris sui, sive ille antecessor suus fuerit inde seifitus sive non, die quâ obiit; et dum in tali Seifinâ

^r petit confiteatur C,

fuit,

fuit, tantum inde versus eum fecisse quare de cætero Assisa inde esse non debet: veluti si tenementum ipsum ei vendiderit, vel donaverit, vel quietum clamaverit, vel alio legitimo modo alienaverit; et tunc inde poterit inter eos perveniri ad duellum, vel ad aliam usitatam probationem, quæ in Curiâ super Recto alicujus ^f rei recipi solet. Item si dicatur ab adversario ipsum petentem aliâ vice ei inde movisse litem, et tunc Finem fuisse inter eos factum in Curiâ domini Regis, vel per hoc tenementum ipsum remansisse ipsi tenenti per finem duelli, in quâcunque etiam Curiâ, vel per Judicium, vel per quietam clamantiam. Item Villenagium, in Curiâ objectum et probatum versus ipsum petentem, Assisam adimit. Idem quoque ^t facit ^u exceptio bastardiæ: Carta quoque regia, quâ specialiter expressum fuerit vel confirmatur ipsi tenenti tenementum, cujus Seisina petitur per Assisam: plurium item hæredum conjunctio, mulierum scilicet in Feodo militari, vel masculorum vel fæminarum in libero Socagio. Item si concedatur antecessorem illum, cujus Seisina petitur, habuisse inde ^w qualemcunque Seisinam, ^x scilicet per ipsum tenentem vel per aliquem antecessorem ejus, veluti in ^y va-

^f rei caret C. M. ^t efficit exceptio C. ^u bastardia: Carta M. ^w qualem Seisinam, C. ^x sed per H. ^y vadio, vel C.

dium,

dium, vel ex ^z commodato, vel aliâ hujusmodi causâ, eo ipso remaneat Recognitio illa, et alio modo placitum inde procedet. Item consanguinitas Affisam ipsam adimit; scilicet si is qui petit, et is qui tenet, fuerint de illo stipite unde hæreditas descenderit, cujus Seisina petitur; ita dico si hoc fuerit in Curiâ ^a objectum et probatum. Item in casu illo supra in Tractatu de maritagio, ubi primogenitus frater postnato fratri donavit quandam partem terræ suæ, qui obiit sine hærede de corpore suo; ^b ubi quidem, sicut et in similibus casibus, remanet Affisa hujusmodi hâc ratione, quia non potest aliquis simul esse hæres alicujus tenementi et Dominus. Item si convictus fuerit vel confessus is qui petit, quod aliquando fuit in Guerrâ versus dominum Regem, eo ipso remanet Affisa quam versus alium ita petit in Curiâ. Item ratione Burgagii cessare solet Affisa, per aliam Affisam ex causâ majoris utilitatis in regno constitutam. Non objectâ autem aliquâ exceptione in Curiâ quare Affisa ipsa remanere ^c debet, procedet quidem Recognitio; præsentem utràque parte, per juramentum duodecim jurantium et ^d secundum eorum veredictum,

^z *commodatione*, vel H. C. B. *commendatione*, vel M.

^a *objectum et caret*. M.

^b *ibi quidem*, B. M.

^c *non debet*, C.

^d *juste additur*, B.

judicabitur

judicabitur uni vel alii Seifina, sub formâ prescriptâ in hoc ^c libro.

C A P. 12.

Cum vero minor contra ^f majorem petit hujusmodi Assisam, tunc quidem locum non habet effonium majoris versus minorem, quia primâ die procedet inde Recognitio, sive veniat is qui tenet, sive non; et hâc generali ratione, quia quotienscunque tenens ipse nil dicere possit, si præsens esset in Curiâ, quare Assisa talis remanere debeat, de jure quidem procedet Recognitio, non expectatâ præsentiâ partis adversæ. Sed si præsens is fuerit versus quem petit, nil dicere possit (ut dictum est) ipsum minorem inde fecisse quare Assisa remanere deberet; et ideo precise procedet inde Recognitio, sive præsente tenente majore sive absente, juxta formam præscriptam: et sic restitutione inde factâ ipsi minori per Recognitionem, ætas ipsius minoris expectabitur super placito de Recto. Cum minor vero contra minorem petit, eo modo sine aliquâ variatione procedat Recognitio, ut inter minorem et majorem procedere solet.

^c eodem Tractatu: M.

^f minorem petit C.

C A P. 13.

Cum vero major contra minorem petit, poterit quidem minor contra majorem solito modo se effoniare. Qui cum venerit, occasione ætatis dilationem inde petere potest, ut inde non capiatur Recognitio donec plenam habuerit ætatem; et ^g ita ratione ætatis remanere solet Recognitio de morte ^h antecessorum. Sciendum tamen quod oportet ad hoc, ut remaneat Assisa talis ratione ætatis, quod dicat minor se esse in Seifinâ tenementi, unde petitur Seifina, et ideo non debere Recognitionem illam procedere antequam ætatem habeat; et etiam ⁱ quia pater ejus vel alius antecessor suus inde fuerit seifitus die quâ obiit. Occasione enim Seifinæ alicujus tenementi quam aliquis, infra ætatem constitutus, perquirat et jure suo tantum retinet, non remanet versus eum Recognitio, vel etiam placitum super proprietate. Si vero replicetur contra ipsum ^k minorem, antecessorem suum obiisse seifitum de tenemento unde petitur Seifina per Recognitionem, non tamen ut de Feodo sed ut de Wardâ; tunc quidem, licet principalis Recognitio ra-

^g ita ratione ætatis caret. H. B.
Sciendum C. ⁱ quod pater C,
tecessorem M.

^h antecessoris.
^k majorem, an-

tione

tione ætatis minoris remanere deberet, tamen super hoc procedat ista Recognitionio; scilicet utrum antecessor ejus, qui infra ætatem est, fuerit inde seifitus ut de Feodo vel ut de Wardâ die quâ obiit: et summonebitur inde Affisa per hoc breve.

C A P. 14.

Rex Vicecomiti salutem: Summone per bonos summonitores duodecim liberos et legales homines de visineto de illâ villâ, quod sint coram me vel Justiciis meis ad illum terminum parati sacramento recognoscere, si R. pater N. qui infra ætatem est, seifitus fuit in Dominico suo de¹ unâ carucatâ terræ in illâ villâ, unde M. filius et hæres T. petit Recognitionem de morte ipsius T. patris sui versus ipsum N. ut de Feodo suo die quâ obiit, vel ut de Wardâ; et interim terram illam^m videant; et nomina eorum imbrevari facias. Et summone per bonos summonitores prædictum N. qui terram illam tenet, quod tunc sit ibi auditorus illam Recognitionem. Et habeas, &c.

C A P. 15.

Notandum tamen, quod si dies ad hoc

¹ illâ carucatâ C.

^m videri; et C. B.

data fuerit utrique existenti in Curia, tunc non oportet tenentem inde summoneri: procedet siquidem super hoc Recognitio per sacramentum duodecim juratorum, et juxta eorum veredictum declarabitur qualem Seisinam habuit antecessor ejus, qui infra ætatem est die quâ obiit, de illo tenemento unde contra eum petitur Recognitio: et si probetur ita antecessorem ipsius minoris nullam inde habuisse Seisinam die quâ obiit nisi ut de Wardâ, tunc is qui contra minorem petit, Seisinam versus ipsum minorem recuperabit. Sed nunquid hoc solum sufficiet ei ad Seisinam ipsam recuperandam? quod non videtur: quia non per hoc constat antecessorem ipsius, qui petit inde fuisse seisitum in Dominico suo ut de Feodo suo die quâ obiit, nec etiam ipsum petentem, esse propinquiorem ejus hæredem: e contra vero dicitur quod, hoc ipso probato, nullum jus habeat inde minor ipse Seisinam ipsam de ⁿ cætero retinendi. Sed si hoc est, cui restituenda est? Nunquid ergo ad principalem Recognitionem super hoc erit recurrendum? Sin autem per sacramentum duodecim juratorum probatum fuerit antecessorem ipsius, qui infra ætatem est, inde fuisse seisitum die quâ obiit ut de Feodo, tunc Seisina ipsi minori remanebit in Pace donec plenam

ⁿ resto retinendi. M,

habuerit

habuerit ætatem. Sed nunquid ° alio tempore de cætero in tali casu audiendus est adversarius ejus vel hæredes sui? saltem super proprietate ipsius P tenementi versus ipsum minorem, postquam habuerit ætatem, vel ejus hæredes. Præterea, contra minorem procedat Recognitio in illo unico casu, qui supra notatus est in Tractatu, qui est de hæredibus qui infra ætatem sunt. ¶ Procedente vero Affisa r quæ est contra minorem, si ei per Affisam ipsam Seisina remanserit, super proprietate non respondebit donec plenam habuerit ætatem. Generaliter enim verum est quod de nullo placito tenetur respondere is qui infra ætatem est, per quod possit exhæredari vel per quod amittere possit vitam vel membrum, donec plenam habuerit ætatem; de aliis tamen quibusdam tenetur, ut de debitis paternis vel propriis, et de Novis Disseisinis. Sin autem petenti contra minorem adjudicetur Seisina, facienda erit ei s restitutio sub formâ præscriptâ; nec ipsi minori super Recto respondebit donec plenam habuerit ætatem, sicut nec ille sibi; et hâc generali ratione, quia illa quæ cum illis fiunt in hujusmodi placitis, qui ætatem non habent, stabilia et firma esse t non oportet.

° aliquo tempore C. B. P tenentis versus C.
 ¶ Procedente vero H. C. M. r quæ est caret. C.
 s inde additur, C. B. t non caret. C.

tet. Si vero ^v minori, ætatis privilegium alleganti, in Curia objiciatur eum plenam habere ætatem, solet hoc per Recognitionem octo liberorum ^v et legalium hominum declarari, qui ad hoc per tale breve summonendi sunt.

C A P. 16.

Rex Vicecomiti salutem: Summone per bonos summonitores octo liberos et legales homines de visineto de illâ villâ ubi tenementum petitum est, quod sint coram me vel justiciis meis ^x eâ die parati sacramento recognoscere, utrum N. qui clamat unam hidam terræ in illâ villâ per breve meum versus R. sit talis ætatis quod inde placitare possit et debeat; et interim terram illam videant, et nomina eorum imbrevari facias, et summone per bonos summonitores illum, qui terram illam tenet, quod sit tunc ibi auditurus illam Recognitionem. Et habeas &c. T. &c.

C A P. 17.

Si itaque probetur per talem Recognitionem ætas illius, de cujus ætate quæritur, cum eo de cætero agetur sicut cum

^v minoris ætatis H.
^x eâ die caret. B.

^v et legalium caret. M.

ætatem

ætatem habente, quantum ad principalem Recognitionem. Sed nunquid generaliter etiam, quantum ad aliorum impetitionem, majoris censebitur ille ætatis occasione hujus Recognitionis, ita quod de cætero non possit se versus alios ætatis privilegio tueri? Si vero per Recognitionem ipsam judicetur minoris ætatis, ⁷ minor gaudebit privilegio quantum ad principalem illam Recognitionem, sed nunquid ad alias et aliorum impetitiones?

C A P. 18.

Sequitur ² de Recognitione de ultimis præsentationibus Personarum. Contingente itaque aliquam Ecclesiam vacare, si fuerit controversia ^a super præsentatione, poterit controversia illa per Recognitionem de ultimâ præsentatione decidi, alterutro litigantium id in Curiâ postulante; super quo tale breve impetrabit.

C A P. 19.

Rex Vicecomiti salutem : summone per bonos summonitores duodecim liberos et legales homines de visineto de villâ illâ, quod sint coram me vel Justiciis meis eâ

⁷ minoris gaudebit H. C. B. ² de Recognitione caret. M. ^a super præsentatione, poterit controversia caret, H. B.

die parati sacramento recognoscere, quis advocatus ^b præsentavit ultimam Personam quæ obiit ad Ecclesiam de illâ villâ qui vacans est, ut dicitur, et unde N. clamat Advocationem ^c, et nomina eorum imbrevari facias, et summane per bonos summonitores R. qui præsentationem ipsam deforciat, quod tunc si ibi auditurus illam Recognitionem, et habeas ibi &c.

C A P. 20.

De essoniis autem in hâc Recognitione patet ex prædictis: procedente siquidem Recognitione, sive utroque præsentate sive altero absente, is cui ^d Seifina sui vel alicujus antecessorum suorum ^e adjudicabitur ultima præsentatio, eo ipso Seifinam ipsius Advocationis intelligetur dirationasse; ita quod ad præsentationem ipsius prima Persona in eâ ^f Ecclesiâ vacante per Episcopum loci instituetur, dummodo Persona idonea fuerit; quæ, Ecclesiam, per ejus præsentationem ^g adeptam, totâ vitâ suâ obtinebit, quicquid de jure Advocationis contingat. Poterit enim is, contra quem judicatum est de ultimâ præsentatione per Recognitionem, versus alium vel suos hæredes super jure Advocationis pla-

^b *tempore Pacis*, additur. C. ^c *illam*, additur. C.
^d *Seifina caret*. C. B. ^e *gratia* additur. B.
^f *Ecclesiâ caret*. B. ^g *adapta*, totâ C.

citare ;

citare; quod qualiter fieri debeat, in superioribus expeditum est. Quæri autem potest ab initio, utrum aliquid dici possit, quare Assisa ista remanere debeat: et potest quidem ad hoc dici, scilicet tenentem ipsum concedere antecessorem petentis ultimam inde fecisse præsentationem, sicut verum Dominum et primogenitum ¹ hæredem; sed postea Feodum illud, ex quo pendet Advocatio, ei vel antecessoribus suis contulisse aliquo vero titulo: et ita eo ipso ^k remanet Assisa, et placitum super exceptione ipsa inter ipsos litigantes ^l deinde esse poterit. Super hæc autem exceptione Recognitionem desiderare potest alteruter litigantium, et eam habere poterit. ^m Præterea concedi potest ab alterutro litigantium, reliquum vel aliquem ejus antecessorem ultimam fecisse præsentationem, sed non ut de Feodo, sed ut de Warda; et super hoc petere potest Recognitionem et inde obtinebit, et summonebitur Recognitio per hoc breve.

¹ et additur. M. ^k non additur. M. ^l demum esse B.
^m Præterea non mihi videtur multa alia quæ supra diximus, quæ faciunt remanere Recognitionem, supra dictæ Assisæ de morte antecessoris; remanere quoque faciunt Recognitionem hujus Assisæ, additur. H. B. multa quoque quæ remanere faciunt Assisam de morte antecessoris, remanere faciunt et hanc Assisam, additur. M.

C A P. 21.

Rex Vicecomiti salutem: Summone per bonos summonitores duodecim liberos et legales homines de visineto de illâ villâ, quod sint coram me vel Justiciis meis ad illum terminum parati sacramento recognoscere, si R. qui præsentavit ultimam Personam, quæ mortua est, ad Ecclesiam illam occasione tenementi quod tenuit in illâ villâ, fecerit illam præsentationem ut de Feodo vel ut de Warda; ⁿ et nomina eorum imbrevari facias. Et summone per bonos summonitores illum, qui præsentationem illam deforciat, quod tunc sit ibi, &c.

C A P. 22.

Et sic per Recognitionem hoc declarato, si ut de Wardâ facta fuerit ultima præsentatio ipsius ultimæ ° præsentationis, expirat præsentationis Advocatio, et ad ^p alterum spectabit ipsa præsentatio. Sin autem ut de Feodo, ei remanebit ipsa præsentatio.

C A P. 23.

Sequitur de illâ Recognitione quæ de-

- ⁿ et interim tenementum illum videant, additur. C. B.
 • ^p advocacionis, expirat C. ^p ultimum spectabit H. B.
 claratur

claratur de aliquo tenemento, utrum illud sit laicum an ecclesiasticum : desiderante itaque alterutrâ partium inde habere Recognitionem, per tale breve inde summonebitur Recognitio.

C A P. 24.

Rex Vicecomiti salutem : Summone per bonos summonitores duodecim liberos et legales homines de visineto de illâ villâ, quod sint coram me vel Justiciis meis eâ die parati sacramento recognoscere, utrum una Hida terræ, quam N. Persona Ecclesiæ de illâ villâ clamat ad liberam elemosinam ipsius Ecclesiæ suæ versus R. in illâ villâ, sit laicum feodum ipsius R. an Feodum ecclesiasticum. Et interim terram videant, et nomina eorum imbrevari facias. Et summone per bonos summonitores prædictum R. qui terram illam tenet, quod tunc sit ibi auditurus illam Recognitionem. Et habeas ibi, &c. T. &c.

C A P. 25.

In hâc recognitione, sicut nec in aliâ quâlibet præter Recognitionem de magnâ Assisâ, locum⁹ non habent nisi duo essonia ; quia nunquam admittitur tertium

⁹ non caret. C. M.

nisi ubi potest judicari de infirmitate utrum sit languor an non ; ⁹ quod cum in Recognitionibus fieri non soleat, merito tertio essonio carent ipsæ Recognitiones. Procedet autem ista Recognitio sub formâ superscriptâ de aliis Recognitionibus. Sciendum tamen, quod si per Recognitionem ipsam probetur tenementum ipsum esse de Feodo ecclesiastico, de cætero trahi non potest ad laicum Feodum ; licet peti possit ab adversâ parte teneri de Ecclesiâ per debitum servitium.

C A P. 26.

Sequens est, post prædicta, de illâ Recognitione tractare quæ fieri solet, utrum scilicet aliquis obierit seifitus de aliquo tenemento libero ut de Feodo, vel ut de Vadio. Cum quis petit aliquod tenementum sibi restitui tanquam Vadium suum, quod vel ipse vel aliquis antecessorum ejus invadiaverit, si is qui tenet non recognoscat tenementum ipsum ad Vadium, sed dicat in Curiâ se inde esse seifitum ut de Feodo, sic inde ad Recognitionem solet perveniri : et per hoc breve summonebitur inde Recognitio.

C A P. 27.

Rex Vicecomiti salutem : Summonie

⁹ quia cum H. C.

per

per bonos summonitores duodecim liberos et legales homines de illâ villâ, quod sint coram me vel Justiciis meis eâ die parati sacramento recognoscere, utrum N. teneat unam carucatam terræ in illâ villâ quam R. clamat versus eum per breve meum in Feodo an in Vadio, invadiatam ei ab ipso R. vel ab H. antecessore ejus: vel sic, utrum illa carucata terræ quam R. clamat versus N. in illâ villâ per breve meum, sit Feodum vel hæreditas ipsius N. an in Vadio invadiata ei ab ipso R. vel ab ipso H. antecessore ejus. Et interim terram illam videant et nomina eorum imbrevari facias. Et summe per bonos summonitores præfatum N. qui terram illam tenet, quod tunc sit ibi auditorus illam Recognitionem. Et habeas ibi &c.

C A P. 28.

Verum quandoque contingit aliquem tenere aliquod tenementum in Vadio, ita quod inde moritur seifitus ut de Vadio. Hæres quoque ejus, occasione talis Seifinæ quærit breve de morte antecessoris versus verum hæredem, qui adeptus est hujusmodi tenementi Seifinam. Et tunc quidem, si recognoscatur ab ipso tenente antecessorem ipsius petentis obiisse^r sei-

^r inde additur, B.

fitum, sed ut de ^f Vadio et ^t non ut de Feodo, tunc quidem et hâc de causâ peruenitur ad prædictam Recognitionem, et per hoc breve summonebitur Recognitio.

C A P. 29.

Rex Vicecomiti salutem: summone per bonos summonitores duodecim &c. quod sint &c. parati sacramento recognoscere, utrum N. pater R. fuerit seifitus in Dominico suo ut de Feodo, an ut de Vadio, de unâ carucatâ terræ in illâ villâ die quâ obiit. Et interim &c.

C A P. 30.

Probato autem per Recognitionem ipsam quod sit Vadium, tunc is qui tenet et Feodum ^u suum esse dixit, tenementum ipsum amittet; ita etiam quod ad debitum ipsum non recuperabit occasione illius Vadii. Sin autem recognoscatur ad Feodum ipsius qui tenet, tunc is qui ^w petit de cætero nullum habebit inde recuperare nisi per breve de Recto. Quæri autem potest utrum in ^x hâc Recogni-

^f Feodo et non ut de Vadio, tunc B. ^t si ut de Vadio tunc H. ^u suum caret B. ^w tenet qui Feodum esse dixit, tenementum ipsius amittet, ita etiam quod ad debitum ipsum non recuperabit occasione illius Vadii; sin autem recognoscat ad Feodum ipsius qui tenet, tunc is qui additur. B. ^x hujusmodi Recognitione, B.

tione,

tione, five in aliâ quâlibet, expectandus fit warrantus alicujus, qualiscunque fit warrantus, vel quâlicunque de causâ warrantus inde esse debeat, præsertim si post duo essonia vocetur super hoc in Curiâ warrantus.

C A P. 31.

Aliæ autem Recognitiones quæ restant, partim in prædictis Recognitionibus expositæ sunt, partim vero per Judicium in Curiâ, ex verbis utriusque partis redditum, possunt explicari. Ecce enim de illâ Recognitione utrum quis sit infra ætatem an non, mentio aliqua et notitia habetur supra, hoc libro, cap. 15, 16, 17. Similiter et de illâ Recognitione, utrum quis fuit seifitus de aliquo libero tenemento die quâ obiit ut de Feodo an ut de Warda, supra libro eodem, cap. 13, 14, et 15. Similiter et de illâ Recognitione, utrum scilicet quis præsentaverit ultimam Personam occasione Feodi sui an Wardæ, supra libro eodem. Cap. 20, et 21, et 22. Hæ Recognitiones alias sequuntur prædictas in essoniis, et quibusdam rationibus procedant vel remanent, sicut illæ.

C A P. 32.

Postremo de illâ Recognitione, quæ appellatur de Novâ Disseisinâ, restat dicendum.

dum. Cum quis itaque infra Assisam domini Regis, id est infra tempus à domino Rege, de consilio procerum, ad hoc constitutum [quod quandoque majus, quandoque minus censetur] alium injuste et sine Judicio disseisiverit de libero tenemento suo, disseisito, hujus constitutionis beneficio, subvenitur, et tale breve habebit.

C A P. 33.

Rex Vicecomiti salutem: Questus est mihi N. quod R. injuste et sine Judicio disseisivit eum de libero tenemento suo in illâ villâ, post ultimam transfretationem meam in Normaniam; et ideo tibi præcipio quod si præfatus N. fecerit te securum de clamore suo prosequendo, tunc facias tenementum illud reseisiri de catallis quæ ¹ in eo capta fuerunt, et ipsum ² cum catallis esse facias in Pace usque ad clausum Paschæ; et interim facias duodecim liberos et legales homines de visineto videre terram illam et nomina eorum imbreviâri facias: et summane illos per bonos summonitores, quod tunc sint coram me vel Justiciis meis parati inde facere Recognitionem. Et pone per vadium et salvos plegios prædictum R. vel ballivum suum, si ipse non fuerit in-

¹ de ipso tenemento capta M.
cart. C.

² cum catallis

ventus,

ventus, quod tunc fit ibi auditurus illam Recognitionem. Et habeas ibi &c. T. &c.

C A P. 34.

Brevia autem de Novâ Disseisinâ diversis modis variantur, secundum diversitatem tenementorum in quibus fuerint Disseisinæ. Si autem aut levetur fossatum aliquod vel profternetur, aut si exaltetur stagnum alicujus molendini, infra Assisam domini Regis, ad nocumentum liberi tenementi alicujus, secundum hæc brevia variantur in hunc modum.

C A P. 35.

Rex Vicecomiti salutem: Questus est mihi N. quod R. injuste et sine Judicio levavit quoddam fossatum, vel prostravit, in illâ villâ ad nocumentum liberi tenementi sui in eâdem villâ post ultimam transfretationem meam in Normaniam. Et ideo tibi præcipio quod si præfatus N. fecerit te securum de clamore suo prosequendo, tunc facias duodecim liberos &c. videre fossatum illud et tenementum, et nomina eorum imbrevari facias. Et summo per bonos summonitores &c. ut prius.

C A P.

C A P. 36.

Rex Vicecomiti salutem : Questus est mihi N. quod R. injuste et sine Judicio exaltavit stagnum molendini sui in illâ villâ ad nocumentum liberi tenementi sui in eâdem villâ, vel in aliâ villâ, post ultimam transfretationem meam in Normaniam. Et ideo præcipio tibi quod si præfatus N. fecerit te securum de clamore suo prosequendo, tunc facias duodecim liberos, &c. videre stagnum illud et tenementum, &c. ut prius. Præterea si facta fuerit Disseisina in ^a communia pasturæ, tunc breve tale erit.

C A P. 37.

Rex Vicecomiti salutem : Questus est mihi N. quod R. injuste et sine Judicio disseisivit eum de communi pasturâ suâ in illâ villâ quæ pertinet ad liberum tenementum suum in eâdem villâ, vel in illâ aliâ villâ, post ultimam transfretationem meam in Normaniam. Et ideo tibi præcipio quod si præfatus N. fecerit te securum de clamore suo prosequendo, tunc facias duodecim liberos &c. videre pasturam illam ^b et tenementum et nomina eorum &c.

^a communi pasturâ tunc H, C.
 ^{aret.} C.

^b et tenementum

C A P. 38.

In hâc autem Recognitione nullum es-
sonium admittitur. Primâ enim die, si ve
venerit si ve non, is qui Disseisinam fecit,
procedat Recognitio; quia hic nemini
parcitur, nec majori neque minori, nec
etiam Warrantus expectabitur. Si quis ^c
Disseisinam talem in Curiâ recognoverit;
^d sed Warrantum inde vocans, eo ipso re-
manebit Recognitio; et ille, qui hoc re-
cognoverit, in Misericordiam domini Re-
gis incidet; et postea summonebitur War-
rantus, et erit placitum inter eum et ^e
aliûm, qui eum super hoc nominavit War-
rantum. Illud autem sciendum, quod sem-
per victus, si ve fuerit appellans si ve ap-
pellatus, in Misericordiâ domini Regis
remanet propter violentam Disseisinam.
Præterea si appellans diem suam non fue-
rit prosequutus, tunc quoque plegii in
Misericordiam domini Regis incident.
Simile quoque accidet circa personam
alterius, si se absentaverit ad diem statu-
tam. Pæna autem hujusmodi constitu-
tionis est Misericordia domini Regis tan-
tum. In Recognitione autem istâ potest
cum effectu desiderare is qui Novam

^c enim additur. C. B. ^d sed Warrantum inde
vocans, eo ipso remanebit Recognitio; et ille, qui hoc
recognoverit, caret. B. ^e illum additur. B.

Q

Disseisinam

Disseisinam probavit, ut præcipiatur Vicecomiti quod catalla et fructus, per præceptum domini Regis vel ejus Justiciarum interim ^f arestatos, faciat habere illi qui Disseisinam probavit. In nullâ autem Recognitione alia mentio solet fieri per Judicium ^g Curia^e de catallis vel de fructibus; et nisi Vicecomes de fructibus et de catallis ei satisfacere providerit, tunc tale breve impetrabit is qui inde queritur.

C A P. 39.

Rex Vicecomiti salutem: Præcipio tibi quod justicies N. quod juste et sine dilatione reddat R. catalla sua, ^h unde queritur quod ea cepit injustè et sine Judicio in libero tenemento suo in illâ villâ infra Disseisinam quam ei inde fecit infra Assisam meam; unde ipse recuperabit Seisinam coram Justiciis meis per Recognitionem de Novâ Disseisinâ, sicut rationabiliter monstrare poterit quod ea habere debet, ne amplius &c. T. &c.

Ante lib. xii. cap. 18. fol. 193.

^f arestatos, caret. B. ^g Curia^e caret. C. B. ^h et cætera quæ in brevi supra dicto reperiri possunt, Lib. xii. cap. 18. C. H. B. M. LIBER

LIBER QUARTUS- DECIMUS.

De Placitis de Criminibus quæ ad
Coronam Regis spectant.

C A P. I.

PLACITA quæ civiliter ¹ in Curiâ proponuntur, hætenus ex parte sunt expedita: ² de criminalibus restat tractandum. Cum quis itaque de morte Regis, vel de seditione regni vel exercitûs, infamatur; aut certus apparet accusator aut non. Si nullus appareat certus accusator, sed fama solummodo publica accusat; tunc ab initio salvo accusatus attachiabitur, vel per plegios idoneos, vel per carceris inclusionem. Deinde autem per multas et varias inquisitiones et interrogationes, coram Justitiis faciendas, inquiretur rei veritas; et id ex verisimilibus rerum indiciis et con-

¹ in Curiâ caret, B. ² de cætero additur. C. B. M.

jecturis, nunc pro eo, nunc contra eum qui accusatur, facientibus; per legem apparentem purgandus est, vel omnino ab imposito crimine absolvendus. Si vero per hujusmodi legem super capitali crimine fuerit quis convictus, ex regie dispensationis beneficio, tam vitæ quam membrorum suorum ejus ^l pendet Judicium, sicuti in cæteris placitis de feloniâ. Apparente vero certo accusatore ab initio, idem attachiabitur per plegios, si quos habuerit, quod placitum suum prosequetur. Sin autem plegios ^m non habuerit, fidei suæ ⁿ religionis solet committi, sicut in placitis omnibus de feloniâ. Solet autem in talibus fides sufficere, ne nimie districtionis securitas alios terreat a consimili accusatione. Acceptâ autem ab accusatore securitate de placito prosequendo, tunc is qui accusatur, ut prædiximus, per plegios salvos et securos solet attachiari, aut, si plegios non habuerit, in carcerem detrudi. In omnibus autem placitis de feloniâ solet accusatus per plegios dimitti, præterquam in placito de Homicidio, ubi ad terrorem aliter statutum est. Deinde autem dies solet partibus præfigi; quâ existente, essonia ritè currunt legitima. Ad ultimum autem accusatore proponente se vidisse, vel alio

^l procedat judicium, C.
^m non caret, C.
ⁿ religioni solet H, C.

modo in Curiâ probato, certissime se sci-
viffe, ipsum accusatum machinatum fuisse
vel aliquid fecisse in mortem Regis, ° vel
séditionem regni vel exercitûs; vel con-
sensisse, vel consilium dedisse, vel autho-
ritatem præstitisse, et hoc ipsum p juxta
considerationem Curia dirationare para-
to; accusato quoque è contra adversus eun-
dem per omnia in Curiâ legitime ne-
gante, tunc per duellum solet placitum
terminari. Et sciendum, quod ex quo
fuerit duellum in hujusmodi q placitis va-
diatum, non potest alterutra partium
verbis in ipsius vadii datione propositis
aliquid adjicere vel diminuere, vel ali-
quatenus à proposito declinare vel resilire,
quin pro victo habetur et lege victi cense-
atur. Nec alio modo, nisi de licentiâ do-
mini Regis vel ejus Justiciarum, de cæ-
tero possunt sibi † ad invicem reconciliari.
Si vero appellator victus fuerit, in Misericordiâ domini Regis remanet, quæ
qualis sit, in præcedentibus dictum est
satis: quæ etiam incommoda et quam
infamiam victus incurrat, satis supradic-
tum est. Si accusatus fuerit victus, quale
expectet Judicium paulo ante dictum est,
rebus insuper et catallis suis omnibus
‡ confiscatis, et hæredibus suis in perpetuum
exhæredandis. Admittitur autem

° vel seditionem regni caret. H. B. ¶ judicium ad-
ditur. M. q placito vadiatum, C. † ad caret. B.
‡ confiscandis, et M.

ad hujusmodi accusationem quilibet liber homo major. Infra ætatem constitutus, si quem appellaverit, attachiabitur is qui appellat, ut supra expositum est. Rusticus quoque admittitur: mulier autem in nullo placito de feloniam ad accusationem admittitur, nisi in quibusdam ^f exceptis casibus, de quibus infra dicitur. Declinare autem potest accusatus in hujusmodi placitis, per ætatem et per ^t mahemii Judicium. Ætas autem talis debet esse, quod sit sexaginta annorum vel supra. Mahemium autem esse dicitur offis cujuslibet fractio, vel ^u teste capitis per incisionem vel per abrasionem attenuatio. In tali autem casu tenetur se purgare is qui accusatur per Dei Judicium, scilicet per calidum ferrum vel per aquam pro diversitate conditionis hominum; scilicet per ferrum calidum, si fuerit homo liber; per aquam, si fuerit rusticus.

C A P. 2.

Placitum de occultatione Inventi The-
sauri fraudulosam, ubi certus apparet ac-
cusator, modo et ordine prædictis solet
tractari. Ob Infamiam autem non solet
juxta legem ^w terræ aliquis per legem ap-
parentem se purgare, licet aliter per Affi-

^f exceptis caret. C.
^u teste caret. M.

^t mahemium. Ætas M.
^w regni aliquis M.

fam

sam fieri possit, nisi prius convictus fuerit, vel confessus in Curiâ, aliquod genus metalli in loco proposito invenisse et recepisse. Si autem super hoc convictus fuerit, præsumptione contra eum faciente, tenebitur per legem * apparentem se purgare, se nihil amplius ibi invenisse vel recepisse; cætera ut prius.

C A P. 3.

De Homicidio cum quis fuerit accusatus, sub distinctione præmissâ Judicium est ordinandum et procedendum. Sciendum tamen, quod in hoc placito non solet accusatus per plegios dimitti, nisi ex regis potestatis beneficio. Duo autem sunt genera Homicidii: unum est quod dicitur Murdrum, quod nullo vidente, nullo sciente, clam perpetratur, præter solum interfectorem et ejus complices; ita quod mox non assequatur clamor popularis juxta Assisam super hoc proditam. In hujusmodi autem accusatione non admittitur aliquis nisi fuerit de consanguinitate ipsius defuncti, et tunc ita quod propinquior stipiti remotiorem a diratione excludat. Est et aliud Homicidium, quod constat in generali vocabulo, et dicitur simplex Homicidium. In hoc etiam placito non admittitur aliquis ac-

* terra se M.

Q 4

cusator

cusa^r or ad probationem, nisi fuerit mortuo consanguinitate conjunctus, vel homagio vel dominio, ita ut de morte loquatur sub visus sui * testimonio. Præterea sciendum, quod in hoc placito mulier auditur accusans aliquem de morte viri sui, si de visu loquatur; quia una caro sunt vir et uxor. Et generaliter admissum est, quod mulier audiatur accusans aliquem de injuriâ corpori suo ^r inflictâ, sicut inferius dicitur. In electione accusati erit, vel probationem ipsius mulieris sustinere contra se, vel se per Dei Judicium ab imposito crimine purgare. Compellitur etiam quandoque recitatus de Homicidio legitimam subire probationem, si turbâ sequente fuerit in fugâ comprehensus, et hoc per juratam patriæ fuerit in Curia legitime testatum.

Magna Carta cap. 33. tollit Appellum femine de omni morte præter mortem viri sui.

C A P. 4.

Crimen Incendii sub præmissâ formâ et generali ordine procedit, tractatur et terminatur.

C A P. 5.

Crimen quoque Roberiæ sine specialibus intercurrentibus præteritur.

* *testimonio.* Præterea M. ^r *illatâ,* sicut C. B.

C A P.

C A P. 6.

Raptus crimen est quod aliqua mulier imponit viro, quo proponit se a viro vi oppressam in Pace domini Regis. Teneatur autem mulier, quæ tale aliquid patitur, mox, dum recens fuerit maleficium, vicinam villam adire, et ibi injuriam sibi illatam probis hominibus ostendere, et sanguinem, si quis fuerit effusus, et vestium scissiones; dehinc autem apud Præpositum Hundredi idem faciat; postea quoque in primo Comitatu id publicè proponat. Deinde autem super hoc querimoniâ factâ, Judicium ut prædictum est ordinabitur. Auditur itaque mulier in tali casu aliquem accusans, sicut et de quâlibet aliâ injuriâ corpori suo illatâ solet audiri. Sciendum tamen quod in electione accusati erit in tali casu, vel onus purgationis subire, vel mulieris probationem contra se sustinere. Præterea sciendum, quod si quis in hujusmodi placito convictus fuerit, simili modo ac in prædictis Judiciis de eo est judicandum. Non enim sufficit post Judicium, malefactorem ipsum corruptam illam velle ducere in uxorem. Sic enim frequenter ^y contingeret, servilis conditionis homines generosissimas mulieres unius pol-

^y contingere solet, servilis B.

lutionis

lutionis occasione perpetuo fœdare, vel generosos homines per mulieres ignobiles fœdari, et ita claram ^z eorum parentalem indecenter denigrari. Ante Judicium ^a inde receptum est quod de licentiâ Principis vel ejus Justiciarum, cum parentum assensu, possunt mulier accusans et accusatus beneficio conjugii sibi invicem reconciliari.

C A P. 7.

Generale crimen Falsi ^b plura sub se continet crimina specialia. Quemadmodum de falsis Cartis, de falsis mensuris, de falsâ monetâ, et alia similia quæ talem falsitatem continent, super qua aliquis accusari debeat et convictus condemnari. Et horum omnium accusationis modus et ordo, ex præcedentibus fatis ^c elici potest: illud tamen notandum, quod si quis convictus fuerit de Cartâ falsâ, distinguendum est utrum fuerit Carta regia an privata; quia si Carta regia, tunc is, qui super hoc convincitur, condemnandus est tanquam de crimine ^d læsæ majestatis. Si vero fuerit Carta privata, tunc cum convicto mitius agendum est, sicut in cæteris minoribus criminibus falsi; in

^z famam eorum parentum indecenter H. C. B. M.
^a tamen receptum H. ^b plurima sub M. ^c dici potest H. B. ^d læsæ caret. C. B.

quorum

quorum Judiciis consistit ° eorum condemnatio in membrorum solummodo amissione, pro regiâ tamen voluntate et principalis dispositionis beneficio, sicut ab initio dictum est.

C A P. 8.

De Furtis autem et aliis placitis quæ ad Vicecomites pertinent, quia secundum diversas diversorum Comitatum consuetudines tractari habent et terminari, ad præsens, juxta propositi † mei exigentiam, quod principalem solummodo attendit Curiam, tractare non decuit.

Explicitus est liber Legum Angliæ.

° reorum condemnatio, H. C. B.
H. C. B.

† mei caret.

ERRATA

E R R A T A.

Page	Line	<i>lege</i>	<i>pro</i>
10	note	additur	dum
53	n.	<i>apparuerint</i>	apparuerint
65	18	se	si
70	17	tenentem	tenentum
117	n.	B.	E.
189	n.	<i>warrantis</i>	warrantis
207	n.	<i>bastardia</i>	bastardia
216	4	quæ	qui
220	17	temento	tenemento
ib.	n.	<i>quia</i>	quia

74	antepen.	<i>adde</i>	<i>post</i>
171	18	ita	nativi
		vel	suam

I N D E X.

N. B. Nūmeri Romani Libros, cæteri Capitula denotant.

A

ABBATES, vii. i. xi. 5.
 Absentia summonitorum i.
 30.
 Vicecomitis, i. 30.
 Utriusque partis, i. 33.
 Tenentis, i. 31.
 Dominorum, iii. 6.
 Accusatio, xiv. 1.
 Advocatio Ecclesiæ, iv. 1.
 Ætas, vii. 9. xiii. 2.
 Amensuratio Dotis, vi. 1, 17.
 Pasturæ, xii. 13.
 Amerciamentum, ix. 11.
 Amissio Feodi, ix. 1.
 Legis, ii. 3, 19.
 Loquelæ, ii. 3.
 Seisinæ, i. 7, ii. 3.
 iv. 9.
 Appella, ii. 3, xiv. 3.
 Arblastarium, xii. 3.
 Arrhæ, x. 14.
 Assisa, xii. 18. xiii. 7, 11.
 Assisa de Ultima Præsentatione,
 iv. 11.

Assisa Magna, ii. 6, 7, 13.
 Auxilia, ix. 8.

B.

BALLIVUS, xi. 1.
 Barones, viii. 11.
 Baronix, vii. 1, ix. 6.
 Bastardia, vii. 1, 13.
 Brevia de Recto, xii. 2.
 Burgagium, vii. 10, xiii. 11.

C.

CAMPIONES, ii. 3.
 Cartæ, x. 12, xiv. 7.
 Carucatæ, xii. 3.
 Catalla, vii. 16, 17.
 Chirographum, viii. 5.
 Clamor popularis, xiv. 3.
 Clericus, iv. 9.
 Collegium, vii. 1.
 Comitatus, i. 30, vi. 6, xii. 23.
 Commendatio, x. 8.
 Commodatum, x. 13.
 Communia Pasturæ, xiii. 37.

I N D E X.

Concordia finalis, viii. 1.
Conductum, x. 18.
Confiscatio, xiv. 1.
Confanguinitas, v. 4, vii. 6.
Consuetudines, vii. 3, 5, ix. 8,
 10, xii. 6.
Contemptus Curiaë, i. 32, iii.
 6, xiii. 10.
Contentementum, ix. 8, 11.
Contractus, x. 18.
Conventiones, x. 8, 18.
Corona, i. 1, x. 1.
Creditor, x. 5.
Crimen falsi, i. 2, xiv. 7.
Curia Baronis, viii. 11.
 Capitalis, ix. 11, xii. 7, 23.
 Christianitatis, iv. 9, vii.
 8, 15.
 Domini, ix. 1, xii. 6.
 Regis, i. 3, 5, vi. 8, viii.
 8, 9, x. 1, 8.
Curiaë, viii. 9, xii. 7.
 warranti, vi. 6.
 minores, viii. 9, 11.
Curialitas Legis Angliæ, vii. 18.
Custodia, vii. 9.
Custum, i. 32.

D.

DEBITA, vii. 8, x. 1, 12.
Defalta, i. 21, iv. 9.
Demanda, xii. 15.
Depositum, x. 3.
Descensus, vii. 1, 3.
Desponsatio, vi. 2.
Detentio, x. 13.
Dispensatio regia, xiv. 1.
Disseisina, xiii. 32, 37.
Distinctiones, iii. 4, vi. 10, ix.
 8, x. 3, xi. 4.
Divisa, vii. 5, xii. 16.
Domini, i. 2, iii. 6, vii. 10, 17.
 ix. 1, xi. 3, 4.
Dominium, vii. 1, ix. 4.

Donationes, vii. 1, 2.
Dos, vi. 1, xii. 20.
Duellum, ii. 3.

E.

ECCLESIA, iv. 1, vi. 17.
Electio militum, ii. 11, 12.
Eleemosina, vii. 1.
Emptio, x. 14.
Episcopi, iv. 9, vii. 1, ix. 1.
Errores, xii. 24.
Escaetæ, vii. 17.
Escambium, iii. 1, vi. 11.
Essonia, i. 10, 11.
Exceptio ad juratores, ii. 12.
Exceptiones, xiii. 20.
Executores, vii. 6.
Exhæredatio, vii. 1.
Expensæ, i. 32.

F.

FAMA PUBLICA, xiv. 1.
Felonia, vii. 9, 17.
Feoda, vii. 10.
Feodum laicum, xii. 25.
Feodum militare, vii. 9.
Ferrum calidum, xiv. 1.
Fidelitas, vii. 3, 18, ix. 1.
Finales Concordiæ, viii. 1, 2.
Fines, xiii. 11.
Forisfactura, vii. 17, xii. 11.
Forisfamiliatio, vii. 3.
Furta, i. 2, vii. 17, xiv. 8.

G.

GYLDA, v. 5.

H.

HÆREDES, vii. 3, 9, 11, 17.
Hæres, vi. 11, 17, ix. 4, 6.
Hæreditates, vii. 1.

Homa-

I N D E X.

Homagium, vii. 3, ix. 1.
Homicidium, i. 2, xiv. 3.

I.

INCENDIUM, i. 2, xiv. 4.
Infamia, ii. 19, xiv. 2.
Inquisitiones, xiv. 1.
Interrogationes, xiv. 1.
Judices ecclesiastici, iv. 13.
Judicia, viii. 9.
Judicium Dei, xiv. 1.
Juramenta, ii. 7, 17, xii. 7.
Jurata, ix. 11.
Juratores, ii. 12, 19.
Juris quæstiones, vii. 1, ix. 1,
x. 5.
Jus, ii. 3, iv. 6.
 hæreditarium, vii. 1.
Justitiæ itinerantes, viii. 5, 6.
ix. 11.

L.

LÆSA MAJESTAS, i. 2.
xiv. 1.
Legatum, vii. 8.
Legis amissio, ii. 3, 19.
Lex terræ, ii. 3.
Libertas, v. 1, 5.
Liberum tenementum, xii. 25,
xiii. 34.
Licentia Regis, xiv. 1.
Ligeantia, ix. 1.
Limites terrarum, ix. 13.
Locatum, x. 18.
Loquela, vi. 8.

M.

MAHEMIUM, xiv. 1.
Majores, xiii. 11.
Manerium capitale, vi. 17.
Maritagium, vii. 18.
Mariti, vii. 3.

Materteræ, vii. 4.
Mensura falsa, xiv. 7.
Mesuagium capitale, vi. 17, vii. 3.
Metallum, xiv. 2.
Milites, ii. 11, 15, xii. 7.
Minores, vii. 9, xiii. 11.
Misericordia Domini, vii. 17.
 Regis, ix. 11, xii. 1, 38.
 Vicecomitis, ix. 10.
Mobiles res, vii. 5, 17.
Moneta falsa, xiv. 7.
Mors antecessoris, xiii. 2, 28.
Mors Regis, i. 2, xiv. 1.
Mortuum vadium, x. 6.
Murdrom, xiv. 3.
Mutuum, x. 6.

N.

NATIVI, v. 1, 6.
Nocumenta, ix. 11, xiii. 34.
Novæ Diffinitæ, ix. 13, x. 11,
xiii. 32.
Nuptiæ, vii. 12.

O.

OCCULTATIO THESAURI,
i. 2, xiv. 2.

P.

PASTURA, xii. 13, xiii. 37.
Pax Regis, i. 2, 32, xiv. 6.
Peregrinatio, i. 29.
Perjurii Pœna, ii. 19.
Petitio, xii. 24.
Placita, i. 1.
 de Recto, vi. 4, 6, 4,
 xii. 1.
 de Servitiis, ii. 9.
Plegii, i. 32, x. 3, 5, xiv. 1.
Postnati, vii. 3.
Præsentatio Ecclesiæ, iv. 1, 10,
xiii. 18.

Præsentia

I N D E X.

Præsentia in Curiâ, ii. 1. iii. 1.
 Priores, xi. 5.
 Privilegium ætatis, xiii. 17.
 Probationes, v. 4. x. 12. xii. 7.
 Procurator, xi. 1, 3.
 Prohibitio, iv. 13, xii. 21, 22.
 Propinqui, vii. 6, 11.
 Proximi, v. 4.
 Purgatio, xiv. 1, 2, 3, 6.
 Purpfeuræ, ix. 11.
 Putagium, vii. 12.

Q.

QUÆSTIONES JURIS, vii. 1.
 ix. 1. xi. 3.
 Quæstus, vi. 2, vii. 1.
 Quæta clamantia, xiii. 11.

R.

RAPTUS, i. 2. xiv. 6.
 Rationabilis Pars, vii. 1. xii. 5.
 Recognitiones, ii. 17, xiii. 1.
 Recordæ, viii. 5, 9.
 Recreantia, ii. 3.
 Redditus, xii. 4.
 Relevia, ix. 4.
 Remanentia, vii. 1.
 Rescantia, i. 18.
 Respectus, i. 27, ii. 1.
 Responfales, xi. 1.
 Roberia, i. 2. xiv. 5.
 Rufticus, xiv. 1.

S.

SACRAMENTUM, viii. 9.
 Scaccarium, vii. 10.
 Secta, x. 17.
 Seditio, i. 2, xiv. 1.
 Seifina, x. 11. xiii. 17.
 Senefchallus, xi. 1.

Separatio, vi. 17.
 Servitia, ii. 9, ix. 8, xii. 2.
 Regis, i. 27.
 Socagia, vii. 1. xiii. 11.
 Sokemanni, vii. 3, 9, 11.
 Succelfio, vii. 1, 3, 4.
 Summonitio, i. 7. 30.

T.

TALES, ii. 17.
 Testamenta, vii. 1, 5, 6.
 Teftes, ii. 3, vii. 6.
 Thefaurus, i. 2, xiv. 2.

V.

VADIA, x. 6, xiii. 26.
 Vafallus, ix. 1.
 Venditio, x. 14.
 Vicecomes, i. 4, 30, ix. 10, xi.
 2, xii. 9, xiv. 8.
 Viduæ, vii. 12.
 Villa privilegiata, v. 6.
 Villenagium, v. 1.
 Vifus Terræ, ii. 1.
 Limitum, ix. 13.

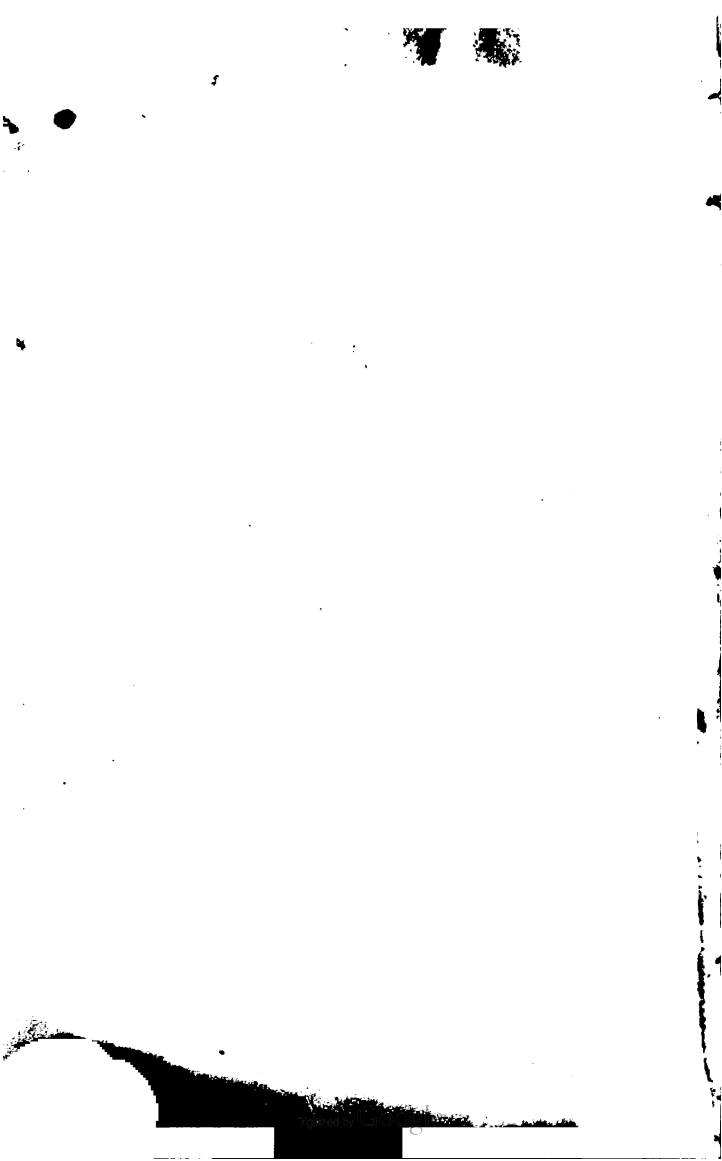
U.

ULTIMA PRÆSENTATIO,
 iv. 1, 11. xiii. 18.
 Voluntas, vii. 1, 5.
 Ultimùm Suppliciam, i. 2. ii. 7.
 Ufura, vii. 16.
 Utlagaria, vii. 17.
 Uxor, vi. 3. xi. 3, xiv. 3.

W.

WARDA, xiii. 13, 20.
 Warranti, iii. 1. x. 15.
 Warrantizatio, vii. 2.

F I N I S.

Princeton University Library

32101 067739498

